

RAPORTUL nr. 5

Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020

Perioada de observare: 14 – 28 octombrie 2020

Publicat la 30 octombrie 2020

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri nonprofit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație. Conținutul raportului poate fi supus revizuirilor redacționale.

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, al Departamentului Buna Guvernare al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Monitorizarea alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020”, precum și al Consiliului Europei prin proiectul „Suport pentru observarea civică a alegerilor prezidențiale din 2020 în secțiile de votare create în străinătate”. Componenta „Discursul instigator la ură” este susținută de către Departamentul justiție și drepturile omului al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova – etapa a IV-a”.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul acestui raport aparține Asociației Promo-LEX și nu reflectă neapărat poziția donatorilor. În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română și traducerea acestuia în altă limbă, prevalează prevederile stabilite de textul în limba română.

În cazul în care apar discrepanțe între textul în limba română și traducerea acestuia în altă limbă, prevalează prevederile stabilite de textul în limba română

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE	8
I. CADRUL LEGAL	10
II. ORGANELE ELECTORALE	14
III. LITIGII ELECTORALE	27
IV. LISTELE ELECTORALE	31
V. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ	32
VI. CONCURENȚII ELECTORALI	33
VII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	43
VIII. DISCURSUL DE URĂ ȘI INSTIGARE LA DISCRIMINARE	56
IX. EDUCAȚIE ȘI INFORMARE ELECTORALĂ.....	62
RECOMANDĂRI	65
ABREVIERI	66
ANEXE.....	67

SUMAR EXECUTIV

Cadrul legal. CEC a decis asigurarea gratuită a alegătorilor cu câte o mască de protecție la intrare în incinta secției de votare în ziua alegerilor, în vederea exercitării dreptului de vot în condiții de siguranță.

MO Promo-LEX consideră că aprobarea de către CEC a unei hotărâri privind combaterea transportării organizate a alegătorilor, în locul circularei, va eficientiza efortul autorităților publice în domeniul dat. În același timp, atragem atenția asupra unor formulări din textul hotărârii care ar putea provoca limitări neproporționale scopului urmărit.

De asemenea, Misiunea este de părere că, în contextul pandemic existent, reglementarea monitorizării video a operațiunilor electorale pe tot parcursul zilei votării poate spori gradul de transparență a procedurilor electorale din ziua alegerilor și poate contribui la prevenirea sau la probarea eventualelor încălcări.

Organele electorale. În perioada de referință, CEC s-a întrunit în format mixt în cadrul a 7 ședințe, fiind adoptate 60 de hotărâri privind organizarea scrutinului prezidențial. În perioada de observare au fost acreditați de către CEC 1 153 (53%) de observatori și experți. În total, pentru alegerile prezidențiale au fost acreditați cumulativ 2 193 de observatori, dintre care 1883 de observatori naționali, 299 de observatori internaționali și 11 experți electorali internaționali. Din numărul total al observatorilor naționali, Asociația Promo-LEX a acreditat 1200 (64%). Comparativ cu scrutinul parlamentar din 24 februarie 2019, atestăm o descreștere cu 45% a numărului de observatori naționali și cu 60% a numărului de observatori internaționali. În același timp, potrivit observatorilor, CECE II au acreditat 3 043 de observatori din partea a cinci candidați: Violeta Ivanov (PPȘ) – 914 (30%), Igor Dodon (CI) – 831 (27%), Renato Usatîi (PN) – 820 (27%), Maia Sandu (PAS) – 475 (16%), și Andrei Năstase (PPPDA) – 3 (0,1%).

Observatorii Promo-LEX au efectuat 61 de vizite la 36 CECE II. În cadrul a trei vizite la CECE nr. 19 Glodeni, nr. 20 Hâncești și nr. 33 Taraclia, acestea erau închise în timpul programului de muncă. În același timp, nu toate CECE respectă cerințele privind activitatea în condiții de pandemie: 8 (22%) consilii nu dețin registrul de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali; cel puțin 18 (50%) CECE nu efectuează termometria vizitatorilor; în cazul a 5 CECE (14%) nu se regăsesc informații privind regulile de protecție a sănătății în perioada pandemiei. De asemenea, în cel puțin 7 cazuri, potrivit observatorilor, CECE au depistat anumite lipsuri din lista materialelor de protecție și prevenire a răspândirii infecției COVID-19 recepționate de la CEC.

În perioada de observare au fost vizitate 947 BESV. Programul de muncă al BESV, potrivit observatorilor, este respectat în proporție de 82% (776 BESV). În același timp, majoritatea BESV nu respectă cerințele privind măsurile de protecție în context pandemic. Astfel, doar 334 BESV (35%) dețin registrul de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali cu completarea acestuia. Doar 230 de birouri electorale (24%) efectuează termometria vizitatorilor BESV. La sediile a cel puțin 216 birouri electorale (23%) sunt afișate informații privind regulile de protecție a sănătății în pandemie.

Litigii electorale. Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada de referință la CECE au fost depuse cel puțin patru contestații, dintre care trei – împotriva acțiunilor/inacțiunilor membrilor organelor electorale, iar una – împotriva acțiunilor APL. În aceeași perioadă, la CEC a fost o singură contestație, soluționată în termene legale. Suplimentar, în perioada de referință la CEC au fost depuse și alte șase sesizări/demersuri, pe care CEC se pare că nu le-a soluționat și nu a publicat vreun răspuns.

În contextul soluționării unui litigiu electoral de către instanțele de judecată, MO Promo-LEX constată că din cauza omisiunii ajustării prevederilor Codului electoral privind depunerea, examinarea și soluționarea contestațiilor electorale la prevederile Codului administrativ, concurenții

electorali practic au fost privați de dreptul de contestare a acțiunilor contracandidaților lor și, în consecință, nu putem vorbi despre asigurarea dreptului la un recurs efectiv.

Listele electorale. În cazul a cel puțin 406 BESV (42%) din cele 947 vizitate în perioada de referință, listele au fost recepționate cu întârziere. De asemenea, în circa 20% (184) din secțiile vizitate observatorilor le-a fost limitat accesul la listele electorale ce conțin datele complete ale alegătorilor.

Printre erorile identificate mai des în liste se numără: prezența persoanelor decedate în liste (145 de cazuri) și atribuirea eronată a alegătorilor la altă SV din aceeași sau chiar altă localitate (45 de cazuri).

Concurenții electorali. În perioada de referință observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 992 de activități electorale, de aproape două ori mai mult decât în primele două săptămâni de campanie. Cele mai multe activități constatate (82%) au fost desfășurate de patru candidați: Igor Dodon (CI) – 271 (27%), Maia Sandu (PAS) – 199 (20%), Andrei Năstase (PPPDA) – 174 (19%) și Renato Usatîi (PN) – 156 (16%). MO Promo-LEX constată repetat implicarea PSRM, partid care nu a desemnat candidați, în campania electorală a CI Igor Dodon (52% din activitățile candidatului).

De asemenea, au fost raportate cel puțin 2 138 de cazuri de utilizare a materialelor publicitare. Cele mai frecvente au fost materialele poligrafice (ziare, broșuri, pliante, afișe, calendare etc.) – 713 cazuri (33%). Cei mai activi (88%), potrivit observatorilor, au fost aceiași patru candidați: Igor Dodon (CI) – 568 (27%), Maia Sandu (PAS) – 526 (25%), Andrei Năstase (PPPDA) – 391 (18%) și Renato Usatîi (PN) – 378 (18%).

Observatorii au identificat cel puțin 24 de cazuri calificate drept utilizare a resurselor administrative, dintre care: 21 – Igor Dodon (CI) și 3 – Tudor Deliu (PLDM). Acestea se referă la: implicarea angajaților din sectorul public în campania electorală în timpul programului de muncă (17 cazuri), asumarea meritelor pentru lucrări/servicii efectuate din bani publici (4 cazuri) și utilizarea evenimentelor publice organizate de APL în scop de promovare electorală (3 cazuri). În context, observatorii Promo-LEX au raportat și cel puțin 52 de cazuri în care activitățile de promovare a candidaților au fost efectuate de aleșii locali cu statut de președinte/vicepreședinți de raion sau primar/viceprimar, în perioada concediilor de odihnă solicitate anume pentru perioada campaniei electorale.

Au fost raportate cel puțin două cazuri ce pot fi calificate drept corupere a alegătorilor, în ambele fiind vizat candidatul Igor Dodon (CI): promisiune de contribuție financiară la reparația grădiniței imediat după finalizarea întâlnirii electorale și oferirea de materiale publicitare în cadrul distribuirii ajutoarelor umanitare.

Observatorii au raportat cel puțin 6 cazuri în care concurenții electorali au implicat în campania electorală imaginea cultelor religioase. În toate cazurile a fost vizat Igor Dodon (CI).

De asemenea, potrivit rapoartelor observatorilor, au fost înregistrate cel puțin nouă cazuri de intimidare a candidaților sau de vandalizare a materialelor publicitare ale acestora, fiind vizați: în 2 cazuri – Igor Dodon (CI), în 2 cazuri – Maia Sandu (PAS), în 2 cazuri – Renato Usatîi (PN) și în câte un caz – Violeta Ivanov (PPȘ), Octavian Țîcu (PUN) și Andrei Năstase (PPPDA).

Finanțarea campaniei electorale. Conform rapoartelor prezentate la CEC, volumul veniturilor declarate de către concurenții electorali, pentru perioada 10 – 23 octombrie, este de 6 027 149 de lei, sold inițial 1 465 552 de lei, dintre care 996 772 de lei sunt venituri în mărfuri și servicii gratuite. Totodată, cuantumul cheltuielilor este de 6 770 713 lei, cu un sold final de 729 987 de lei. Cei mai mulți bani declarați au fost cheltuiți pentru publicitate și materiale promoționale – 98%, celelalte 2% din cheltuieli au fost pentru evenimente publice – 1% și transport – 1%.

MO Promo-LEX constată că 816 persoane fizice au donat în bani 4,69 mil. de lei, printre donatori fiind și 179 de conaționali din afara țării. Candidații (Andrei Năstase (PPPDA), Octavian Țîcu (PUN) și Renato Usatîi (PN)) au mai primit bani din partea persoanelor juridice, iar Andrei Năstase a mai

primit o donație de pe contul curent al PPPDA, ce depășește plafonul de 95 436 de lei, stabilit prin Circulara CEC din 15 septembrie 2020.

În context, MO Promo-LEX consemnează abținerea CEC de la aprecierea unui caz similar cu implicarea candidatei Maia Sandu și a PAS, care a avut loc în perioada anterioară de observare. CEC și-a motivat decizia prin parvenirea unei situații de incertitudine juridică creată de lipsa de corelare a unor prevederi din Codul electoral și Legea privind partidele politice. Potrivit poziției actuale a CEC, conținutul Circularii nr. CEC-8/2796 din 15 septembrie a fost mai mult de recomandare actorilor electorali de a ține cont de toate prevederile în vigoare în materie de finanțare a campaniei electorale, în acest mod făcând abstracție de depășirea plafonului.

CEC, în ședința sa din 23 octombrie 2020, s-a pronunțat și în cazul candidatei Violeta Ivanov (PPȘ) care, până la data de raportare de 16 octombrie, nu reușit să deschidă contul „Fond electoral”, însă a efectuat activități de agitație electorală în baza donațiilor exclusiv în mărfuri și servicii. Astfel, CEC a recunoscut imposibilitatea verificării corectitudinii aspectului legat de finanțarea reală a campaniei și a subliniat necesitatea modificării legislației pentru a nu permite astfel de situații.

MO Promo-LEX constată că 8 concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în perioada 10 – 23 octombrie 2020, în cuantum total de cel puțin 3 800 981 de lei. Pentru perioada observată, doar doi concurenți (Maia Sandu (PAS) și Renato Usatîi (PN)) au raportat cheltuieli de locațiune a sediilor de campanie și doar Maia Sandu (PAS) a raportat la CEC cheltuieli de remunerare (servicii de secretariat), care totuși s-au adeverit a fi mai mici decât estimările Misiunii. Similar perioadei de raportare precedente, niciun concurent electoral nu a raportat cheltuieli pentru recompensele agitatorilor și nici nu a prezentat declarațiile de voluntariat ale acestora.

Discursul de ură și instigare la discriminare. În perioada de observare, au fost identificate cel puțin 76 de cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare în contextul alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2010, ceea ce reprezintă o creștere de 17% față de perioada precedentă de monitorizare (30 septembrie – 13 octombrie 2020).

Dintre acestea, în 52 de situații s-a constatat utilizarea acestui tip de discurs de către candidați: în 46 de cazuri autorul a fost Renato Usatîi (PN), în trei cazuri – Andrei Năstase (PPPDA), într-un caz – Dorin Chirtoacă (Blocul Electoral UNIREA), într-un caz – Violeta Ivanov (PPȘ) și într-un caz – Igor Dodon (CI).

De asemenea, au fost raportate cel puțin 15 cazuri în care politicieni, jurnaliști, lideri de opinie sau susținători au utilizat mesaje de ură și/sau instigare la violență împotriva candidaților înscrși în cursa electorală. Astfel, în cinci cazuri a fost vizat Igor Dodon (CI), în patru cazuri a fost vizată Maia Sandu (PAS), în trei cazuri a fost vizată Violeta Ivanov (PPȘ), în două cazuri a fost vizat Dorin Chirtoacă (BE UNIREA) și într-un caz a fost vizat Renato Usatîi (PN).

În alte 9 cazuri, discursul de ură și instigare la discriminare a fost îndreptat împotriva membrilor partidelor politice și/sau a susținătorilor candidaților, precum și împotriva funcționarilor publici, a politicienilor, a alegătorilor în general și a celor cu domiciliul în regiunea transnistreană, în special.

Criteriile care au stat la baza mesajelor de ură și instigare la discriminare au fost: apartenența politică, activitatea profesională, sex/gen, dizabilitatea, religia și convingerile religioase, orientarea sexuală, vârsta și opinia.

Educație și informare electorală. În contextul alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020, în perioada de raportare, Asociația Promo-LEX și alte trei organizații care au beneficiat de subgranturi din partea Asociației au realizat cel puțin 52 de activități de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot.

Activitățile au vizat tinerii, alegătorii din regiunea transnistreană și din diasporă și au inclus postări, articole, videoștiri, reportaje video, videouri de informare și mobilizare, vloguri, emisiuni de tip talk-show, quizuri electorale și platforme web informaționale. Din cauza restricțiilor sanitar-

epidemiologice impuse de pandemia de COVID-19, toate activitățile au fost realizate în format online și au fost promovate pe rețelele de socializare.

În perioada de referință, CICDE și CEC au desfășurat atât activități de instruire (a funcționarilor electorali, a angajaților IGP și PG, precum și a reprezentanților organizațiilor social-politice, organizațiilor neguvernamentale ce ar putea fi implicați în desfășurarea alegerilor), cât și anumite activități de informare (publicații periodice, simulări ale procesului electoral și materiale video etc.) privind pregătirea scrutinului prezidențial și specificul alegerilor în condiții pandemice.

INTRODUCERE

Raportul nr. 5 este elaborat de Misiunea de observare (MO) Promo-LEX a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020. Prezentul raport cuprinde rezultatele observării campaniei electorale în perioada 14 – 28 octombrie 2020. Observarea finanțelor campaniei electorale a candidaților a cuprins perioada 10 – 23 octombrie 2020.

MO Promo-LEX a planificat prezentarea a șase rapoarte intermediare de observare a alegerilor prezidențiale și a unui Raport final. De asemenea, în contextul zilei alegerilor (pentru turul I și, eventual, turul al II-lea de scrutin) vor fi elaborate comunicate de presă și două rapoarte E-Day privind desfășurarea scrutinului în ziua alegerilor, rezultatele numărării parțiale a voturilor și evaluarea corectitudinii completării proceselor-verbale. Misiunea rapoartelor MO Promo-LEX este sesizarea organelor electorale privind diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral.

Metodologia Promo-LEX de observare a alegerilor a fost elaborată conform standardelor internaționale în domeniu și presupune observarea alegerilor atât pe termen lung (perioada electorală), cât și pe termen scurt (ziua alegerilor). Rapoartele de observare sunt elaborate de către echipa centrală a MO Promo-LEX, pe baza constatărilor raportate de către monitorii și observatorii pe termen lung (OTL) din cadrul MO cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: concurenții electorali, autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, cetățenii care își înaintează propria candidatură, precum și societatea civilă. Constatările OTL sunt raportate în baza unor formulare tematice și sunt stocate pe platforma web www.data.promolex.md, sistem securizat cu acces limitat, gestionată de Promo-LEX. În cadrul vizitelor planificate, observatorii analizează informația rezultată din interviuri, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale. De asemenea, are loc observarea online a activității concurenților electorali.

Observarea procesului electoral se efectuează pe durata perioadei electorale de către 42 OTL. În ziua scrutinului, Promo-LEX va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în 608 secții de votare (SV), selectate de MO Promo-LEX pe baza unui eșantion stabilit de către o companie sociologică. În plus, o atenție deosebită va fi concentrată pe secțiile de votare de peste hotarele țării, unde este planificată delegarea observatorilor statici în circa 60 de secții de votare, dar și pe cele 42 de secții de votare unde vor exercita dreptul de vot alegătorii din regiunea transnistreană. Procesul electoral din secțiile de votare, din imediata apropiere a acestora și traseele de acces către secțiile de votare la care vor vota alegătorii din regiunea transnistreană va fi monitorizat și de 80 de echipe mobile de observatori.

Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de Misiunea Promo-LEX. Ei semnează și își asumă Codul de conduită¹ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună-credință și în mod nonpartizan. Observatorii Promo-LEX sunt instruiți inclusiv privind standardele de protecție în context pandemic COVID-19. Activitatea observatorilor este coordonată de echipa centrală a Asociației.

MO Promo-LEX a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe fotografice și video. Acestea pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, pe baza solicitărilor corespunzătoare, și în niciun caz la dispoziția concurenților electorali. Totodată, încălcările, inclusiv cele presupuse, care se regăsesc în prezentul raport, trebuie tratate de autoritățile electorale prin

---

¹ [Codul de conduită](#) al observatorului național independent Promo-LEX.

prisma prevederilor art. 22, alin. (1), lit. q) și art. 68, alin. (5) din Codul electoral, inclusiv drept sesizări ale observatorilor și urmează a fi examinate conform competenței.

Misiunea Promo-LEX gestionează platforma publică web www.electoral.monitor.md, pe care sunt stocate informații relevante (inclusiv cu suport foto/video, care nu conțin date cu caracter personal) din rapoartele observatorilor. În plus, pe această platformă orice cetățean, inclusiv reprezentanții concurenților, poate încărca semnalările sale cu privire la activitățile în context electoral. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarelor vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea. La fel, Misiunea gestionează platforma www.instruire.monitor.md, în care sunt disponibile pentru publicul larg materiale de instruire pentru observatorii pe termen scurt, cu excepția formularelor de raportare ale acestora.

Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile. Asociația organizează misiuni de observare a alegerilor din Republica Moldova începând cu anul 2009, prezenta MO fiind a 20-a la număr. De asemenea, angajații și membrii Asociației dispun de experiență internațională și au participat la observarea alegerilor în cadrul Misiunilor Internaționale din Armenia, Germania, Georgia, Estonia, Norvegia, Muntenegru, România, Serbia, Suedia, Ucraina etc.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele fiecărui raport sunt formulate recomandări pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali, alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

Misiunea este susținută și raportul este elaborat cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, al Departamentului Buna Guvernare al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Monitorizarea alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020”, precum și al Consiliului Europei prin proiectul „Suport pentru observarea civică a alegerilor prezidențiale din 2020 în secțiile de votare create în străinătate”. Componenta „Discursul instigator la ură” este susținută de către Departamentul justiție și drepturile omului al Fundației Soros Moldova prin proiectul „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova – etapa a IV-a”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

I. CADRUL LEGAL

CEC a decis asigurarea gratuită a alegătorilor cu câte o mască de protecție la intrare în incinta secției de votare în ziua alegerilor, în vederea exercitării dreptului de vot în condiții de siguranță.

MO Promo-LEX consideră că aprobarea de către CEC a unei hotărâri privind combaterea transportării organizate a alegătorilor, în locul circulării, va eficientiza efortul autorităților publice în domeniul dat. În același timp, atragem atenția asupra unor formulări din textul hotărârii care ar putea provoca limitări neproporționale scopului urmărit.

De asemenea, Misiunea este de părere că, în contextul pandemic existent, reglementarea monitorizării video a operațiunilor electorale pe tot parcursul zilei votării poate spori gradul de transparență a procedurilor electorale din ziua alegerilor și poate contribui la prevenirea sau la probarea eventualelor încălcări.

1.1. Asigurarea măsurilor de protecție în procesul de vot

La 17 octombrie 2020, CEC a aprobat Hotărârea nr. 4375, prin care a prevăzut asigurarea gratuită a alegătorilor cu câte o mască de protecție la intrare în incinta secției de votare în ziua alegerilor, în vederea exercitării dreptului de vot în condiții de siguranță. *MO Promo-LEX salută decizia CEC de a pune la dispoziția alegătorilor măști de protecție, astfel fiind întemeiată condiționarea intrării în secția de votare și, respectiv, a exercitării dreptului de vot de purtarea măștii de protecție.*

În hotărâre, CEC a apreciat Hotărârea CNESP nr. 34 din 13 octombrie 2020², în partea ce ține de organizarea proceselor electorale, **ca fiind una cu titlu de recomandare**. Această concluzie a rezultat din prevederile art. 58, alin. (4) – (6) al Legii nr. 10/ 2009, potrivit cărora CNESP îi revine sarcina să creeze condiții speciale de activitate, de viață și deplasare pentru persoanele fizice și juridice, să solicite ajutorul autorităților centrale, precum și să elaboreze propuneri pentru asigurarea unui grad adecvat de pregătire pentru urgența de sănătate publică și distribuirea și utilizarea oricăror bunuri, echipamente și materiale stocate sau disponibile în acest scop.

Totodată, CEC a remarcat faptul că unica autoritate abilitată cu dreptul de a reglementa procedurile electorale în limita cadrului legal este Comisia Electorală Centrală.

Diferit de poziția CEC, în toate hotărârile CNESP este prevăzut că hotărârile emise de aceasta sunt executorii pentru autoritățile administrației publice centrale și locale, pentru persoanele fizice și juridice, indiferent de domeniul de activitate și forma juridică de organizare, iar nerespectarea măsurilor de sănătate publică constituie pericol pentru sănătatea publică și va servi temei pentru tragerea la răspundere contravențională și/sau penală a persoanelor vinovate.

Menționăm că prevederile din Hotărârea CNESP nr. 34 din 13 octombrie 2020 care se referă la procedurile electorale vizează:

- instituirea obligației birourilor electorale de a oferi gratuit alegătorilor măști de protecție;
- accesul în secția de votare și în sediul organelor electorale doar al alegătorilor care vor purta mască;
- neadmiterea în incinta secției de votare a persoanelor care manifestă simptome ale infecției respiratorii acute până la ora 15.00; admiterea persoanelor cu manifestări clinice de boală după ora 15.00 în incinta secției de votare cu asigurarea cu mască, mănuși; admiterea alegătorilor, indiferent de starea de sănătate, doar pentru alegătorii care se vor prezenta la secțiile de votare din afara țării și cele pentru alegătorii cu domiciliul în stânga Nistrului;
- stabilirea votului la locul aflării pentru alegătorii care sunt în autoizolare, prin depunerea cererii la biroul electoral al secției de votare unde își are înregistrarea la domiciliu/reședință alegătorul.

---

² [Hotărârea](#) CNESP nr. 34 din 13 octombrie 2020.

Luând în considerare hotărârea aprobată de CEC, nu este clară forța juridică a prevederilor care se referă la procedurile electorale, în special a Instrucțiunii privind modalitatea de organizare și desfășurare de către CEC a scrutinelor electorale, în condițiile situației pandemice cu infecția COVID-19³, și a titlului obligatoriu sau de recomandare a normelor incluse în aceasta.

1.2. Instituirea măsurilor de prevenire a transportului organizat al alegătorilor

Urmărind scopul de a combate fenomenul transportului organizat al alegătorilor la secțiile de votare, prin Hotărârea CEC nr. 4390 din 20.10.2020, Comisia pentru prima dată a decis stabilirea expresă, între orele 07.00 și 21.00 ale zilei votării, a interdicțiilor de:

- organizare, de către concurentul electoral sau de către alte persoane în interesul concurentului electoral, a transportului alegătorilor la secția de votare;
- efectuare a transportului alegătorilor la secția de votare cu scopul de a-i determina să voteze pentru unul dintre candidați;
- efectuare a transportului alegătorilor la secția de votare cu autobuze/autocare sau efectuare a transportului alegătorilor la secția de votare de către operatorul de transport rutier în regim de taxi, conform unor înțelegeri cu terțe persoane, altele decât călătorul/alegătorul, cu excepția cazurilor alegătorilor cu dizabilități.

Totodată, CEC a hotărât că în scopul evitării transportului alegătorilor la secțiile de votare de către concurenții electorali sau alte persoane terțe, în ziua alegerilor Președintelui Republicii Moldova, între orele 07.00 și 21.00, **se permite deplasarea pe teritoriul țării doar a autovehiculelor a căror capacitate de transportare nu este mai mare de 8 persoane** și a transportului rutier de persoane prin **curse regulate** care funcționează potrivit legislației Republicii Moldova. Prin această normă, de fapt, se instituie interdicția de deplasare pe teritoriul țării, în ziua alegerilor, între 7.00 și 21.00, a oricărui mijloc de transport rutier cu capacitatea de transportare mai mare de 8 persoane, care nu reprezintă curse regulate⁴.

MO Promo-LEX apreciază decizia CEC de a lua măsurile necesare pentru a preveni transportarea organizată a alegătorilor, inclusiv de a reglementa prin hotărâre interdicțiile instituite. Amintim că MO Promo-LEX a recomandat CEC, în Raportul nr. 4, aprobarea anume a unei hotărâri în scopul combaterii fenomenului transportului organizat, și nu doar a unei circulare. Or, hotărârea va contribui la consolidarea premiselor legale pentru pronunțarea unor hotărâri ale instanțelor de judecată sau la constatarea unor încălcări de către organele de drept.

Totuși, interdicția absolută de deplasare pe teritoriul țării a anumitor categorii de transport rutier poate fi privită ca o limitare a dreptului la libera circulație, care ar putea fi considerată neproporțională scopului urmărit, în special dacă norma este interpretată cu rea-credință.

*În context, amintim că, potrivit pct. II.1 din Codul de bune practici în materie electorală, **desfășurarea unor alegeri democratice nu este posibilă decât cu condiția respectării drepturilor omului, în special a libertății de exprimare și libertății presei, libertății de a circula pe teritoriul țării, libertății de întrunire și libertății de asociere pentru scopuri politice, inclusiv fondarea partidelor politice. Orice restricții ale acestor libertăți trebuie să fie prevăzute de lege, să răspundă unui interes public și să respecte principiul proporționalității.***

Totodată, potrivit pct. 3 din Hotărârea CEC nr. 4390 din 20.10.2020, Inspectoratul General al Poliției din cadrul MAI va identifica existența sau inexistența situațiilor prevăzute la pct. 1 și 2 și va întreprinde măsuri de întrerupere a acestora, raportând fiecare caz Comisiei Electorale Centrale, iar în termen de 24 de ore după ziua alegerilor va prezenta un raport detaliat despre acțiunile și măsurile întreprinse.

³ [Instrucțiunea](#) privind modalitatea de organizare și desfășurare de către CEC a scrutinelor electorale, în condițiile situației pandemice cu infecția COVID-19, aprobată prin Hotărârea CNESP nr. 24 din 12.08.20203.

⁴ Potrivit art. 4 din Codul transporturilor rutiere, pe lângă transportul rutier de persoane prin servicii regulate, din categoria transportului de persoane mai fac parte: *transportul rutier de persoane prin servicii regulate special; transportul rutier de persoane prin servicii ocazionale, inclusiv turistice; transportul rutier de persoane în regim de taxi.*

În contextul hotărârii emise de CEC, Agenția Națională Transport Auto a publicat un anunț⁵ prin care a solicitat operatorilor de transport rutier și persoanelor fizice, posesori ai mijloacelor de transport rutier a căror capacitate de transportare este mai mare de 8 persoane, să respecte cu strictețe prevederile hotărârii, pentru a asigura desfășurarea în bune condiții a alegerilor Președintelui Republicii Moldova.

Atragem atenția că atât conform prevederilor legale, cât și din situațiile atestate în cadrul scrutinelor anterioare, transportarea organizată a alegătorilor poate fi efectuată și cu autovehicule a căror capacitate de transportare nu depășește opt persoane. În acest sens, deplasarea în mod repetat spre secțiile de votare a aceluiași autovehicul, indiferent de capacitatea acestuia de transportare, ar putea fi un temei rezonabil pentru desfășurarea măsurilor de verificare și identificare sau nu a cazurilor de transportare organizată a alegătorilor, conform pct. 3 din Hotărârea CEC nr. 4390 din 20.10.2020.

Amintim că Promo-LEX a examinat transportarea organizată a alegătorilor prin prisma art. 181¹ din Codul penal – „Coruperea alegătorilor”⁶ – și a concluzionat că transportul organizat al alegătorilor poate fi încadrat ca infracțiune de corupere a alegătorilor doar în cazul în care:

- a. va fi o **înțelegere prealabilă de întrunire a alegătorilor** în scopul transportării cu referire la locul ori ora transportării;
- b. aceste **servicii** vor fi **gratuite** sau nu vor avea un contraechivalent, **sau vor constitui un avantaj** pentru o clasă socială sau simpatizanți ai unui anumit partid politic ori un candidat electoral;
- c. când aceste servicii vor fi **oferite pentru a determina alegătorul să-și manifeste votul într-un anumit mod**.

Totodată, potrivit autorilor, la încadrare **nu se va lua în considerare tipul transportului** sau dacă acest serviciu este acordat cu deținerea licenței ori nu. În cazul în care persoana prestatoare de servicii nu va deține licență de transport, acțiunile acesteia vor fi încadrate și în baza art. 197, alin. (5) din Codul contravențional.

Considerăm că criteriile stabilite mai sus și rezultate din prevederile legale în vigoare trebuie puse la baza instituirii interdicțiilor sau măsurilor de prevenire a transportării organizate a alegătorilor.

1.3.   Votarea la locul aflării a persoanelor care manifestă simptome ale infecției COVID-19

Potrivit Hotărârii CEC nr. 4374 din 17 octombrie 2020, cu privire la particularitățile votării unor categorii de alegători la alegerile Președintelui Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, a fost stabilit că se exceptează de la norma generală privind votarea la secția de votare inclusiv alegătorii care manifestă simptome ale infecției COVID- 19. Conform pct. 3 (6) din hotărâre, „în ziua alegerilor până la ora 15.00 pot vota la locul aflării fără obligația de a prezenta certificatul medical doar alegătorii care manifestă simptome ale infecției COVID-19, aceștia fiind înscriși în listele pentru votarea la locul aflării”.

Menționăm că art. 60, alin. (4) Cod electoral prevede că în cazul în care alegătorul, din motive de sănătate sau din alte motive temeinice, nu poate veni în localul de votare, la cererea scrisă a acestuia, cel puțin 2 membri ai biroului electoral se deplasează cu o urnă de vot mobilă și cu materialul necesar votării la locul unde se află alegătorul pentru ca acesta să voteze. Cererile pot fi făcute în scris, începând cu 2 săptămâni înainte de ziua votării și până la ora 18.00 a zilei precedente votării. În ziua votării, cererile pot fi făcute în scris până la ora 15.00 dacă se prezintă și certificat medical.

Pornind de la prevederile Codului electoral, **presupunem că norma instituită la pct. 3 (6) din hotărâre, de fapt, se referă la depunerea cererilor până la ora 15.00, și nu la votare până la ora 15.00.**

Este salutar că, deși Codul electoral nu a fost modificat, Comisia Electorală Centrală, luând în considerare situația pandemică, a exceptat alegătorii care manifestă simptome ale infecției COVID-19

⁵ [Anunț](#) ANTA din 27.10.2020.

⁶ [Studiu](#). Calificarea și investigarea infracțiunilor și contravențiilor cu specific electoral și de finanțare politică, 2017, p. 84-87.

de la obligația de prezentare a certificatului medical. MO Promo-LEX apreciază pozitiv măsura luată pentru asigurarea dreptului de vot tuturor alegătorilor.

Amintim că MO Promo-LEX a constatat, în Raportul nr. 17, lipsa reacției adecvate a Parlamentului la provocările pandemice, inclusiv de identificare a mecanismelor de vot alternative ce ar asigura o rată acceptabilă de participare la vot.

1.4. Modificarea Regulamentului CEC privind funcționarea sistemului de înregistrare video în secțiile de votare

La 16 octombrie 2020, Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte a solicitat CEC să asigure funcționalitatea sistemului de înregistrare video pe tot parcursul zilei votării și să modifice în regim de urgență pct. 11 din Regulamentul privind funcționarea sistemului de înregistrare video în secțiile de votare⁸. Ulterior, la 22 octombrie 2020, CALC a solicitat în mod repetat întreprinderea măsurilor de asigurare a funcționalității sistemului de înregistrare video. Potrivit CALC, în circumstanțele specifice ale acestui scrutin, în lipsa observatorilor în mai multe secții de votare, monitorizarea video a operațiunilor electorale pe tot parcursul zilei votării poate spori gradul de transparență a procedurilor electorale din ziua alegerilor și poate contribui la prevenirea sau la probarea eventualelor încălcări.

Amintim că Regulamentul a fost modificat la 17.10.2019, cu doar trei zile înainte de alegerile locale generale, când funcționarea sistemului de înregistrare video pe tot parcursul zilei votării (de la demararea operațiunilor electorale preparatorii privind deschiderea secției de votare și până la finalizarea procesului de totalizare a rezultatelor votării de către membrii biroului electoral al secției de votare) a fost redusă la înregistrarea video a operațiunilor electorale până la deschiderea secției de votare și a operațiunilor electorale de după închiderea secției de votare.

Pe ordinea de zi a ședinței CEC din 28.10.2020, a figurat subiectul referitor la modificarea Regulamentului privind funcționarea sistemului de înregistrare video în secțiile de votare. Menționăm că în procesul examinării subiectului, s-a constatat lipsa memoriei suficiente pe dispozitivele de stocare pentru înregistrarea video în întregime a două zile de scrutin, în cazul desfășurării ambelor tururi de alegeri. Din păcate, constatăm că solicitarea CALC nu a fost satisfăcută. Mai mult, nici opțiunea propusă pentru înregistrarea video integrală doar a turului al II-lea de scrutin, pentru turul I rămânând valabilă înregistrarea video doar a procedurilor până la deschiderea secțiilor de votare și după închiderea secțiilor de votare, nu a întrunit numărul necesar de voturi. Astfel, Regulamentul privind funcționarea sistemului de înregistrare video în secțiile de votare a rămas în versiunea actuală.

---

⁷ [Raport](#) nr. 1. Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, publicat la 26 august 2020, p. 10.

⁸ [Demersul](#) Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte din 16 octombrie 2020.

II. ORGANELE ELECTORALE

În perioada de referință, CEC s-a întrunit în format mixt în cadrul a 7 ședințe, fiind adoptate 60 de hotărâri privind organizarea scrutinului prezidențial. În perioada de observare au fost acreditați de către CEC 1 153 (53%) de observatori și experți. În total, pentru alegerile prezidențiale au fost acreditați cumulativ 2 193 de observatori, dintre care 1883 de observatori naționali, 299 de observatori internaționali și 11 experți electorali internaționali. Din numărul total al observatorilor naționali, Asociația Promo-LEX a acreditat 1200 (64%). Comparativ cu scrutinul parlamentar din 24 februarie 2019, atestăm o descreștere cu 45% a numărului de observatori naționali și cu 60% a numărului de observatori internaționali. În același timp, potrivit observatorilor, CECE II au acreditat 3 043 de observatori din partea a cinci candidați: Violeta Ivanov (PPȘ) – 914 (30%), Igor Dodon (CI) – 831 (27%), Renato Usatîi (PN) – 820 (27%), Maia Sandu (PAS) – 475 (16%) și Andrei Năstase (PPPDA) – 3 (0,1%).

Observatorii Promo-LEX au efectuat 61 de vizite la 36 CECE II. În cadrul a trei vizite la CECE nr. 19 Glodeni, nr. 20 Hâncești și nr. 33 Taraclia, acestea erau închise în timpul programului de muncă. În același timp, nu toate CECE respectă cerințele privind activitatea în condiții de pandemie: 8 (22%) consilii nu dețin registrul de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali; cel puțin 18 (50%) CECE nu efectuează termometria vizitatorilor; în cazul a 5 CECE (14%) nu se regăsesc informații privind regulile de protecție a sănătății în perioada pandemiei. De asemenea, în cel puțin 7 cazuri, potrivit observatorilor, CECE au depistat anumite lipsuri din lista materialelor de protecție și prevenire a răspândirii infecției COVID-19 recepționate de la CEC.

În perioada de observare au fost vizitate 947 BESV. Programul de muncă al BESV, potrivit observatorilor, este respectat în proporție de 82% (776 BESV). În același timp, majoritatea BESV nu respectă cerințele privind măsurile de protecție în context pandemic. Astfel, doar 334 BESV (35%) dețin registrul de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali cu completarea acestuia. Doar 230 de birouri electorale (24%) efectuează termometria vizitatorilor BESV. La sediile a cel puțin 216 birouri electorale (23%) sunt afișate informații privind regulile de protecție a sănătății în pandemie.

2.1. Activitatea CEC

În perioada de raportare, CEC s-a întrunit mixt în cadrul a 7 ședințe, dintre care 3 ordinare și 4 extraordinare, fiind adoptate 60 de hotărâri privind organizarea și desfășurarea scrutinului prezidențial.

2.1.1. Hotărâri ale CEC relevante pentru organizarea și desfășurarea scrutinului prezidențial

Conținutul tematic al hotărârilor aprobate. Din totalul de 60 de hotărâri privind organizarea și desfășurarea alegerilor, 43 (72%) sunt cu privire la acreditarea observatorilor naționali și internaționali. Celelalte hotărâri au vizat confirmarea persoanelor responsabile de finanțe, stabilirea tirajului buletinelor de vot, asigurarea măsurilor de protecție în procesul de vot, aspecte ce țin de transportul organizat al alegătorilor la secțiile de votare, rapoartele privind veniturile și cheltuielile concurenților electorali în campania electorală, suplینirea statului de personal al aparatului CECE nr. 2 Bălți, modificarea hotărârilor anterioare ale CEC.

Nerespectarea prevederilor privind consultarea publică. Autoritatea electorală a modificat Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale ale concurenților electorali fără a fi prezentat spre consultare publică.

2.1.2. Acreditarea observatorilor de către CEC

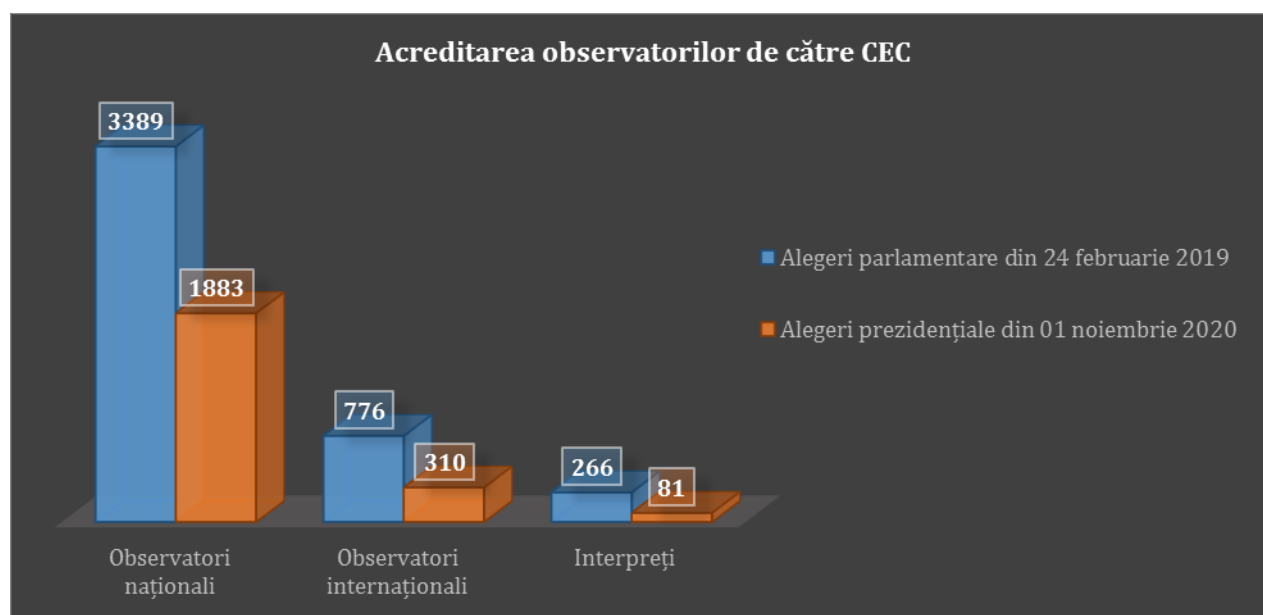
În perioada de referință, CEC a adoptat 43 de hotărâri de acreditare a 1153 de observatori în vederea monitorizării alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020. Astfel, au fost acreditați 965 de

observatori naționali, 181 de observatori internaționali, 7 experți electorali internaționali și 81 de interpreți. În total, până la data de 28 octombrie 2020, pentru alegerile prezidențiale au fost acreditați cumulativ 1883 de observatori naționali, 299 de observatori internaționali, 11 experți electorali internaționali și 81 de interpreți. Din numărul total al observatorilor naționali, Asociația Promo-LEX a acreditat 1200 (64%) (a se vedea Anexa nr. 1).

Comparativ cu scrutinul parlamentar din 24 februarie 2019, atestăm o descreștere cu 45% a numărului de observatori naționali și cu 60% a numărului de observatori internaționali (graficul nr. 1).

Graficul nr. 1

În context, MO Promo-LEX constată lipsa Misiunii de observare a alegerilor din partea Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE). Astfel, la 22 octombrie 2020, APCE a sesizat autoritatea electorală despre anularea misiunii de observare din cauza restricțiilor de călătorie impuse de mai multe state cu privire la deplasarea în Republica Moldova⁹.

Atragem atenția că anularea sau limitarea misiunilor internaționale este un fenomen actual determinat de contextul pandemic și nu un caz separat pentru Republica Moldova. Amintim că, drept urmare a pandemiei provocate de virusul COVID-19 și a existenței restricțiilor de călătorie în cadrul regiunii OSCE, OSCE/BIDDO, încă la 9 octombrie 2020, a informat CEC despre modificarea formatului activității de observare din misiune de observare a alegerilor în misiune limitată de observare a alegerilor, și anume lipsa observatorilor pe termen scurt în vederea monitorizării nemijlocite a zilei alegerilor¹⁰. De altfel, misiunile de observare OSCE/ODIHR au fost limitate și pentru alegerile din Georgia¹¹ și Ucraina¹².

Menționăm că, în vederea prevenirii infecției COVID-19, CEC a elaborat o serie de recomandări pentru observatorii internaționali ce vor monitoriza alegerile prezidențiale¹³.

⁹ [Scrisoarea](#) Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind anularea misiunii de observare a alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020, din 22 octombrie 2020.

¹⁰ [Misiunea de observare a alegerilor OSCE/BIDDO](#) a informat Comisia Electorală Centrală despre modificarea formatului activității de observare desfășurată în Republica Moldova.

¹¹ [Limited](#) election observation mission OSCE in Georgia.

¹² [Limited](#) election observation mission OSCE in Ukraine.

¹³ [Recomandări](#) pentru observatorii internaționali în contextul alegerilor de la data de 01.11.2020.

2.1.3. Circulare

În perioada observată, CEC a elaborat și a emis în atenția birourilor electorale două circulare.

Circulara nr. CEC 8/3089 din 16 octombrie privind dotarea secțiilor de votare cu sigilii de tip colier cu autoblocare și necesitatea aplicării corespunzătoare a sigiliilor la urnele de vot staționare, urnele de vot mobile și sacii cu buletinele de vot¹⁴. Subliniem că la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 în cel puțin 77 de cazuri urnele de vot nu au fost sigilate potrivit procedurilor legale¹⁵.

Circulara nr. CEC 8/3173 din 27 octombrie privind:

- obligativitatea BESV de a dezinfecța suprafețele și echipamentele electorale din secția de votare (până la deschiderea SV, o dată la 3 ore, ștampilele cu inscripția votat – o dată în jumătate de oră, după finalizarea procedurii de numărare a buletinelor de vot și de întocmire a documentației electorale);
- obligativitatea funcționarilor electorali și a operatorilor de a purta viziere, măști de protecție și mănuși, ultimele două se vor schimba cel puțin o dată la 3 ore, precum și obligativitatea alegătorilor de a purta masca de protecție în incinta SV;
- măsurarea temperaturii funcționarilor electorali, operatorilor, persoanelor autorizate să participe la operațiunile electorale și alegătorilor în procesul votării;
- utilizarea cu strictețe de către membrii echipelor ce se vor deplasa cu urna de vot mobilă a echipamentului de protecție și dezinfecțarea transportului, echipamentului electoral și de protecție atât până la contactul cu alegătorul, cât și după. Ordinea votării la locul aflării;
- asigurarea exercitării continue a dreptului de vot de către alegători¹⁶.

2.1.4. Informarea CEC privind efectuarea sondajelor de opinie

Potrivit datelor plasate pe pagina CEC, compartimentul *Înștiințări pentru desfășurarea sondajelor de opinie*, în perioada de referință au fost depuse patru cereri privind inițierea sondajelor de opinie de către Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-Research” SRL privind realizarea unei serii de sondaje și a Barometrului Opiniei Publice în octombrie 2020, de către Compania de Cercetare Sociologică și Marketing „FOP-STAR” privind efectuarea pe durata campaniei electorale a unei serii de sondaje cu caracter sociopolitic, de către Compania „Intellect Group” SRL privind efectuarea în perioada campaniei electorale a unor cercetări naționale și locale (sondaj, focus-grup, exit-poll) și de către Institutul de Politici Publice privind organizarea unui sondaj de opinie și a Barometrului Opiniei Publice.

În conformitate cu art. 70, alin. (10) din Codul electoral, cererile trebuie să conțină date despre instituția ce va desfășura sondajul de opinie, perioada de efectuare a acestuia, eșantionul propus și comanditarul sondajului. În urma analizei cererilor, MO Promo-LEX constată lipsa informației privind eșantionul propus în vederea realizării sondajelor (Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-Research” SRL și Institutul de Politici Publice) și lipsa informației privind comanditarul sondajului (compania „Intellect Group” SRL).

Totodată, menționăm că, la 20 octombrie, Compania de Cercetare și Consultanța Politică „Intellect Group” a prezentat rezultatele sondajului electoral realizat în perioada 2 octombrie – 9 octombrie, în colaborare cu Asociația Obștească SPERO, iar la 23 octombrie, Compania „CBS-Research” a prezentat rezultatele Barometrului Opiniei Publice, octombrie 2020, sondaj electoral realizat în perioada 8-20 octombrie.

Potrivit documentelor făcute publice pe pagina CEC la compartimentul *Înștiințări pentru desfășurarea sondajelor de opinie*, autoritatea electorală nu a recepționat solicitări exprese de desfășurare a exercițiului de exit-poll în ziua alegerilor din partea vreunei asociații obștești sau companii sociologice.

¹⁴ [Circulara](#) CEC nr. 8/3089 din 16 octombrie.

¹⁵ [Raport](#) final: Misiunea de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, Anexa 15, p. 137.

¹⁶ [Circulara](#) CEC nr. 8/3173 din 27 octombrie.

În același timp, în data de 28 octombrie 2020, în spațiul public a fost prezentată intenția a două asociații obștești – Institutul de Politici Publice și „WatchDog.MD”, precum și a companiei sociologice „CBS-Research”, de a desfășura în ziua alegerilor din 1 noiembrie 2020 un „exit-poll telefonic”¹⁷. Toate cele trei entități menționate au depus în diferite perioade înștiințări privind desfășurarea sondajelor de opinie în campania electorală, dar fără a specifica expres intenția de a realiza sondarea opiniei la ieșirea de la urne a alegătorilor în ziua alegerilor cu includerea datelor despre metodologia cercetării (vârstă, sex, repartizare geografică).

Prin comunicatul său din 28 octombrie, CEC¹⁸ a menționat că nu a autorizat realizarea exit-pollului telefonic pe motiv că realizarea sondajelor de opinie la ieșirea din secția de votare se aprobă prin hotărârea CEC, precum și din considerentul că exit-pollul telefonic nu este caracteristic exit-pollului clasic, care presupune comunicarea directă cu alegătorul la ieșirea din secția de votare.

În opinia Promo-LEX, pe lângă aspectele problematice legale privind autorizarea exercițiului, precum și cele metodologice ce țin de realizarea exit-pollurilor prin apel telefonic, însăși colectarea datelor la telefon pe parcursul zilei votării despre opțiunea alegătorului pare a fi o încălcare a secretului votului. În plus, acțiunea poate conține elemente de influențare a libertății alegătorilor de a-și forma o opinie în ziua alegerilor, în condițiile în care nu există certitudinea că persoanele contactate ar fi votat deja.

2.2. Activitatea consiliilor electorale de circumscripție electorală de nivel II

2.2.1. Respectarea programului de activitate

Potrivit informațiilor prezentate de către observatorii Promo-LEX, în cadrul a 58 de vizite (95% din totalul de 61) întreprinse în timpul orelor de muncă în perioada de referință, sediile celor 36 CECE II erau deschise. În cadrul a 3 vizite întreprinse în timpul orelor de muncă sediile CECE nr. 19 Glodeni, nr. 20 Hâncești și nr. 33 Taraclia erau închise.

2.2.2. Stabilirea tirajului buletinelor de vot

În conformitate cu pct. 74 al Programului calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, toate cele 36 CECE II au adoptat, în termenul prevăzut, hotărârile privind stabilirea tirajului buletinelor de vot.

Tabelul nr. 1 reflectă analiza datelor privind numărul de buletine tipărite, raportate la numărul de alegători din RSA conform ultimelor date furnizate de CEC, pe 8 octombrie 2020. Amintim că numărul de buletine tipărite este raportat la numărul de alegători incluși în listele electorale de bază. Tabelul nu include tirajul pentru secțiile de votare din străinătate.

Concluzia generală este că la stabilirea tirajului s-a pornit de la numărul de alegători din RSA cu domiciliu/reședință. Diferențele majore se observă la pozițiile unde se votează într-o pondere mai mare pe listele suplimentare, cum ar fi Chișinăul. De asemenea, pentru regiunea transnistreană s-au tipărit de aproape două ori mai puține buletine decât sunt alegători înregistrați. În același timp, pare inexplicabilă diferența de 500 de buletine în cazul raionului Taraclia.

---

¹⁷ [Exit-poll](#): Alegătorii vor fi telefonați și întrebați pentru cine au votat.

¹⁸ [CEC: Chestionarea alegătorilor](#) la ieșirea din secția de votare (exit-poll clasic) nu poate fi echivalată cu efectuarea acestuia prin intermediul telefonului.

Tabelul nr. 1. Gradul de corespundere a numărului de alegători din RSA
cu tirajul buletinelor de vot tipărite

Denumire UAT	Nr. total de alegători incluși în RSA, octombrie 2020	Tirajul buletinelor de vot stabilit pentru alegerile prezidențiale	Diferența
Anenii Noi	68975	68975	0
Bălți	102773	102773	0
Basarabeasca	23979	23981	+2
Briceni	60615	60615	0
Cahul	98402	98402	0
Călărași	60873	61022	+149
Cantemir	49515	49515	0
Căușeni	72035	72035	0
Chișinău	638282	647084	+8802
Cimișlia	49512	49512	0
Criuleni	59202	59200	-2
Dondușeni	32544	32543	-1
Drochia	68725	68725	0
Dubăsari	28956	29956	+1000
Edineț	63684	63684	0
Fălești	70687	70687	0
Florești	70147	70147	0
Glodeni	46573	46573	0
Hâncești	98563	98854	+291
Ialoveni	84766	84766	0
Leova	42555	42879	+324
Nisporeni	53275	53276	+1
Ocnita	40240	40240	0
Orhei	99333	99527	+194
Rezina	38091	38441	+350
Râșcani	52528	52523	-5
Sângerei	69995	69995	0
Strășeni	76374	76485	+111
Ștefan Vodă	56641	56641	0
Soroca	77686	77681	-5
Șoldănești	32604	32604	0
Taraclia	34204	34704	+500
Telenești	55414	55414	0
Transnistria	256203	124000	-132203
Ungheni	89667	89667	0
UTAG	130891	130891	0
Fără reședință/domiciliu	232631	-	-
TOTAL	3 287 140	2 934 017	

2.2.3. Modificarea componenței CECE

MO Promo-LEX constată modificarea componenței nominale a cel puțin șapte consilii electorale de nivelul II (nr. 4 Anenii Noi, nr. 9 Călărași, nr. 17 Fălești, nr. 28 Sângerei, nr. 29 Soroca, nr. 30 Strășeni, nr. 37 pentru localitățile din stânga Nistrului). Inițiativele de modificare au fost depuse după cum urmează:

Tabelul nr. 2. Modificarea componenței CECE

Modificarea componenței CECE			
CECE	Nr. de membri	Inițiatorul modificării	Desemnarea noului membru
nr. 4 Anenii Noi	5	APL, PPȘ, PAS, PPPDA, PSRM	RFE, PPȘ, PAS, PPPDA, PSRM
nr. 9 Călărași	1	Judecătoria	RFE
nr. 17 Fălești	1	PAS	PAS
nr. 28 Sângerei	1	PPPDA	PPPDA
nr. 29 Soroca	1	Judecătoria	Judecătoria
nr. 30 Strășeni	1	PPȘ	PPȘ
nr. 37 pentru localitățile din stânga Nistrului	1	Judecătoria	Judecătoria

Totodată, MO Promo-LEX constată suplimentarea statului de personal al aparatului CECE nr. 2 Bălți cu două posturi de consultant.

2.2.4. Înregistrarea reprezentanților cu drept de vot consultativ în cadrul CECE

Potrivit observatorilor Promo-LEX, CECE II a înregistrat 19 reprezentanți cu drept de vot consultativ din partea a trei concurenți:

- Renato Usatii (PN) – 15 (nr. 2 Bălți, nr. 6 Briceni, nr. 7 Cahul, nr. 8 Cantemir, nr. 10 Căușeni, nr. 13 Dondușeni, nr. 16 Edineț, nr. 17 Fălești, nr. 19 Glodeni, nr. 24 Ocnița, nr. 25 Orhei, nr. 26 Rezina, nr. 27 Râșcani, nr. 28 Sângerei, nr. 32 Ștefan Vodă);
- Andrei Năstase (PPPDA) – 2 (nr. 12 Criuleni, nr. 37 pentru stânga Nistrului);
- Maia Sandu (PAS) – 2 (nr. 8 Cantemir, nr. 17 Fălești).

2.2.5. Acreditarea observatorilor de către CECE

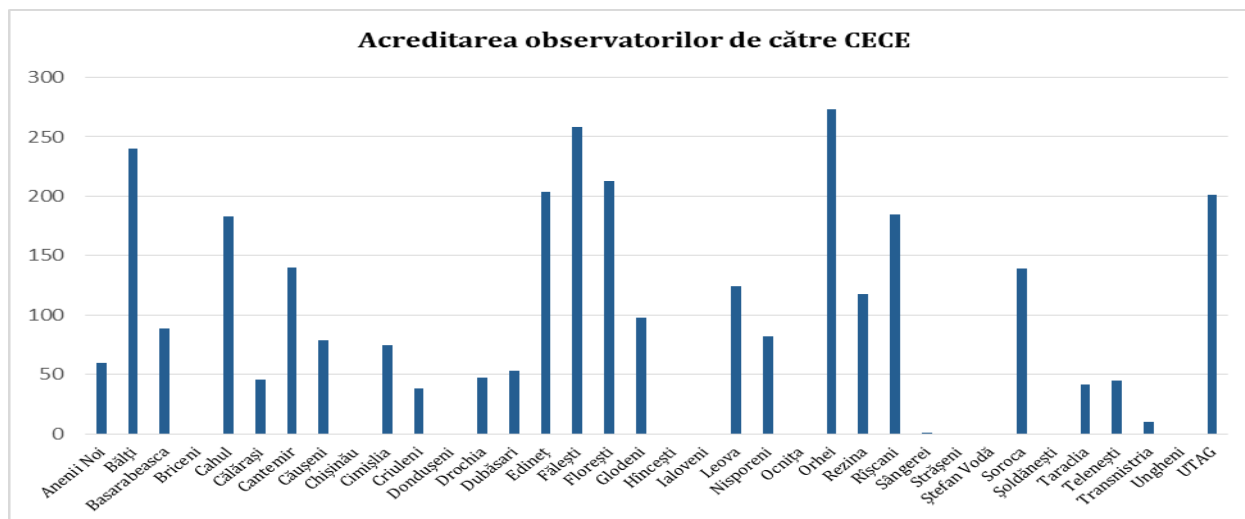
Potrivit observatorilor, la 28 octombrie 2020, CECE au acreditat 3 043 de observatori din partea a cinci candidați (Tabelul nr. 3). Cei mai mulți (84%), conform constatărilor, au fost acreditați de Violeta Ivanov (PPȘ) – 914 (30%), Igor Dodon (CI) – 831 (27%) și Renato Usatii (PN) – 820 (27%).

Tabelul nr. 3. Acreditarea observatorilor din partea concurenților de către CECE

Solicitantul acreditării	Violeta Ivanov (PPȘ)	Igor Dodon (CI)	Renato Usatii (PN)	Maia Sandu (PAS)	Andrei Năstase (PPPDA)
Nr. observatorilor acreditați de către CECE	914	831	820	475	3

Acreditarea observatorilor în cadrul circumscripțiilor electorale este prezentată în graficul nr. 2.

Geografic, atestăm că cei mai mulți observatori au fost acreditați în Orhei (273), Fălești (258), Bălți (240), Florești (213), Edineț (204), UTAG (201), Râșcani (185), Cahul (183).

2.2.6. Activitatea CECE II în condiții de pandemie

În urma vizitelor întreprinse în perioada monitorizată la CECE II, observatorii Promo-LEX au raportat:

Cu referire la existența registrului de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali. Din cele 36 CECE II vizitate în perioada de observare, 8 consilii¹⁹ (22%) nu dețin registrul de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali cu completarea acestuia.

Cu referire la asigurarea termometriei vizitatorilor CECE. Cel puțin 18 consilii electorale²⁰ (50%) nu efectuează termometria vizitatorilor CECE, iar în cazul a cel puțin 9 consilii electorale (25%) vizitatorii nu utilizează măști/mănuși.

Cu referire la afișarea informațiilor privind regulile de protecție a sănătății. La sediile a cel puțin 5 consilii electorale²¹ (14%) nu sunt afișate informații privind regulile de protecție a sănătății în perioada pandemiei COVID-19.

Cu referire la confirmarea cazurilor de infecție în rândul funcționarilor electorali. Membrii a cel puțin 3 CECE II au fost depistați că sunt infectați cu COVID-19 (nr. 17 Fălești; nr. 23 Nisporeni; nr. 29 Soroca). Remarcăm că activitatea organului electoral nu a fost afectată.

Amintim că la 8 și 9 octombrie 2020 CEC a distribuit consiliilor electorale materialele de protecție și prevenire a răspândirii infecției COVID-19. În context, ca urmare a analizei rapoartelor observatorilor, MO Promo-LEX constată și cel puțin 7 cazuri când, la inventarierea materialelor de protecție și prevenire a răspândirii infecției COVID-19 recepționate, consiliile electorale (nr. 2 Bălți, nr. 10 Căușeni, nr. 17 Fălești, nr. 28 Sângerei, nr. 32 Ștefan Vodă, nr. 35 Ungheni, nr. 36 UTAG) au depistat cumulativ lipsa soluției dezinfectante în volum de 140 de litri, a măștilor (cel puțin 2000 buc.), a costumelor de protecție (7 buc.).

¹⁹ CECE: Cimișlia, Criuleni, Edineț, Florești, Ialoveni, Hâncești, Râșcani, Strășeni.

²⁰ CECE: Anenii Noi, Bălți, Basarabeasca, Briceni, Cantemir, Chișinău, Criuleni, Drochia, Dubăsari, Edineț, Florești, Ialoveni, Hâncești, Orhei, Strășeni, Ștefan Vodă, Taraclia, UTAG.

²¹ CECE: Chișinău, Criuleni, Soroca, Rezina, UTAG.

2.3. Activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare

2.3.1. Respectarea programului de activitate

În perioada de observare au fost vizitate 947 BESV. Dintre acestea, potrivit observatorilor Promo-LEX, 776 de birouri (82%) erau deschise în timpul orelor de muncă.

De asemenea, MO Promo-LEX atestă modificarea componenței a cel puțin 180 BESV. Printre cauzele modificărilor menționăm: absența de la două ședințe consecutive (11 cazuri); la cerere (182 de cazuri); refuz de executare a deciziilor CECE (două cazuri); alte cauze (32 de cazuri). Informația privind solicitantul modificărilor este prezentată în tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4. Modificarea componenței BESV

<i>Modificarea componenței BESV</i>			
<i>Nr. de membri excluși</i>	<i>Inițiatorul modificării</i>	<i>Nr. de membri incluși</i>	<i>Desemnarea noului membru</i>
33	CEC RFE	35	CEC RFE
59	APL	53	APL
32	PAS	33	PAS
25	PDM	25	PDM
23	PPPDA	25	PPPDA
35	PPȘ	33	PPȘ
20	PSRM	19	PSRM

MO Promo-LEX constată cel puțin 4 cazuri când la modificarea componenței BESV nu a fost desemnat un alt membru (nr. 16/9 (2); 16/25; 16/43 – Edineț).

2.3.2. Specificul activității în context pandemic

Privind activitatea BESV în condiții de pandemie, observatorii Promo-LEX au raportat:

Cu referire la existența registrului de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali. Cel puțin 334 de birouri electorale (35% din totalul de 947 de birouri electorale vizitate) dețin registrul de monitorizare a temperaturii funcționarilor electorali cu completarea acestuia.

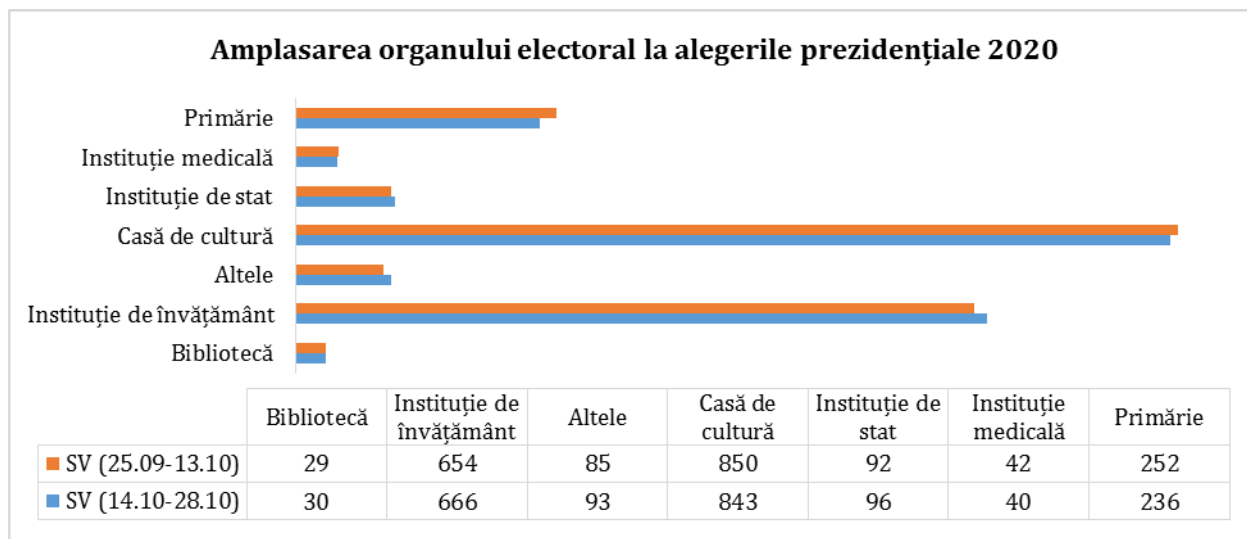
Cu referire la asigurarea termometriei vizitatorilor BESV. Doar 230 de birouri electorale (24%) efectuează termometria vizitatorilor BESV, iar vizitatorii utilizează măști/mănuși.

Cu referire la afișarea informațiilor privind regulile de protecție a sănătății. La sediile a cel puțin 216 birouri electorale (23%) sunt afișate informații privind regulile de protecție a sănătății în perioada pandemiei COVID-19.

Cu referire la confirmarea cazurilor de infecție în rândul funcționarilor electorali. Cel puțin 32 de membri ai BESV au fost depistați că sunt infectați cu COVID-19. Remarcăm că activitatea organului electoral nu a fost afectată.

2.3.3. Modificarea sediilor secțiilor de votare

MO Promo-LEX constată adoptarea de către CECE II a cel puțin 12 hotărâri privind modificarea adresei a 22 SV cumulativ (nr. 7 Cahul; nr. 8 Cantemir; nr. 11 Cimișlia; nr. 12 Criuleni; nr. 15 Dubăsari; nr. 20 Hâncești; nr. 21 Ialoveni; nr. 22 Leova; nr. 23 Nisporeni; nr. 26 Rezina; nr. 31 Șoldănești; nr. 37 pentru localitățile din stânga Nistrului). Astfel, atestăm creșterea numărului secțiilor de votare deschise în instituțiile de învățământ, inclusiv preșcolare (12) (a se vedea graficul nr. 3).

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în cel puțin trei cazuri (SV 1/278 s. Bâc, com. Bubuieci, SV 11/9 s. Bogdanovca Nouă, r. Cimișlia și SV 21/12 s. Cigârleni, r. Ialoveni) CEC a fost sesizată de către APL și consiliile electorale privind reamplasarea secțiilor de votare în legătură cu starea nesatisfăcătoare a edificiilor care nu întrunesc condițiile de organizare și desfășurare a scrutinului prezidențial și ar pune în pericol viața și sănătatea publică. Astfel, în vederea organizării și desfășurării alegerilor prezidențiale, CEC a decis instalarea a câte un cort mobil pentru fiecare localitate dotat corespunzător cerințelor, cu respectarea regulilor de prevenire și combatere a infecției COVID-19.

2.3.4. Implicarea membrilor BESV în activități de agitație electorală

Observatorii Promo-LEX au raportat că la data de 16 octombrie 2020, în satul Baurci-Moldoveni, raionul Cahul, un membru al BESV desemnat de PPȘ în momentul repartizării invitațiilor la vot anexa și materiale electorale ale candidatei Violeta Ivanov (PPȘ).

2.3.5. Aspecte problematice privind organizarea secțiilor de votare pentru regiunea transnistreană

MO Promo-LEX constată că, în perioada de monitorizare, cel puțin patru APL și-au exprimat în mod repetat refuzul să deschidă secții de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului în cadrul scrutinului din 1 noiembrie 2020: satele Hârbovăț, Gura Bâcului și Varnița (r. Anenii Noi) și s. Hagimus (r. Căușeni). Astfel, la 13 octombrie 2020, locuitorii s. Hârbovăț au expediat în atenția CEC și a Guvernului Republicii Moldova demersul colectiv prin care solicită anularea Hotărârii CEC nr. 4301 din 26 septembrie 2020 „Cu privire la organizarea secțiilor de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), municipiul Bender și unele localități ale raionului Căușeni în cadrul alegerilor Președintelui Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020”, invocându-se instituirea stării de alertă epidemiologică maximă în sănătatea publică, riscul sporit de răspândire a COVID-19 și riscul iscării unui conflict cu posibile altercații între locuitorii s. Hârbovăț și cetățenii din regiunea transnistreană.

În răspunsul său CEC-8/3073 din 15 octombrie 2020, autoritatea electorală a subliniat că, indiferent de locul lor de domiciliere, toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în drepturi și că Hotărârea nr. 4301 din 26 septembrie 2020 este un act administrativ adoptat în limitele competenței CEC, este executorie pentru organele electorale inferioare, pentru autoritățile publice, întreprinderi, instituții și organizații, pentru persoanele cu funcții de răspundere, partide, alte organizații social-politice și organele acestora, precum și pentru toți cetățenii. De asemenea, CEC a remarcat că la constituirea SV s-a urmărit amplasarea acestora în apropierea punctelor de trecere a frontierei, că securitatea sănătății publice va fi asigurată prin respectarea dispozițiilor „Instrucțiunii privind modalitatea de

organizare și desfășurare de către CEC a scrutinelor electorale, în condițiile situației pandemice cu infecția COVID-19”, aprobată de CNESP prin Hotărârea sa nr. 24 din 12 august 2020²².

La 20 octombrie, pe adresa CEC a parvenit demersul colectiv al veteranilor de război și locuitorilor s. Varnița, prin care aceștia își exprimă dezacordul față de organizarea de către CEC a 12 secții de votare (Varnița – 4; Sănătăuca – 4; Rezina – 4) pentru alegătorii din stânga Nistrului (Transnistria). Potrivit observatorilor Promo-LEX, un demers asemănător a fost expediat de către veteranii de război și pe adresa consiliului local și a primarului s. Varnița, prin care se solicită nedeschiderea în localitate a celor 4 SV pentru alegătorii din stânga Nistrului (Transnistria)²³.

Potrivit rapoartelor observatorilor, în localitatea Hagimus, r. Căușeni, autoritatea locală și locuitorii au organizat proteste reiterând dezacordul față de hotărârea CEC privind deschiderea a două secții de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului. Menționăm că Judecătoria Căușeni a anulat decizia Consiliului sătesc Hagimus prin care autoritățile locale au interzis deschiderea a două secții de votare destinate alegătorilor din regiunea transnistreană.

Cu referire la cererea de chemare în judecată depusă de Oficiul teritorial Căușeni al Cancelariei de Stat către Consiliul local Gura Bâcului, r. Anenii Noi, privind anularea Deciziei nr. 7/2/1 din 28 septembrie 2020 „Cu privire la deschiderea secțiilor de votare și desemnarea candidaților pentru funcțiile de membru al birourilor electorale pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului”, Consiliul local Gura Bâcului a solicitat OT Căușeni al Cancelariei de Stat respingerea cererii de chemare în judecată pe motiv că: SV se constituie de către CECE în baza propunerilor primarilor; consiliile locale doar propun, în conformitate cu art. 30, alin. (10), 3 membri în componența BESV și nu constituie SV; instituirea stării de urgență în sănătatea publică în unitățile administrativ-teritoriale pentru care a fost stabilit gradul de alertă „Cod Roșu”²⁴.

În context, menționăm și „apelul la mobilizare” al candidatului Andrei Năstase (PPDA), publicat pe pagina sa de Facebook la 28 octombrie 2020²⁵. În mesaj candidatul anunță despre înscrierea în liste a „bărbaților în putere care se simt în stare și sunt pregătiți să meargă în zona celor 42 secții de votare”. Scopul organizării este de a nu permite, în conformitate cu cadrul normativ electoral, transportul organizat, cu autobuze, al persoanelor din stânga Nistrului.

Drept motiv al apelului de mobilizare, Andrei Năstase pretinde că s-ar pregăti o operațiune de fraudare a votului la nivel național, dar mai ales în cele 42 de secții de votare din Zona de Securitate. În apel se arată că ar exista riscul ca forțele MAI care vor fi dislocate în teren în ziua votului să fie obligate să tolereze, la ordin, fraudarea care se pregătește. La fel, se invocă și pretinsa neîncredere în șeful IP Dubăsari, recent detașat din cadrul Serviciului de Protecție și Pază de Stat.

MO Promo-LEX recunoaște dreptul de exercitare liberă a votului tuturor cetățenilor Republicii Moldova, iar împiedicarea exercitării dreptului electoral este pasibilă de răspundere contravențională conform art. 47 Cod contravențional²⁶ sau de răspundere penală conform art. 181 Cod penal²⁷ (prin blocarea sau atacarea localurilor secțiilor de votare, prin sustragerea urnelor de

---

²² [Scrisoarea](#) CEC nr. 8/3073 din 15 octombrie 2020.

²³ [Demersul](#) colectiv al veteranilor de război și locuitorilor s. Varnița din 20 octombrie.

²⁴ Referința Consiliului local Gura Bâcului nr. CEC-7/10146 din 15 octombrie 2020.

²⁵ [Apelul](#) lui Andrei Năstase la mobilizare din 28.10.2020.

²⁶ **Articolul 47. Împiedicarea exercitării dreptului electoral**

Împiedicarea accesului în localul de votare se sancționează cu amendă de la 12 la 18 unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 18 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere cu privarea, în ambele cazuri, de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.

²⁷ **Articolul 181. Împiedicarea exercitării libere a dreptului electoral sau a activității organelor electorale**

Împiedicarea prin orice mijloace a exercitării libere a dreptului electoral sau împiedicarea activității organelor electorale: a) săvârșită prin blocarea sau atacarea localurilor secțiilor de votare prin orice mijloc și în orice formă; b) săvârșită prin sustragerea urnelor de vot sau a documentelor electorale; c) săvârșită cu periclitarea vieții persoanei; d) însoțită de vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății; e) soldată cu alte urmări grave, se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 750 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.

vot sau a documentelor electorale, însoțită de vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori soldată cu alte urmări grave).

Totuși, transportarea organizată a alegătorilor este o formă de corupere a alegătorilor conform art. 181¹ Cod penal și de influențare a rezultatelor alegerilor. În acest caz, considerăm că acțiunile persoanelor de împiedicare a falsificării rezultatelor votării, prin reținerea persoanei care a comis o infracțiune și predarea acesteia organelor de drept, nu ar constitui o infracțiune. Menționăm că, potrivit art. 37 din Codul penal, nu constituie infracțiune fapta, prevăzută de legea penală, săvârșită în scopul reținerii persoanei care a comis o infracțiune și al predării ei organelor de drept.

Totodată, îndemnăm toți cetățenii Republicii Moldova să se abțină de la obstrucționarea activității organelor electorale și a organelor de drept și să acționeze în limitele prevăzute de cadrul legal în vigoare.

Potrivit poziției autorităților secesioniste din regiunea transnistreană²⁸, expuse în data de 29 octombrie 2020²⁹ cetățenii Republicii Moldova din regiune vor avea posibilitatea de a se deplasa la secțiile de votare fără impedimente. Potrivit autorităților secesioniste, „având în vedere că secțiile de votare vor funcționa între orele 8:00 și 21:00, deplasarea la secții va fi asigurată între orele 7:00 - 20:00. Întoarcere, respectiv, până la ora 22:00. Cei care nu vor respecta perioada specificată vor trebui să completeze un card epidemiologic și să petreacă două săptămâni în auto-izolare controlată acasă. Măsurile similare vor fi luate în legătură cu cetățenii care, la întoarcerea lor, nu vor furniza dovezi documentare ale participării la vot, de exemplu, o ștampilă corespunzătoare în fișa de însoțire a buletinului de identitate”.

2.3.6. Aspecte privind organizarea alegerilor pentru alegătorii aflați peste hotare

În perioada monitorizată, pe adresa CEC au parvenit trei demersuri de la MAEIE. Prin intermediul acestora, autoritatea electorală a fost informată despre noile circumstanțe cu impact electoral, create în cadrul a trei state în care au fost constituite secții de votare, după cum urmează:

- Germania:³⁰ a fost condiționată organizarea alegerilor de respectarea regulilor pandemice. Astfel, misiunea diplomatică/oficiile consulare urmează să urmărească cu atenție ordonanțele adoptate de autoritățile locale, precum și să respecte distanța socială (1,5 metri), măști, dezinfectante, aerisire, plasarea anunțurilor, precum și informarea prealabilă a alegătorilor;
- Franța:³¹ instituirea stării de urgență, cu restricționarea și penalizarea deplasărilor în intervalul orelor 21:00-6:00. În situația respectivă, membrii BESV, pentru a se deplasa în intervalul orelor menționate, vor avea nevoie de autorizații de deplasare pe timp de noapte, iar autoritățile locale urmează să fie informate despre cauza deplasării alegătorilor în intervalul restricționat. Ulterior, la 28 octombrie, MAEIE a adus la cunoștință că în contextul restricțiilor de circulație anunțate de Guvernul francez, pentru deplasarea la secțiile de votare deschise pe teritoriul Franței, cetățenii Republicii Moldova trebuie să fie în posesia a două documente (este obligatorie deținerea ambelor formulare): justificativul de deplasare (formatul francez), completat și semnat, și, respectiv, scrisoarea de confirmare din partea Ambasadei Republicii Moldova în Franța, cu completarea datelor de către fiecare alegător³²;
- Azerbaidjan:³³ instituirea Legii marțiale din cauza conflictului militar azero-armean. Ca rezultat, a fost restricționată deplasarea persoanelor și aflarea în spații publice în intervalul

²⁸ [На заседании](#) Оперативного штаба при Президенте говорили о подготовке к безопасному с эпидемиологической точки зрения проведению выборов.

²⁹ Data de 29 octombrie 2020 este în afara perioadei de observare, însă se încadrează în intervalul de timp de elaborare a Raportului.

³⁰ [Demersul](#) MEIE nr. DC/2/402/9263 din 13.10.2020.

³¹ [Demersul](#) MEIE nr. DC/2/402/9345 din 15.10.2020.

³² [Comunicatul](#) Ambasadei Republicii Moldova în Franța.

³³ [Demersul](#) MEIE nr. DC/2/402/9283 din 13.10.2020.

orelor 21:00-06:00 (excepție – persoanele care au permise speciale). Prin urmare, potrivit demersului MAEIE, SV din Baku ar urma să-și încheie activitatea la ora 18:00, contrar prevederilor art. 55 din Codul electoral³⁴. În plus, potrivit Ambasadei Republicii Moldova la Baku, în cazul cetățenilor care se vor deplasa din alte regiuni ale Azerbaidjanului spre capitala Baku, la posturile de poliție va fi solicitată prezentarea unui document de identitate eliberat de către autoritățile Republicii Moldova: pașaport (preferabil) sau buletin de identitate³⁵;

- Irlanda:³⁶ instituirea unor restricții dure și complexe de deplasare în raza de 5 km a reședinței/domiciliului persoanei, fapt ce ar limita posibilitatea deplasării la SV constituite în această țară. MAEIE este în așteptarea răspunsului autorităților irlandeze privind soluțiile pentru alegătorii Republicii Moldova. Alegătorii moldoveni sunt îndemnați să urmărească noutățile pe pagina ambasadei³⁷;
- Spania: în urma instituirii stării de alarmă, au fost impuse restricții de mobilitate între provincii, cu posibilitatea de deplasare doar pentru necesități argumentate: deplasarea la serviciu, la medic etc. După negocierile dintre autoritățile moldovenești și cele spaniole, s-a acordat acordul de deplasare pentru cetățenii Republicii Moldova, iar MAEIE a prevăzut scrisori confirmative publicate pe paginile oficiale, care eventual vor putea fi folosite de către conaționali pentru a atesta intenția de deplasare între provincii, către locațiile SV³⁸;
- Israel: în contextul situației pandemice, Ambasada Republicii Moldova în Israel a publicat o scrisoare confirmativă adresată autorităților israeliene și altor instituții sau persoane interesate, prin care se confirmă că alegerile prezidențiale vor avea loc la 1 noiembrie 2020. Cetățenii Republicii Moldova în această țară sunt rugați să printeze sau să descarce acest document în format electronic pe telefonul mobil pentru a fi prezentat la solicitare³⁹.

În scopul clarificării aspectelor menționate în privința Franței și Azerbaidjanului, la 21 octombrie 2020 (6 zile după recepționarea informației vizând Azerbaidjanul și, respectiv, 5 zile – Franța), CEC a solicitat Comisiei juridice numiri și imunități⁴⁰ clarificarea modului în care urmează a fi aplicate prevederile art. 55 din Codul electoral în condițiile create în Franța și Azerbaidjan.

Menționăm că ultima ședință a Comisiei a avut loc la 15 octombrie 2020, iar până la prezentarea raportului, pe pagina Parlamentului nu au fost identificate înregistrări privind data la care ar fi planificată următoarea ședință. Prin urmare, cu doar două zile înainte de alegeri, constatăm că CEC nu poate asigura informarea alegătorilor din Franța și Azerbaidjan în termene legale stabilite despre perioada votării din ziua alegerilor.

În baza celor expuse, recomandăm autorității electorale, imediat ce vor fi clarificate aspectele privind intervalul de timp în care alegătorii vor avea posibilitatea să voteze în Franța și în Azerbaidjan, să aducă la cunoștință publică datele respective prin toate mijloacele de comunicare posibile (inclusiv rețelele de socializare ale grupurilor de cetățeni ai Republicii Moldova aflați în statele de referință).

---

³⁴ Art. 55 din [Codul electoral](#): Votarea se efectuează în ziua alegerilor între orele 07.00 și 21.00. Biroul electoral al secției de votare aduce la cunoștință publică timpul și locul votării cel mai târziu cu 10 zile înainte de ziua alegerilor.

³⁵ [Comunicatul](#) Ambasadei Republicii Moldova în Azerbaidjan.

³⁶ [MAEIE](#): Precizări de presă cu referire la secțiile de votare constituite peste hotare, în contextul ultimelor măsuri întreprinse în Franța, Spania, Irlanda și Israel.

³⁷ [Comunicatele](#) Ambasadei Republicii Moldova în Irlanda.

³⁸ [Comunicatul](#) Ambasadei Republicii Moldova în Spania.

³⁹ [Comunicatul](#) Ambasadei Republicii Moldova în Israel.

⁴⁰ [Demersul](#) CEC nr. CEC8/3110 din 21.10.2020.

2.3.7. Incertitudini privind utilizarea RFE pentru completarea membrilor BESV din străinătate

Potrivit art. 31, alin. (5) din Codul electoral, BESV din străinătate este constituit dintr-un președinte, desemnat de șeful misiunii diplomatice ori al oficiului consular din cadrul acestora, sau, la propunerea CEC, din RFE, cu avizul MAEIE și din 6-10 reprezentanți ai partidelor reprezentate în Parlament. În cazul în care numărul persoanelor propuse este insuficient pentru completarea BESV din străinătate, acestea sunt completate de către CEC, din RFE.

În Raportul nr. 4 MO Promo-LEX a subliniat problema cu privire la lipsa de transparență în procesul de gestionare a RFE de către CEC. Situația se referea la completarea din RFE a membrilor BESV din Chișinău potrivit Hotărârii CECE nr. 1. Problema este similară și în cazul completării componenței BESV din străinătate. Astfel, chiar dacă Codul electoral prevede că președintele BESV poate fi desemnat și de șeful misiunii diplomatice ori al oficiului consular din cadrul acesteia, observăm, în baza hotărârii de constituire a BESV⁴¹, că completarea birourilor din străinătate s-a făcut doar din contul RFE și potrivit propunerilor partidelor parlamentare (PAS, PPPDA, PSRM). Reprezentanții misiunilor diplomatice și ai oficiilor consulare, la fel, sunt incluși în calitate de membri din RFE. În total, circa 1128 (80%) de membri ai BESV din străinătate, potrivit Hotărârii CECE nr. 1 Chișinău, sunt desemnați în baza RFE.

MO Promo-LEX reiterează suspiciunea dacă persoanele respective cu adevărat sunt în listele RFE sau procedura de desemnare din contul acestui registru este o formalitate perpetuată de CEC de la un scrutin la altul.

Potrivit pct. 10 din Regulamentul CEC cu privire la Registrul funcționarilor electorali, ținerea și gestionarea Registrului se realizează în cadrul Comisiei Electorale Centrale de către Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE)⁴². În acest sens, în data de 19 octombrie 2020, observatorul Promo-LEX s-a adresat către CICDE pentru a se informa despre modul de gestionare a RFE. Însă, potrivit responsabililor de la instituție, ei nu au acces la RFE, acesta fiind administrat nemijlocit de CEC.

---

⁴¹ [Hotărâre nr. 11](#) a CECE municipale Chișinău nr. 1 din 6 octombrie 2020 cu privire la constituirea birourilor electorale ale secțiilor de votare în circumscripția electorală municipală Chișinău nr. 1.

⁴² [Hotărâre CEC nr. 22](#) din 05-04-2011 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la Registrul funcționarilor electorali.

III. LITIGII ELECTORALE

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada de referință la CECE au fost depuse cel puțin patru contestații, dintre care 3 – împotriva acțiunilor/inacțiunilor membrilor organelor electorale, iar una – împotriva acțiunilor APL. În aceeași perioadă, la CEC a fost depusă o singură contestație, soluționată în termene legale. Suplimentar, în perioada de referință la CEC au fost depuse și alte șase sesizări/demersuri, pe care CEC se pare că nu le-a soluționat și nu a publicat vreun răspuns.

În contextul soluționării unui litigiu electoral de către instanțele de judecată, MO Promo-LEX constată că din cauza omisiunii ajustării prevederilor Codului electoral privind depunerea, examinarea și soluționarea contestațiilor electorale la prevederile Codului administrativ, concurenții electorali practic au fost privați de dreptul de contestare a acțiunilor contracandidaților lor și, respectiv, este încălcat dreptul la un recurs efectiv.

3.1. Contestații depuse la CECE

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada de referință la consiliile electorale de circumscripție au fost depuse cel puțin patru contestații (2 – CECE nr. 18 Florești, 1 – CECE nr. 17 Fălești, 1 – CECE Telenești), dintre care 3 – împotriva acțiunilor/inacțiunilor membrilor organelor electorale, iar una – împotriva acțiunilor APL.

- În cazul unei contestații, președintele **CECE nr. 34 Telenești** a fost sesizat despre acțiunile primarului or. Telenești de împiedicare a desfășurării campaniei electorale de către susținătorii candidatului A. Năstase. Contestatarul a invocat pretinse acțiuni de distrugere a afișelor electorale, care au fost amplasate în mod repetat pe panoul informativ al Primăriei Telenești. Contestația a fost depusă de președintele OT PPPDA. În termen de o zi de la depunere, CECE nr. 34 Telenești a emis o hotărâre, prin care a decis remiterea contestației spre examinare după competență Inspectoratului de Poliție Telenești.
- În cazul unei contestații pe adresa **CECE nr. 17 Fălești**, la 18 octombrie, un alegător a depus contestație privind pretinsele acțiuni ale unui membru al CECE nr. 17 de desfășurare a agitației electorale în favoarea candidatei Maia Sandu. La 19 octombrie CECE nr. 17 a decis remiterea contestației la CEC pentru a fi examinată și soluționată. Totuși, fără a fi examinată, la 22 octombrie, CEC a restituit către CECE nr. 17 contestația și materialele remise. Comisia a menționat că soluționează contestațiile privind acțiunile/inacțiunile sau hotărârile organului electoral inferior ca organ colegial și nu acțiunile unui membru al CECE. La fel, s-a făcut referință la prevederile art. 36, alin. (2) Cod electoral privind revocarea membrului BESV de organul (autoritatea) sau concurentul electoral care l-a desemnat pentru încălcarea interdicțiilor stabilite la art. 35, alin. (7) Cod electoral. La 23 octombrie, CECE nr. 17 Fălești a adresat o nouă scrisoare Comisiei Electorale Centrale, prin care își reafirmă lipsa competenței legale de examinare a contestațiilor privind pretinsele acțiuni ilicite ale unui membru al CECE. Situația creată a fost soluționată la 23 octombrie prin demersul depus de concurentul electoral, care a solicitat revocarea persoanei ale cărei acțiuni au fost contestate și înlocuirea acesteia cu o altă persoană.
MO Promo-LEX evidențiază că conflictul negativ de competență atestat la nivelul organelor electorale determină tergiversarea soluționării litigiilor electorale și poate duce la încălcarea dreptului la un recurs efectiv. În acest sens, recomandăm autorităților electorale să evite declinarea competenței, or, o normă trebuie interpretată în sensul aplicării acesteia, și nu în sensul în care se exclude aplicarea ei.
- La 24.10.2020 pe adresa **CECE nr. 18 Florești** a fost depusă o contestație împotriva Hotărârii nr. 4/2 emise de BESV nr. 18/037 la 23.10.2020 de excludere a unui membru al BESV din componența biroului. Cauza excluderii membrului biroului a fost omisiunea distribuirii unor invitații la alegeri, obligație instituită printr-o hotărâre a BESV. Prin Hotărârea nr. 92 din 26.10.2020, CECE nr. 18 Florești a respins contestația ca fiind neîntemeiată.
- La 24.10.2020 un alegător a depus pe adresa **CECE nr. 18 Florești** contestația împotriva acțiunilor președintelui BESV nr. 18/29. Contestatarul a invocat refuzul președintelui BESV de a elibera certificat cu drept de vot ca încălcare a drepturilor sale electorale. CECE nr. 18

Florești a decis, la 26.10.2020, admiterea parțială a contestației și preîntâmpinarea președintelui BESV de a nu admite încălcări ale legislației electorale.

3.2. *Contestații depuse la CEC*

În perioada de referință, la CEC a fost depusă o singură contestație, și anume: la 21 octombrie, candidatul Octavian Țicu (PUN) a solicitat emiterea unei hotărâri privind sancționarea concurentului electoral Igor Dodon pentru utilizarea resurselor administrative în campania electorală. De asemenea, contestatarul a invocat că Igor Dodon a utilizat imaginea Primarului General al mun. Chișinău. Pretinsele acțiuni de utilizare a resurselor administrative și de utilizare a imaginii Primarului General al mun. Chișinău au constat în participarea la Campania națională „Prin sădirea de pădure salvăm Moldova”, lansată în mun. Chișinău de către Agenția „Moldsilva”, și în mediatizarea acestui fapt pe contul de Facebook al lui Igor Dodon.

Soluționând contestația, CEC a respins-o ca neîntemeiată, deoarece contestatarul nu a prezentat probe sau argumente plauzibile care să demonstreze obținerea de către Igor Dodon a unor favoruri politice sau a altor avantaje administrative prin participarea la evenimentul respectiv.

Contestația a fost soluționată în termen de patru zile, fiind respectat termenul legal prevăzut de Codul electoral.

Totodată, pe lângă contestația depusă, în perioada de referință la CEC au fost depuse și **alte sesizări/demersuri** care ar putea fi înregistrate, examinate și soluționate drept contestații. În sesizările și demersurile efectuate se contestă pretinse acțiuni ale concurentului electoral Igor Dodon de *utilizare a resurselor administrative, efectuare a cheltuielilor nedeclarate, finanțare sau susținere a campaniei electorale din străinătate, implicare a cultelor religioase în campania electorală, utilizare a mijloacelor materiale ale PSRM, trădare de patrie, divulgare a secretului de stat etc.*

- La 14 octombrie 2020 reprezentantul cu drept de vot consultativ la CEC al Maiei Sandu a depus o sesizare privind pretinse acțiuni de chestionare publică, prin intermediul apelurilor telefonice. În cadrul chestionarului cetățenii Republicii Moldova ar fi întrebați dacă cunosc că Igor Dodon este cel mai bine cotate dintre candidații înscriși în cursa electorală. Reprezentantul cu drept de vot consultativ menționează că acțiunile contestate reprezintă o formă camuflată de agitație electorală în susținerea concurentului Igor Dodon, fiind invocate încălcări de utilizare a resurselor administrative (utilizarea bazei de date a operatorului de telefonie fixă Moldtelecom), precum și de efectuare a unor cheltuieli nedeclarate. În sesizare este solicitată, *inter alia*, tragerea la răspundere a persoanelor vinovate.
- La 15 octombrie 2020 un alegător a depus o sesizare pe adresa CEC privind implicarea cultelor religioase în campania electorală a lui I. Dodon. În sesizare se invocă faptul că la 14 octombrie, după încheierea serviciului divin, Mitropolitul Vladimir, însoțit de candidatul I. Dodon și primarul mun. Chișinău, Ion Ceban, a ținut un discurs în fața Catedralei Mitropolitane prin care a adus mulțumiri „conducerii țării” și a municipiului pentru îmbunătățirile aduse orașului. La fel, și candidatul I. Dodon a ținut un discurs, prin care a elogiat Biserica Ortodoxă și a felicitat locuitorii capitalei. Astfel, alegătorul solicită sancționarea și stoparea acțiunilor de agitație electorală cu implicarea cultelor religioase în campania electorală.
- La 18 octombrie 2020 candidatul Dorin Chirtoacă a depus un demers, prin care solicită sancționarea lui Igor Dodon și a PSRM. Solicitarea se bazează pe pretinsa utilizare a sediului principal al PSRM în campania electorală a lui I. Dodon, înregistrat drept candidat independent. Potrivit solicitantului, aceste acțiuni reprezintă o încălcare a Codului electoral și a principiului egalității de șanse a concurenților electorali.
- La 21 octombrie candidatul Dorin Chirtoacă a depus un demers, prin care a cerut repetat Comisiei Electorale Centrale anularea înregistrării lui I. Dodon și excluderea acestuia din cursa electorală. Drept motiv al depunerii demersului respectiv au fost indicate informațiile prezentate în cadrul investigației realizate de Centrul „Dossier” și RISE Moldova la 19 octombrie, care ar arăta că Igor Dodon colaborează cu serviciile rusești încă de când era membru al PCR, iar în prezent își coordonează cu FSB-ul discursurile pe care urmează să le

rostească, inclusiv de la tribunalele internaționale, în numele Republicii Moldova. Potrivit solicitantului, Igor Dodon a încălcat Constituția și se face vinovat atât de înaltă trădare de Patrie, cât și de divulgarea secretului de stat, acțiunile acestuia fiind incompatibile cu orice funcție publică sau de demnitate publică.

- La 23 octombrie candidatul Dorin Chirtoacă a depus o sesizare, prin care a solicitat repetat anularea înregistrării lui Igor Dodon și excluderea acestuia din cursa electorală. Solicitarea se bazează pe pretinse acțiuni de implicare în activitatea de agitație electorală a unor cetățeni străini (Vladimir Putin, Serghei Narîșkin, Serghei Lavrov) și pe finanțarea sau susținerea din străinătate a lui I. Dodon.
- La 23 octombrie 2020 candidatul Dorin Chirtoacă a depus un demers, prin care a solicitat repetat Comisiei excluderea din cursa prezidențială a lui I. Dodon. Demersul, la fel, se bazează pe investigația realizată de Centrul „Dossier” și RISE Moldova la 19 octombrie și se invocă pretinse acțiuni de transmitere a materialelor confidențiale Serviciului rus de Informații Externe, implicarea consultanților politici din străinătate în campania electorală a lui Igor Dodon. Astfel, potrivit solicitantului, Igor Dodon s-ar face vinovat de înaltă trădare de Patrie și de divulgarea secretului de stat.

Este îngrijorător faptul că până la 28 octombrie 2020, CEC se pare că nu a soluționat și nu a publicat un răspuns în privința sesizărilor/demersurilor depuse. Menționăm că acceptarea sesizărilor sau demersurilor respective ar putea determina anularea înregistrării unui concurent electoral. Astfel, acestea trebuie să fie soluționate până în ziua alegerilor.

3.3. Contestatii depuse în instanța de judecată

În perioada de referință, în instanțele de judecată a fost depus și soluționat un singur litigiu electoral care a trecut prin toate etapele judiciare.

Astfel, la 20 octombrie 2020, candidatul Octavian Țicu s-a adresat în instanța de judecată cu acțiune în contencios administrativ către Igor Dodon cu privire la constatarea încălcării legislației electorale, prin utilizarea resurselor administrative în campania electorală la 18 octombrie 2020. Acțiunea depusă în instanța de judecată este similară acțiunii depuse pe adresa Comisiei Electorale Centrale.

Prin încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, din 21 octombrie 2020, acțiunea s-a strămutat la Curtea de Apel Chișinău pentru examinare, conform competenței.

Ulterior, la 22 octombrie, și Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ a declarat conflict negativ de competență, fiind transmisă cauza Curții Supreme de Justiție pentru soluționarea conflictului de competență. La 23 octombrie, CSJ a soluționat conflictul negativ de competență și a constatat competența Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani și a Curții de Apel Chișinău.

Prin încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani) din 23 octombrie 2020, a fost declarată inadmisibilă acțiunea în contencios administrativ depusă din cauza nerespectării procedurii prealabile, menționând că **până la depunerea contestației în instanța judecătorească, concurentul electoral trebuia să conteste în prealabil la CEC acțiunile concurentului electoral Igor Dodon.** Și doar în situația în care nu era de acord cu hotărârea organului electoral, putea să conteste această hotărâre direct în instanța de contencios administrativ, inițiind un proces judiciar împotriva organului electoral, ca autoritate publică.

Contestând cu recurs încheierea emisă de Judecătoria Chișinău (sediul Râșcani), recurentul a menționat că pornind de la prevederile art. 19, 163 Cod administrativ și ale pct. 4 din Regulamentul CEC privind procedura de examinare și soluționare a contestațiilor de către organele electorale în perioada electorală, **este absolut neclar ce autoritate este în drept să examineze o contestație care are ca obiect acțiunile/inacțiunile unui concurent electoral.**

Curtea de Apel Chișinău a apreciat ca fiind legală și întemeiată soluția instanței de fond și a decis respingerea recursului ca neîntemeiat, menținând integral încheierea Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani). În hotărârea emisă, Curtea de Apel Chișinău a menționat că **pârât în acțiunea în contencios administrativ poate fi doar autoritatea publică**, cu excepția revendicării drepturilor

ce reies dintr-un contract administrativ potrivit art. 189, alin. (3) din Codul administrativ, când acțiunea în contencios administrativ poate fi înaintată și de autoritatea publică. În context, instanța de recurs a reținut că **acțiunea în contencios administrativ înaintată** de Octavian Țicu, candidat la funcția de Președinte al Republicii Moldova, împotriva pârâtului Igor Dodon, candidat independent la funcția de Președinte al Republicii Moldova, **contravine principiilor Codului administrativ**. De asemenea, Curtea de Apel Chișinău a relevat că la exercitarea controlului judecătoresc pârât este doar autoritatea publică care desfășoară activitate administrativă, dar în niciun caz concurentul electoral, în special, persoană fizică.

Potrivit Curții de Apel Chișinău, din sensul normelor Codului electoral (art. 75, alin. (2), 71, alin. (1), (3)) rezultă că **depunerea contestației privind acțiunile/inacțiunile concurenților electorali direct în instanța de judecată poate avea loc doar în situațiile când examinarea acestora nu ține de competența directă a organului electoral competent**.

MO Promo-LEX constată că din cauza omisiunii ajustării prevederilor Codului electoral privind depunerea, examinarea și soluționarea contestațiilor electorale la prevederile Codului administrativ, concurenții electorali practic au fost privați de dreptul de contestare a acțiunilor contracandidaților lor și, în consecință, nu putem vorbi despre asigurarea dreptului la un recurs efectiv.

În timp ce Codul electoral prevede că contestarea acțiunilor concurenților electorali are loc direct în instanța de judecată, fără respectarea procedurii prealabile, instanțele de contencios administrativ declară inadmisibilă acțiunea depusă, în baza prevederilor Codului administrativ, din cauza nerespectării procedurii prealabile.

Atragem atenția atât a organelor electorale, a instanțelor de judecată, cât și a Parlamentului asupra confuziilor create în Codul electoral și Codul administrativ. Astfel, în vederea asigurării dreptului la un recurs efectiv, îndeosebi în ziua alegerilor și după ziua alegerilor, recomandăm Curții Supreme de Justiție, în regim de urgență, să emită o opinie consultativă privind modul de contestare, examinare și soluționare a litigiilor electorale în baza normelor Codului electoral și ale Codului administrativ.

De asemenea, recomandăm legislativului modificarea și ajustarea prevederilor privind contestațiile electorale din Codul electoral, în vederea înlăturării oricărui conflict de norme, dar și a reglementării exacte a procedurilor de contestare pentru fiecare tip de scrutin.

IV. LISTELE ELECTORALE

În cazul a cel puțin 406 BESV (42%) dintre cele 947 vizitate în perioada de referință, listele au fost recepționate cu întârziere. De asemenea, în circa 20% din secțiile vizitate observatorilor le-a fost limitat accesul la listele electorale ce conțin datele complete ale alegătorilor.

Printre erorile identificate mai des în liste se numără: prezența persoanelor decedate în liste (145 de cazuri) și atribuirea eronată a alegătorilor la altă SV din aceeași sau chiar altă localitate (45 de cazuri).

4.1. Limitarea accesului la listele electorale pentru observatori

Din totalul de 947 SV vizitate în perioada de referință, 856 la momentul vizitei aveau recepționate listele electorale. Dintre acestea, doar în cazul a 672 SV (79%) observatorii au avut acces la listele electorale (a se vedea Anexa 2). Amintim că, potrivit art. 68, alin. (5) din Codul electoral, observatorii au acces la toate informațiile cu caracter electoral, la listele electorale, la procesele-verbale întocmite de organele electorale etc.

Art. 45 din Codul electoral prevede că listele electorale se fac accesibile în localurile secțiilor de votare cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor. Potrivit observatorilor, în cel puțin 406 SV listele electorale au fost recepționate cu întârziere.

4.2. Erori identificate

În conformitate cu datele furnizate de către observatorii MO Promo-LEX, pe baza discuțiilor cu membrii birourilor, au fost constatate unele deficiențe în ceea ce privește calitatea și conținutul listelor electorale:

- prezența persoanelor decedate în liste (145 de cazuri);
- erori de adrese (31 de cazuri);
- atribuirea eronată a alegătorilor la altă SV din aceeași localitate (28 de cazuri);
- arondarea eronată a alegătorului la SV din altă localitate (17 cazuri);
- lipsa alegătorilor în listele de bază (15 cazuri).

MO Promo-LEX atrage atenția că multe probleme din listele electorale se perpetuează de la un scrutin la altul, or, acest fapt ar indica asupra unor probleme de sistem în asigurarea acurateții și corectitudinii conținutului RSA. De exemplu, la alegerile prezidențiale din 2020, cel puțin 290 de alegători din Roșieticii Vechi se regăsesc în listele electorale ale localității de reședință a comunei – Roșieticii (r. Florești). Similar, la alegerile locale generale din octombrie 2019, circa 230 de alegători din satul Roșieticii Vechi au fost incluși în listele electorale ale SV din Roșieticii⁴³.

---

⁴³ [Raport nr. 4](#). Misiunea de observare Promo-LEX a alegerilor locale generale și parlamentare noi din 20 octombrie 2020, p. 42.

V. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

MO Promo-LEX constată în continuare carențe în realizarea de către APL a atribuțiilor ce țin de asigurarea unui proces electoral transparent și corect. Astfel, în urma a 1011 vizite efectuate în 454 UAT de nivelul întâi, cu privire la activitatea APL în contextul alegerilor prezidențiale, observatorii au raportat:

Cu referire la adoptarea deciziei privind asigurarea spațiilor de afișaj. Un număr de 30 de primării (7%) nu au adoptat încă decizia privind asigurarea spațiilor de afișaj. 249 de primării (55%) nu au afișat încă la sediul APL deciziile adoptate privind asigurarea spațiilor de afișaj. În același timp, în 55 UAT (12%) nu au fost amenajate încă locuri pentru afișaj, iar în 210 localități (46%) spațiul rămâne insuficient pentru plasarea publicității electorale a concurenților electorali (minimum 1 m² per concurent electoral).

Cu referire la adoptarea deciziei privind oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. Cel puțin 39 de primării (9%) nu au adoptat încă decizii cu privire la oferirea spațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. 234 de primării (52%) nu au afișat încă deciziile respective la sediul APL.

Cu referire la utilizarea spațiului pentru întâlniri. În 48 de localități spațiile au fost deja utilizate pentru întâlnirile cu cetățenii. Utilizatorii spațiului au fost PSRM (34 – gratuit), PAS (30 – gratuit), PPPDA (28 – gratuit), PPȘ (12 – gratuit), PN (8 – gratuit), PLDM (6 – gratuit), PUN (4 – gratuit), CI Igor Dodon (2 – gratuit).

Cu referire la recepționarea listelor electorale de bază. Cel puțin 107 primării (24% din totalul de 454) au recepționat listele electorale de bază în afara termenului legal. Menționăm că, potrivit pct. 60 din Programul calendaristic, transmiterea listelor electorale de bază în 3 exemplare către APL urma a fi realizată până la 10 octombrie inclusiv.

VI. CONCURENȚII ELECTORALI

În perioada de referință, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 992 de activități electorale, de aproape două ori mai mult decât în primele două săptămâni de campanie. Cele mai multe activități constatate (82%) au fost desfășurate de patru candidați: Igor Dodon (CI) – 271 (27%), Maia Sandu (PAS) – 199 (20%), Andrei Năstase (PPPDA) – 174 (19%) și Renato Usatîi (PN) – 156 (16%). MO Promo-LEX constată repetat implicarea PSRM, partid care nu a desemnat candidați, în campania electorală a CI Igor Dodon (52% din activitățile candidatului).

De asemenea, au fost raportate cel puțin 2 138 de cazuri de utilizare a materialelor publicitare. Cele mai frecvente au fost materialele poligrafice (ziare, broșuri, pliante, afișe, calendare etc.) – 713 cazuri (33%). Cei mai activi (88%), potrivit observatorilor, au fost aceiași patru candidați: Igor Dodon (CI) – 568 (27%), Maia Sandu (PAS) – 526 (25%), Andrei Năstase (PPPDA) – 391 (18%) și Renato Usatîi (PN) – 378 (18%).

Observatorii au identificat cel puțin 24 de cazuri calificate drept utilizare a resurselor administrative, dintre care: 21 – Igor Dodon (CI) și 3 – Tudor Deliu (PLDM). Acestea se referă la: implicarea angajaților din sectorul public în campania electorală în timpul programului de muncă (17 cazuri), asumarea meritelor pentru lucrări/servicii efectuate din bani publici (4 cazuri) și utilizarea evenimentelor publice organizate de APL în scop de promovare electorală (3 cazuri). În context, observatorii Promo-LEX au raportat și cel puțin 52 de cazuri în care activitățile de promovare a candidaților au fost efectuate de aleșii locali cu statut de președinte/vicepreședinți de raion sau primar/viceprimar, în perioada concediilor de odihnă luate anume pentru perioada campaniei electorale.

Au fost raportate cel puțin două cazuri ce pot fi calificate drept corupere a alegătorilor, în ambele fiind vizat candidatul Igor Dodon (CI): promisiune de contribuție financiară la reparația grădiniței imediat după finalizarea întâlnirii electorale și oferirea de materiale publicitare în cadrul distribuirii ajutoarelor umanitare.

Observatorii au raportat cel puțin 6 cazuri în care concurenții electorali au implicat în campania electorală imaginea cultelor religioase. În toate cazurile a fost vizat Igor Dodon (CI).

De asemenea, potrivit rapoartelor observatorilor, au fost înregistrate cel puțin nouă cazuri de intimidare a candidaților sau de vandalizare a materialelor publicitare ale acestora, fiind vizati în două cazuri Igor Dodon (CI), în două cazuri – Maia Sandu (PAS), în două cazuri – Renato Usatîi (PN) și în câte un caz – Violeta Ivanov (PPȘ), Octavian Țicu (PUN) și Andrei Năstase (PPPDA).

6.1. Activități electorale desfășurate

În perioada de referință, 14 – 28 octombrie 2020, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 992 de activități electorale desfășurate în scopul promovării candidaților (a se vedea tabelul nr. 5).

Tabelul nr. 5. Activitățile electorale desfășurate

Nr.	Activități	Igor Dodon (CI)	Maia Sandu (PAS)	Andrei Năstase (PPPDA)	Renato Usatîi (PN)	Violeta Ivanov (PPȘ)	Octavian Țicu (PUN)	Tudor Deliu (PLDM)	Dorin Chirtoacă (BE Unirea)	Total
1	Distribuire de materiale electorale	143	74	71	80	7	11	3		389
2	Întruniri cu alegătorii	94	24	39	26	24	8	19	1	235
3	Plasare de afișaj electoral	1	60	48	36	63	13	9	2	232
4	Activități din ușă în ușă	28	27	5	8	1				69
5	Dezbateri electorale		6	7	5	1	7	7	8	41
6	Conferințe de presă		6	3	1	3			3	16
7	Salubrități	3								3
8	Magazin social					2				2

9	Marșuri automobilistice/ Flashmoburi		2	1					3		
10	Sondaje		2						2		
Total			271	199	174	156	101	39	38	14	992

Cele mai multe activități, potrivit observatorilor, au fost desfășurate de Igor Dodon (CI) – 271 (27%), Maia Sandu (PAS) – 199 (20%), Andrei Năstase (PPDA) – 174 (19%) și Renato Usatîi (PN) – 156 (16%). La distribuția activităților pe regiuni, constatăm că 19% au fost raportate în Chișinău, 6% – în Anenii Noi și 5% – în Edineț.

Cele mai frecvente activități de campanie au fost distribuția materialelor electorale ale candidaților (ziare, pliante, afișe etc.), care au constituit 39% (389) din totalul activităților, întrunirile cu alegătorii – 24% (235) și plasarea afișajului electoral (afișe/pliante pe panouri, bannere) – 23% (232).

Promovarea candidatului Igor Dodon (CI) de către PSRM. Observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 140 de activități (52% din totalul activităților desfășurate de candidat) de promovare de către PSRM a candidatului Igor Dodon, candidat desemnat în calitate de independent. Dintre acestea, 41% (58) de activități au fost întruniri electorale desfășurate de reprezentanți ai PSRM (deputați, consilieri municipali etc.), iar 58% (81) – activități de distribuție a materialelor electorale (inclusiv din ușă în ușă).

Reiterăm că PSRM nu a desemnat niciun candidat în cursa electorală pentru alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020.

Informarea alegătorilor din diasporă. Pentru a informa alegătorii Republicii Moldova aflați peste hotare despre platformele electorale ale concurenților electorali au fost utilizate în mare parte rețelele de socializare. Astfel, în perioada monitorizată, au fost desfășurate cel puțin 6 live-uri cu alegătorii din diasporă, unde ultimii au avut posibilitatea să adreseze întrebări, iar candidații să ofere răspunsuri. Dintre acestea, în trei cazuri este vizată Maia Sandu (PAS) și în câte un caz – Dorin Chirtoacă (BE Unirea), Octavian Țicu (PUN) și Renato Usatîi (PN). Anterior, la 11 și 13 octombrie 2020, astfel de live-uri au fost organizate cu Tudor Deliu (PLDM) și Andrei Năstase (PPDA).

Informarea alegătorilor din regiunea transnistreană. Spre deosebire de alegătorii din diasporă, s-a constatat lipsa activităților de informare desfășurate pentru alegătorii Republicii Moldova din regiunea transnistreană. Reiterăm că, potrivit RSA, în regiunea transnistreană domiciliază 256 203 cetățeni cu drept de vot⁴⁴.

La 22 octombrie 2020, în cadrul dezbaterilor publice cu tema „Participarea votanților din regiunea transnistreană la alegerile prezidențiale: provocări și soluții”⁴⁵, Viceprim-Ministrul pentru Reintegrare, Cristina Lesnic, a accentuat faptul că este necesară sporirea campaniilor de educare electorală a alegătorilor din regiunea transnistreană. Concomitent, vicepremierul a subliniat că pe adresa autorității pe care o reprezintă nu au parvenit sesizări privind imposibilitatea desfășurării campaniei electorale în regiunea transnistreană. Totodată, doamna Lesnic a declarat că nu au fost recepționate solicitări din partea concurenților electorali privind intenția de a se deplasa în regiune în scopul elaborării demersurilor necesare pentru acordarea accesului. În legătură cu acest aspect, Promo-LEX constată lipsa reglementărilor privind obligativitatea concurenților electorali de a solicita acordul autorităților pentru a se deplasa în regiunea transnistreană.

În plus, menționăm că la 24 octombrie 2020, Dorin Chirtoacă (BE Unirea) a încercat să se deplaseze în regiune pentru a discuta cu alegătorii și a distribui materiale electorale informative ale candidatului. Tentativa însă a eșuat, dat fiind faptul că accesul în regiune a fost restricționat de

⁴⁴ [Raportul](#) nr. 4. Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, p. 28.

⁴⁵ [Debates](#) Cafe cu tema „Participarea votanților din regiunea transnistreană la alegerile prezidențiale: provocări și soluții”.

reprezentanții așa-ziselor „forțe de ordine” din regiunea transnistreană (intrarea în Corjova dinspre Cocieri).

Presa din regiunea transnistreană tratează subiectul alegerilor prezidențiale din Republica Moldova în contextul potențialelor „revoluții colorate”⁴⁶.

6.2. Activități ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative în scop electoral

În perioada observată, au fost identificate cel puțin 24 de cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative (21 – Igor Dodon (CI), 3 cazuri – Tudor Deliu (PLDM)), după cum urmează:

- *Implicarea angajaților din sectorul public în activități de campanie electorală în timpul programului de muncă* – 17 cazuri (a se vedea tabelul nr. 6). Astfel, în 14 cazuri este vizat candidatul Igor Dodon (CI), iar în 3 cazuri – Tudor Deliu (PLDM).

Tabelul nr. 6. Cazuri de implicare a angajaților din sectorul public în activități de campanie în timpul programului de muncă al acestora

Candidat	Data	Localitate	Activitate
Igor Dodon (CI)	14.10.2020	Cahul, Huluboaia	Primarul localității, Valeriu Oboroc, în timpul orelor de muncă, a participat la distribuirea materialelor electorale de promovare a candidatului.
	14.10.2020	Briceni, Grimăncăuți	Președintele raionului, Vitalii Lupașco, și vicepreședintele raionului, Arcadii Dobuleac, au participat la întrunirea cu alegătorii în timpul orelor de muncă.
	14.10.2020	Anenii Noi, Ochiul Roș	Primarul localității, Maria Ostapenco, în timpul orelor de muncă, a participat la întrunirea cu alegătorii organizată de deputatul PSRM Vitalii Evtodiev.
	15.10.2020	UTAG, Vulcănești	Irina Vlah, Bașcanul Găgăuziei, a participat la întrunirea cu alegătorii în timpul orelor de muncă.
	15.10.2020	Cahul, Doina	Vicepreședinta raionului Cahul, Valentina Șevcenco, în timpul orelor de muncă, a distribuit materiale electorale de promovare a candidatului.
	19.10.2020	Cahul, Tartaul de Salcie	Vicepreședinta raionului Cahul, Valentina Șevcenco, în timpul orelor de muncă, a distribuit materiale electorale de promovare a candidatului.
	20.10.2020	Cahul, Alexanderfeld	Vicepreședinta raionului Cahul, Valentina Șevcenco, în timpul orelor de muncă, a distribuit materiale electorale de promovare a candidatului.
	21.10.2020	UTAG, Comrat	Primarul orașului, Serghei Anastasov, și deputatul PSRM Alexandr Suhodolski au organizat o întrunire electorală cu angajații ÎM Gospodăria Locativ-Comunală în timpul orelor de muncă ale acestora.
	22.10.2020	UTAG, Ceadâr-Lunga	Deputatul PSRM Fiodor Gagauz a organizat o întrunire cu angajații IMSP Spitalul Raional în timpul programului acestora.
	22.10.2020	UTAG, Congaz	Primarul localității, Mihail Esir, în timpul orelor de muncă, a participat la întrunirea cu alegătorii organizată de deputatul PSRM Alexandr Suhodolski.
	22.10.2020	Bălți	Deputatul PSRM Alexandr Usatii a organizat o întrunire cu angajații ÎS „Moldelectrica” în timpul orelor de muncă ale acestora.
	22.10.2020	Cimișlia	La întrunirea electorală a candidatului au fost prezenți organizat angajați ai Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor, în timpul orelor de muncă a acestora.
	22.10.2020	Taraclia	La întrunirea electorală a candidatului majoritatea participanților au fost angajați ai direcțiilor învățământ, cultură, asistență socială etc. în timpul orelor de muncă.
	26.10.2020	Bălți	Deputatul PSRM Alexandr Usatii a organizat o întrunire cu angajații ÎS Calea Ferată din Moldova în timpul orelor de muncă ale acestora.
Tudor Deliu (PLDM)	22.10.2020	Telenești, Budăi	Vicepreședintele raionului, Alexandru Taburceanu, și primarul localității, Victor Dragan, au participat la întrunirea cu alegătorii în timpul orelor de muncă.
	22.10.2020	Telenești, Leușeni	Vicepreședintele raionului, Alexandru Taburceanu, și primarul localității, Valeriu Lazarenco, au participat la întrunirea cu alegătorii în timpul orelor de muncă.

⁴⁶ [Что Запад приготовил для Молдовы? Эксперты – об угрозе нового «цветного переворота».](#)

	23.10.2020	Edineț, Parcova	Primarul localității, Marcel Snegur, a participat la întrunirea cu alegătorii în timpul orelor de muncă.
--	------------	--------------------	--

- *Utilizarea evenimentelor publice organizate de APL în scop de promovare electorală – 3 cazuri: Igor Dodon (CI).*

La 17 octombrie 2020, candidatul Igor Dodon (CI) a participat la două activități de plantare a pomilor, organizate de autoritățile publice locale (primăria mun. Chișinău și primăria s. Costuleni, Ungheni). În ambele cazuri, participarea candidatului la eveniment a fost utilizată în scop de promovare electorală.

În cel de-al treilea caz, la 14 octombrie 2020, candidatul Igor Dodon (CI) a participat la hramul orașului Chișinău. Sărbătoarea a fost organizată de Primăria mun. Chișinău. Cu toate acestea, Igor Dodon (CI) a participat la manifestări în calitate de oaspete de onoare. Acesta a avut discursuri în cadrul mai multor evenimente: după liturghie, alături de Mitropolitul Vladimir și primarul mun. Chișinău, Ion Ceban; în fața medicilor, la concertul organizat seara ca eveniment de închidere a manifestărilor. Mesajul acestuia, pe lângă altele, conținea informația: *felicități pentru așa primar. Am demonstrat că dacă se muncește în echipă, se poate. Și Ion Ceban a avut un mesaj ascuns/voalat de promovare a candidatului. Astfel, în mesajul de felicitare a chișinăuienilor din fața Catedralei, acesta a menționat: *Avem încredere în ziua de mâine, avem încredere că împreună vom reuși și de fiecare din noi depinde cum va arăta capitala, cum va arăta țara. Haideți să construim împreună* (sloganul candidatului Igor Dodon în campanie este: **Împreună vom reuși!**).*

- *Asumarea meritelor pentru lucrări executate pe bani publici – 4 cazuri: Igor Dodon (CI).*

În perioada de monitorizare, au fost raportate cel puțin 4 cazuri de asumare a lucrărilor/serviciilor implementate pe bani publici, în toate fiind vizat candidatul Igor Dodon (CI), după cum urmează:

- în cadrul emisiunii „Igor Dodon răspunde” din 16 octombrie 2020, acesta a menționat că datorită conlucrării sale eficiente cu Guvernul, au reușit să construiască drumuri, să majoreze salariile în anumite sectoare, să ofere ajutor pensionarilor⁴⁷;
- în cadrul emisiunii „Igor Dodon răspunde” din 23 octombrie 2020, acesta a menționat că datorită intervenției sale a obținut acordarea accesului agricultorilor la lacurile private și la apele arteziene⁴⁸;
- în spotul video de promovare din 23 octombrie 2020, se menționează că au fost acordate ajutoare pensionarilor de două ori pe an⁴⁹;
- în ziarul de promovare electorală a candidatului tipărit pentru municipiul Chișinău (data tipăririi – 20 octombrie 2020), candidatul este promovat prin descrierea proiectelor implementate de Primăria mun. Chișinău pe bani publici (renovarea pasajelor subterane, lucrările de curățare a albiei râului Bâc, procurarea troleibuzelor articulate, repararea trotuarelor etc.).

6.3. Cazuri ce pot fi calificate drept corupere a alegătorilor

Potrivit art. 181¹ din Codul penal⁵⁰, oferirea de bani, bunuri, servicii ori de alte foloase în scopul determinării alegătorului să își exercite sau să nu își exercite drepturile electorale în cadrul alegerilor se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 de unități convenționale sau cu închisoare de la un an la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

⁴⁷ „Igor Dodon răspunde” din 16 octombrie 2020, minutul 54.

⁴⁸ „Igor Dodon răspunde” din 23 octombrie 2020, minutul 15.

⁴⁹ „Igor Dodon. Vom crește nivelul de trai al cetățenilor.

⁵⁰ Codul penal al Republicii Moldova.

În perioada monitorizată, au fost raportate cel puțin două cazuri ce pot fi calificate drept corupere a alegătorilor, în ambele fiind vizat candidatul Igor Dodon (CI).

În primul caz, la 17 octombrie 2020, în s. Măcărești, Ungheni, în cadrul întrunirii electorale a candidatului Igor Dodon (CI) cu alegătorii, în luarea de cuvânt a directoarei Grădiniței din s. Frăsinești, aceasta a reamintit candidatului că în cadrul unei întruniri anterioare, acesta a promis, dar fără a realiza, că vor fi alocate resursele financiare necesare pentru mobilarea unui spațiu din incinta grădiniței. Potrivit participanților, drept răspuns, Igor Dodon (CI) a accentuat că „promisiunea este promisiune”, solicitându-i directoarei instituției să se apropie după încheierea întrunirii de una dintre persoanele care-l însoțeau (doamna Rita).

În cel de-al doilea caz, la 27 octombrie 2020, pe str. Vasile Alecsandri, nr. 1, în baza listelor și contra semnătură, AO „Asociația Surzilor din Republica Moldova” a distribuit cetățenilor ajutoare umanitare (haine, încălțăminte etc.) expediate, potrivit celor prezenți, din Israel prin intermediul Comitetului Unit Americano-Evreiesc de Distribuire din Moldova. La momentul semnării în liste privind recepționarea ajutorului umanitar, beneficiarii primeau materiale electorale de promovare (ziare, pliante etc.) ale candidatului Igor Dodon (CI).

6.4. Cazuri de desfășurare a campaniei electorale de aleșii locali în perioada concediilor de odihnă

În perioada de monitorizare, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 52 de cazuri în care activitățile de promovare a candidaților au fost efectuate de aleșii locali – președinți, vicepreședinți, primari, viceprimari (fără consilieri) – în perioada concediilor de odihnă. Prin urmare, în scopul creării unei imagini de ansamblu privind situația actuală în centrele raionale (consilii raionale și primăriile centrelor raionale), observatorii Promo-LEX au verificat atât statutul aleșilor locali care au fost identificați ca efectuând activități de campanie electorală, cât și al celor care au putut fi identificați în funcție de informația publică disponibilă.

Astfel, s-a constatat că în perioada campaniei electorale, cel puțin 27 de aleși locali care dețin funcția de președinte de raion/vicepreședinte/primar/viceprimar se află în concediu de odihnă. Cea mai mare parte dintre aceștia au fost observați în cadrul activităților de promovare a candidatului Igor Dodon (CI).

MO Promo-LEX atrage atenția asupra rolului activ în campania electorală al acestor categorii de persoane, care, chiar dacă sunt oficial în concediu pe perioada campaniei, în virtutea funcțiilor deținute continuă să fie persoane care pot forma sau influența opțiunea alegătorilor din raza de responsabilitate funcțională.

În acest sens, considerăm că astfel de categorii de cetățeni, care sunt implicați activ în agitația electorală a concurenților, trebuie să se înregistreze în calitate de persoane de încredere ale acestora, în conformitate cu prevederile Codului electoral. Or, art. 50, alin. (1) stabilește că persoanele de încredere îi ajută pe concurenții electorali la desfășurarea campaniilor electorale ale acestora, fac agitație electorală în favoarea lor și le reprezintă interesele în relațiile cu autoritățile publice, cu alegătorii, cu consiliile și birourile electorale. Trebuie să deosebim rolul persoanei de încredere în procesul de agitație electorală de cel al cetățeanului, care are dreptul de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali.

În conformitate cu pct. 1 din Hotărârea din 3 septembrie 2020 cu privire la stabilirea numărului persoanelor de încredere ale concurenților electorali la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020, fiecărui concurent electoral i s-a stabilit un număr de maximum 585 de persoane de încredere.

Până la 28 octombrie 2020, CEC a înregistrat în total 590 de persoane de încredere: din partea lui Renato Usatîi (418 persoane), a lui Octavian Țîcu (98 de persoane) și a lui Tudor Deliu (76 de persoane). CI Igor Dodon nu a înregistrat persoane de încredere.

Tabelul nr. 7. Aleși locali aflați în concediu de odihnă în campania electorală

Oraș	Funcția publică	Nume, prenume	Partid politic	Început concediu	Sfârșit concediu
Consilii raionale					
Cahul	Președinte	Cenușa Marcel	PSRM	05.10.2020	08.11.2020
Căușeni	Vicepreședinte	Cuciuc Oleg	PSRM	01.10.2020	04.11.2020
Cimișlia	Vicepreședinte	Jucovscaia Polina	PSRM	19.10.2020	31.10.2020
Dondușeni	Vicepreședinte	Banari Veaceslav	PSRM	05.10.2020	07.11.2020
Dondușeni	Vicepreședinte	Rotaru Svetlana	PSRM	05.10.2020	18.10.2020
Fălești	Vicepreședinte	Fusu Veaceslav	PSRM	01.10.2020	11.11.2020
Ialoveni	Vicepreședinte	Marian-Bogos Victoria	PPDA	12.10.2020	30.10.2020
Leova	Vicepreședinte	Briceag Aliona	PSRM	19.10.2020	30.10.2020
Ocnița	Președinte	Plopa Iurie	PSRM	09.10.2020	01.11.2020
Ocnița	Vicepreședinte	Zalevscaia Galina	PSRM	03.10.2020	01.11.2020
Râșcani	Președinte	Secieru Vasile	PSRM	08.10.2020	noiembrie
Soroca	Președinte	Rusnac Veaceslav	PSRM	07.10.2020	07.10.2020
Soroca	Vicepreședinte	Bordianu Alla	PSRM	01.10.2020	30.10.2020
Ștefan Vodă	Președinte	Maxim Vasile	PSRM	08.10.2020	08.10.2020
Ungheni	Președinte	Mitriuc Ghenadie	PSRM	19.10.2020	23.10.2020
Ungheni	Vicepreședinte	Lupu Vasile	PSRM	19.10.2020	30.10.2020
Primăriile orașelor (centre raionale)/municipiilor					
Anenii Noi	Primar	Mațarin Alexandru	PSRM	15.10.2020	16.10.2020
				26.10.2020	01.11.2020
Anenii Noi	Viceprimar	Moroz Serghei	PSRM	07.10.2020	14.10.2020
Anenii Noi	Viceprimar	Chemscaia Valentina	PSRM	14.10.2020	16.10.2020
Cantemir	Primar	Ciubaciuc Roman	PN	01.09.2020	03.10.2020
Chișinău	Primar	Ceban Ion	PSRM	21.10.2020	28.10.2020
Dondușeni	Primar	Belciug Ivan	PN	05.10.2020	01.11.2020
Fălești	Primar	Severin Alexandr	PN	12.10.2020	30.10.2020
Leova	Primar	Bujorean Alexandru	PLDM	05.10.2020	09.10.2020
Soroca	Primar	Pilipețchi Lilia	PSRM	16.10.2020	01.11.2020
Telenești	Primar	Lelic Vadim	PLDM	22.10.2020	22.10.2020
Vulcănești	Primar	Petrioglo Victor	PN	21.09.2020	02.11.2020

6.5. Activități ce pot fi calificate drept promovare cu utilizarea persoanelor străine și a imaginii instituțiilor de stat

Potrivit art. 52, alin. (8) din Codul electoral, nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară, cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. Se interzice combinarea de culori și/sau sunete care invocă simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat, utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare, simbolistica unor state străine sau organizații internaționale ori imaginea unor persoane oficiale străine.

În acest context, menționăm că în perioada observată, MO Promo-LEX a identificat cel puțin 5 cazuri în care au fost utilizate în activitățile electorale imaginea instituției de stat și imaginea persoanelor oficiale străine, dintre care în 3 cazuri este vizată candidata Maia Sandu (PAS), iar în câte un caz – Igor Dodon (CI) și Dorin Chirtoacă (BE Unirea). La acest subiect însă, astfel cum a fost menționat și în contextul misiunilor de observare anterioare, în opinia Promo-LEX, legislatorul trebuie să revadă conținutul interdicțiilor respective, astfel încât acestea să fie mai punctate, mai explicite și să țină cont în mod obligatoriu de cadrul general ce reglementează libertatea de exprimare. În cazul în care

interdicțiile sunt inoportune și practic inaplicabile, legislatorul poate analiza posibilitatea abrogării acestora⁵¹.

Utilizarea imaginii persoanelor oficiale străine. La 22 octombrie 2020, în cadrul platformei internaționale de discuții „Valdai”, președintele Federației Ruse a promovat candidatura lui Igor Dodon (CI). Astfel, cu referire la relațiile Federației Ruse cu statele din spațiul postsovietic, Vladimir Putin a menționat că în Republica Moldova „sunt multe sectoare economice strâns legate de Rusia și care nu vor putea supraviețui normal fără Federația Rusă. Anume din acest considerent, sperăm că la alegerile apropiate poporul moldovenesc va aprecia eforturile actualului președinte în vederea dezvoltării relațiilor cu Federația Rusă”⁵². Mesajul respectiv a fost distribuit de sursele mass-media din Republica Moldova⁵³.

Utilizarea imaginii instituțiilor de stat. La 16⁵⁴, 23⁵⁵ și 26⁵⁶ octombrie, reprezentanții PAS au organizat 3 conferințe de presă cu tematică electorală pe fundalul clădirii Președinției Republicii Moldova. În cel de-al patrulea caz, la 22 octombrie 2020⁵⁷, candidatul Dorin Chirtoacă (BE Unirea) a organizat o conferință de presă pe fundalul clădirii Parlamentului Republicii Moldova.

6.6. Implicarea cultelor religioase în campania electorală

În perioada de monitorizare, au fost raportate cel puțin 6 cazuri în care concurenții electorali au implicat în campania electorală imaginea cultelor religioase. În toate cazurile a fost vizat Igor Dodon (CI).

Astfel, menționăm că în perioada 14 – 28 octombrie, Igor Dodon (CI) și-a promovat candidatura prin utilizarea a 6 lăcașuri religioase, inclusiv cu difuzarea spoturilor video, după cum urmează:

- la 14 octombrie 2020, la inaugurarea hramului or. Chișinău, Igor Dodon (CI) a participat la slujba religioasă alături de Mitropolitul Vladimir, la Catedrala Mitropolitană „Nașterea Domnului”;
- la 20 octombrie 2020, s-a întâlnit cu reprezentanții Mitropoliei Moldovei din mun. Bălți, la Catedrala „Sfinții Împărați Constantin și Elena”;
- la 24 octombrie 2020, au avut loc 3 întâlniri cu reprezentanții bisericilor „Nașterea Domnului” din s. Boșcana, Criuleni, „Sfântul Arhanghel Mihail”, Criuleni, și, respectiv, biserica din Molovata, Dubăsari (la ultima a participat și la un eveniment religios);
- la 27 octombrie 2020, a participat la slujba din Mănăstirea Hâncu, s. Bursuc, Nisporeni, unde prima-doamnă Galina Dodon a fost decorată cu distincția eparhială „Sfânta Parascheva”.

6.7. Cazuri ce pot fi calificate drept nerespectare a regulilor de sănătate publică instituite de comisiile teritoriale extraordinare de sănătate publică (CTESP)

Prin Hotărârea Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică (CNESP) nr. 33 din 28 septembrie 2020, către comisiile teritoriale extraordinare de sănătate publică (CTESP) a fost delegată sarcina de instituire a măsurilor de sănătate publică conform Planului de pregătire și răspuns la infecția cu COVID-19, în conformitate cu gradul de alertă din teritoriul administrativ

⁵¹ [Raport](#) final. Misiunea de observare a alegerilor locale noi din 20 mai (3 iunie) 2018, p. 26. [Raportul](#) nr. 3. Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020.

⁵² [Владимир Путин](#) в режиме видеоконференции принял участие в итоговой пленарной сессии XVII ежегодного заседания Международного дискуссионного клуба «Валдай», de la min. 95.

⁵³ [Europa Liberă](#), [ProTV](#), [Ziarul de gardă](#) etc.

⁵⁴ [Flashmob](#) organizat de PAS Youth cu tema „Vrem să lucrăm acasă”.

⁵⁵ [Conferință](#) de presă susținută de vicepreședintele Parlamentului, deputatul PAS Mihai Popșoi, cu tema „Criminalii părăsesc închisorile, dosare de rezonanță se închid – totul sub paravanul alegerilor”.

⁵⁶ [Flashmob](#) cu tema „Dodon, nu fi fricos, vino la dezbateri”.

⁵⁷ [Dorin Chirtoacă](#) susține conferința: „Mecanismul și costurile pentru realizarea Unirii R. Moldova cu România”.

gestionat⁵⁸. Prin urmare, fiecare CTESP urma să adopte hotărâri privind măsurile ce urmează a fi întreprinse la nivel local.

În perioada de monitorizare, în funcție de actualizarea hotărârilor CTESP, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin o UAT II (Telenești) în care a fost interzisă organizarea întrunirilor publice. Menționăm că la 13 octombrie 2020, prin Hotărârea nr. 34⁵⁹, CNESP a atribuit cod roșu de alertă în majoritatea UAT II (excepție Hâncești, Leova și Soroca) în funcție de numărul de infectări raportat la numărul populației.

Cu toate acestea, în perioada de monitorizare, au fost raportate cel puțin 9 cazuri în care concurenții electorali au efectuat întruniri electorale în raionul Telenești, în care CTESP a restricționat desfășurarea întrunirilor. Astfel, în 5 cazuri este vizat Andrei Năstase (PPPDA), iar în 4 cazuri – Tudor Deliu (PLDM).

6.8. Publicitatea stradală/promoțională/online

În perioada monitorizată, observatorii au raportat cel puțin 2 138 de cazuri în care a fost utilizată publicitatea electorală. Cele mai multe, potrivit constatărilor, au fost utilizate de Igor Dodon (CI) – 568 (27%), Maia Sandu (PAS) – 526 (25%), Andrei Năstase (PPPDA) – 391 (18%) și Renato Usatîi (PN) – 378 (18%) (a se vedea tabelul nr. 8).

Tabelul nr. 8. Date privind utilizarea publicității

Nr.	Publicitate	Igor Dodon (CI)	Maia Sandu (PAS)	Andrei Năstase (PPPDA)	Renato Usatîi (PN)	Violeta Ivanov (PPȘ)	Octavian Țicu (PUN)	Tudor Deliu (PLDM)	Dorin Chirtoacă (BE Unirea)	Total
1	Ziare, pliante, broșuri, afișe etc.	239	141	128	126	39	20	20		713
2	Veste, genți, chipiuri etc.	165	102	90	94	11	7	4		473
3	Bannere	5	92	88	41	66	16	2	7	317
4	Publicitate sponsorizată	2	137	43	22	17		1		222
5	Corturi	82	23	31	29	3				168
6	Spoturi video	74			63	1		2		140
7	Billboarduri		18	9	1	54	4			86
8	Panouri LED/consolă		12	1			1			14
9	Bannere online	1	1	1	2					5
Total		568	526	391	378	191	48	29	7	2 138

Cele mai frecvente au fost materialele poligrafice (ziare, broșuri, pliante, afișe, calendare etc.) – care reprezintă 33% (713) din totalul cazurilor raportate, urmate de materialele de vizibilitate (veste, chipiuri, genți etc.) – 22% (473) și, respectiv, bannerele – 15% (317).

6.9. Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a publicității electorale cu încălcarea prevederilor legale

Potrivit Regulamentului CEC privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare⁶⁰, este interzisă plasarea publicității electorale pe garduri, îngrădiri, stâlpi și pe alte tipuri de construcții, precum și pe dispozitive, utilaje, indiferent de forma de proprietate, situate pe domeniul public.

⁵⁸ [Hotărârea](#) CNESP nr. 33 din 28 septembrie 2020.

⁵⁹ [Hotărârea](#) CNESP nr. 34 din 13 octombrie 2020.

⁶⁰ [Regulamentul](#) CEC privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 3328 din 28 aprilie 2015.

Contrar prevederilor menționate, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 35 de cazuri de utilizare a publicității electorale fără respectarea cerințelor stabilite, dintre care în 8 cazuri este vizat Renato Usatîi (PN), în câte 7 cazuri – Maia Sandu (PAS), Andrei Năstase (PPPDA), Violeta Ivanov (PPȘ), în 4 cazuri – Tudor Deliu (PLDM) și în câte un caz – Octavian Țîcu (PUN) și Dorin Chirtoacă (BE Unirea).

6.10. Cazuri ce pot fi calificate drept intimidare a concurenților în campania electorală

Potrivit rapoartelor completate de observatorii MO Promo-LEX, au fost înregistrate cel puțin nouă cazuri de intimidări/violență, fiind vizați în două cazuri Igor Dodon (CI), în două cazuri – Maia Sandu (PAS), în două cazuri – Renato Usatîi (PN) și în câte un caz – Violeta Ivanov (PPȘ), Octavian Țîcu (PUN) și Andrei Năstase (PPPDA), după cum urmează:

- la 25 octombrie 2020, dimineața, Igor Dodon (CI) a avut întruniri cu alegătorii din raionul Fălești. Însoțit de trei persoane, la această întrunire s-a prezentat și Renato Usatîi (PN) cu intenția declarată de a organiza o dezbatere cu Igor Dodon (CI). Chiar de la începutul întrunirii, Renato Usatîi (PN) a insistat să adreseze întrebările pregătite pentru Igor Dodon (CI), fără a lua în calcul solicitarea acestuia de a aștepta până după transmiterea mesajului său electoral alegătorilor, fapt ce a dus la crearea altercațiilor prin încercarea de a-l forța pe Renato Usatîi (PN) să părăsească localul.

Într-un final, dat fiind refuzul candidatului Renato Usatîi (PN) de a permite candidatului Igor Dodon (CI) să-și transmită mesajul electoral, ultimul a fost nevoit să părăsească localul în care erau adunați alegătorii;

- la 25 octombrie, cu doar câteva ore mai târziu de primul caz, în s. Călinești, r. Fălești, la întrunirea planificată a candidatului Igor Dodon (CI) s-au prezentat și agitatorii candidatei Maia Sandu (PAS), în frunte cu Doina Gherman, deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Drept rezultat, apariția lui Igor Dodon (CI) a fost întâmpinată cu aclamații de tipul „Jos Dodon!” (agitatorii Maiei Sandu (PAS)) și „Jos provocatorii!” (susținătorii lui Igor Dodon (CI)). Datorită însoțitorilor candidatului Igor Dodon (CI), accesul în localul în care s-a desfășurat întrunirea a fost restricționat pentru agitatorii candidatei Maia Sandu (PAS);

- la 25 octombrie, la ora 13, Renato Usatîi (PN) a fost fluierat și insultat de activiștii PSRM în cadrul unei întruniri electorale cu alegătorii în orașul Comrat;

- la 24 și 25 octombrie, în or. Ocnîța, au fost distruse două billboarduri ale candidatei Maia Sandu (PAS). Menționăm că același billboard amplasat în oraș a fost distrus de două ori, prima dată chiar în ajunul vizitei candidatei în oraș, iar după înlocuirea acestuia, în aceeași seară – 25 octombrie 2020 – a fost vandalizat repetat;

- la 15 octombrie 2020, în Florești, a fost raportată vandalizarea unui banner al candidatei Violeta Ivanov (PPȘ);

- la 15 octombrie 2020, în Florești, a fost raportată vandalizarea unui banner al candidatului Renato Usatîi (PN);

- la 17 octombrie 2020, în Ungheni, a fost raportată înlăturarea unui banner al candidatului Octavian Țîcu (PUN);

- la 18 octombrie 2020, în Rezina, a fost raportată vandalizarea afișajului electoral al candidatului Andrei Năstase (PPPDA) de pe panoul informativ.

În contextul celor expuse, menționăm că, potrivit art. 52 din Codul electoral, cetățenii Republicii Moldova, partidele și alte organizații social-politice, blocurile electorale, candidații și persoanele de încredere ale candidaților au dreptul de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali, calitățile politice, profesionale și personale ale candidaților, precum și de a face agitație electorală în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mijloacelor de informare în masă, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare.

Concomitent, potrivit art. 19 din Legea nr. 26 din 22 februarie 2008 privind întrunirile, participanții la întruniri au obligația să se abțină de la acțiuni care pot împiedica desfășurarea întrunirii și de la incitarea la astfel de acțiuni, precum și să respecte ordinea publică și cererile legitime ale organizatorului.

În opinia Promo-LEX, concurenții electorali urmează să asigure și să respecte dreptul alegătorilor de a fi informați cu privire la platformele electorale ale tuturor candidaților.

VII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Conform rapoartelor prezentate la CEC, volumul veniturilor declarate de către concurenții electorali, pentru perioada 10 – 23 octombrie, este de 6 027 149 de lei, sold inițial 1 465 552 de lei, dintre care 996 772 de lei sunt venituri în mărfuri și servicii gratuite. Totodată, cuantumul cheltuielilor este de 6 770 713 lei, cu un sold final de 729 987 de lei. Cei mai mulți bani declarați au fost cheltuiți pentru publicitate și materiale promoționale – 98%, celelalte 2% din cheltuieli au fost pentru: evenimente publice – 1% și transport – 1%.

MO Promo-LEX constată că 816 persoane fizice au donat în bani 4,69 mil. de lei, printre donatori fiind și 179 de conaționali din afara țării. Candidații (Andrei Năstase (PPPDA), Octavian Țîcu (PUN) și Renato Usatîi (PN)) au mai primit bani din partea persoanelor juridice, iar Andrei Năstase a mai primit o donație de pe contul curent al PPPDA, ce depășește plafonul de 95 436 de lei, stabilit prin Circulara CEC din 15 septembrie 2020.

În context, MO Promo-LEX consemnează abținerea CEC de la evaluarea unui caz similar cu implicarea candidatei Maia Sandu și a PAS, care a avut loc în perioada anterioară de observare, motivând prin parvenirea unei situații de incertitudine juridică creată de lipsa de corelare a unor prevederi din Codul electoral și Legea privind partidele politice. Potrivit poziției actuale a CEC, conținutul Circularei nr. CEC-8/2796 din 15 septembrie a fost mai mult de recomandare actorilor electorali de a ține cont de toate prevederile în vigoare în materie de finanțare a campaniei electorale, în acest mod făcând abstracție de depășirea plafonului.

CEC, în ședința sa din 23 octombrie 2020, s-a pronunțat și în cazul candidatei Violeta Ivanov, (PPȘ) care, până la data de raportare de 16 octombrie, nu a reușit să deschidă contul „Fond electoral”, însă a efectuat activități de agitație electorală în baza donațiilor exclusiv în mărfuri și servicii. Astfel, CEC a recunoscut imposibilitatea verificării corectitudinii aspectului legat de finanțarea reală a campaniei și a subliniat necesitatea modificării legislației pentru a nu permite astfel de situații.

MO Promo-LEX constată că 8 concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în perioada 10 – 23 octombrie 2020, în cuantum total de cel puțin 3 800 981 de lei. Pentru perioada observată, doar doi concurenți (Maia Sandu (PAS) și Renato Usatîi (PN)) au raportat cheltuieli de locațiune a sediilor de campanie și doar Maia Sandu (PAS) a raportat la CEC cheltuieli de remunerare (servicii de secretariat), care totuși s-au adeverit a fi mai mici decât estimările Misiunii. Niciun concurent electoral nu a raportat cheltuieli pentru recompensele agitatorilor și nici nu a prezentat declarațiile de voluntariat ale acestora.

6.11. Cadrul normativ

La data de 23 octombrie 2020, CEC a modificat Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 2704/2019⁶¹. Astfel, CEC a inclus două prevederi noi, ce reglementează termenele și soluționarea soldului final din contul „Fond electoral” după turul I de scrutin. Soldul final va fi virat în termen de 3 zile în bugetul de stat sau, la cererea scrisă a concurentului electoral, în contul Agenției Naționale pentru Sănătate Publică ori al Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral. În același timp, a fost reglementată deschiderea contului bancar în turul al II-lea de scrutin și destinația soldului final din acest cont, care se va utiliza pentru campania electorală dedicată turului al doilea de scrutin.

6.12. Raportarea financiară a concurenților electorali la Comisia Electorală Centrală

Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, pentru săptămână a doua și a treia de campanie electorală, 7 concurenți au depus rapoarte săptămânale la CEC: Octavian Țîcu (PUN), Renato Usatîi (PN), Andrei Năstase (PPPDA), Maia Sandu (PAS), Violeta Ivanov (PPȘ), Igor Dodon (CI), Tudor Deliu (PLDM). Un concurent, Dorin Chirtoacă (BE UNIREA), a depus două demersuri în care a declarat că până la 16 și 23 octombrie nu a deschis contul bancar „Fond electoral”.

⁶¹ Hotărârea CEC nr. [4428](#) pentru modificarea Regulamentului privind finanțarea campaniilor electorale.

MO Promo-LEX a observat că un concurent electoral, Octavian Țicu (PUN), a prezentat raportul incipient privind finanțarea campaniei electorale cu întârziere de o zi, la data 13 octombrie 2020, deschizând contul „Fond electoral” la 9 octombrie 2020. În acest context, la 23 octombrie 2020, CEC l-a atenționat asupra necesității respectării prevederilor regulamentare referitoare la termenele de prezentare a rapoartelor, fără a-i aplica vreo sancțiune⁶².

Tabelul nr. 9. Deschiderea conturilor bancare „Fond electoral”, desemnarea trezorerierilor și depunerea rapoartelor săptămânale la CEC

Concurent electoral	Înregistrarea în calitate de concurent electoral	Desemnarea trezorerierului/-ei	Depunerea raportului partidului politic la începutul campaniei electorale	Deschiderea contului „Fond electoral”	Depunerea raportului incipient, la 3 zile de la deschiderea contului bancar	Depunerea raportului pentru săptămâna a 1-a, 09.10.2020	Depunerea raportului pentru săptămâna a 2-a, 16.10.2020	Depunerea raportului pentru săptămâna a 3-a, 23.10.2020
Renato Usatii (PN)	13.09.2020	13.09.2020	21.09.2020	16.09.2020	18.09.2020	09.10.2020	16.10.2020	23.10.2020
Maia Sandu (PAS)	30.09.2020	30.09.2020	03.10.2020	02.10.2020	02.10.2020	09.10.2020	16.10.2020	23.10.2020
Violeta Ivanov (PPȘ)	29.09.2020	29.09.2020	-	23.10.2020	-	09.10.2020	16.10.2020	23.10.2020
Igor Dodon (CI)	28.09.2020	28.09.2020	-	01.10.2020	01.10.2020	09.10.2020	16.10.2020	23.10.2020
Andrei Năstase (PPPDA)	13.09.2020	13.09.2020	-	29.09.2020	30.09.2020	09.10.2020	16.10.2020	23.10.2020
Tudor Deliu (PLDM)	25.09.2020	25.09.2020	-	06.10.2020	06.10.2020	09.10.2020	16.10.2020	23.10.2020
Octavian Țicu (PUN)	05.10.2020	05.10.2020	-	09.10.2020	13.10.2020	-	16.10.2020	23.10.2020
Dorin Chirtoacă (BE UNIREA)	05.10.2020	09.10.2020	-	-	-	Demers	Demers	Demers

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

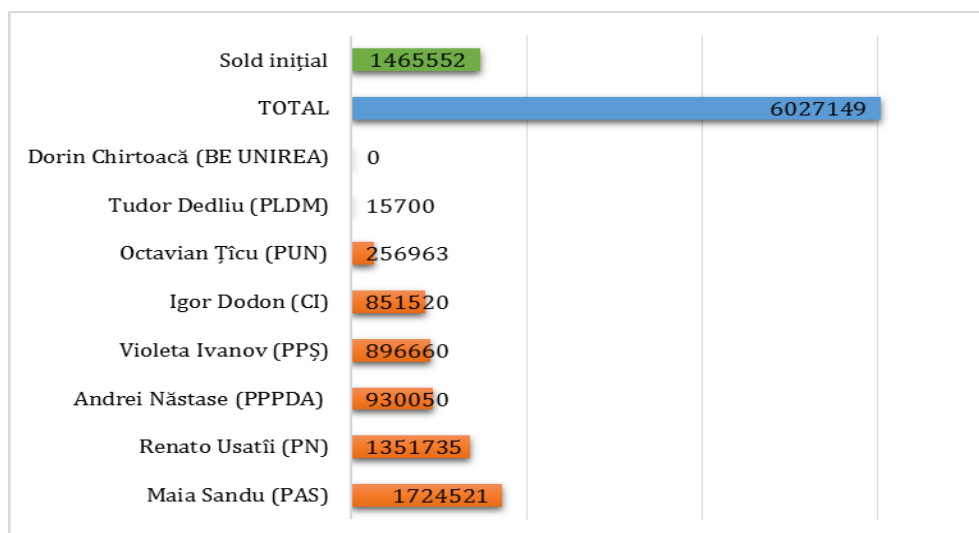
6.13. Veniturile și cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele privind finanțarea acestora

6.13.1. Veniturile și cheltuielile

Conform rapoartelor prezentate la CEC, volumul veniturilor declarate de către concurenți, pentru perioada 10 – 23 octombrie 2020, este de 6 027 149 de lei, sold inițial 1 465 552 de lei. În acest quantum au fost incluse și donațiile în mărfuri, obiecte, lucrări sau servicii – estimate de către candidați la valoarea de piață și reflectate în anexa raportului „Donații în mărfuri” – 996 772 de lei. Totodată, quantumul cheltuielilor este de 6 770 713 lei, cu un sold final de 729 987 de lei. Amintim că în prima săptămână de campanie electorală, 6 concurenți raportaseră 10 092 911 lei – un quantum care includea și donațiile în mărfuri (1,30 mil. de lei).

⁶² Hotărârea CEC nr. [4401](#) cu privire la rapoartele privind finanțarea campaniilor electorale din 2, 9 și 16 octombrie 2020.

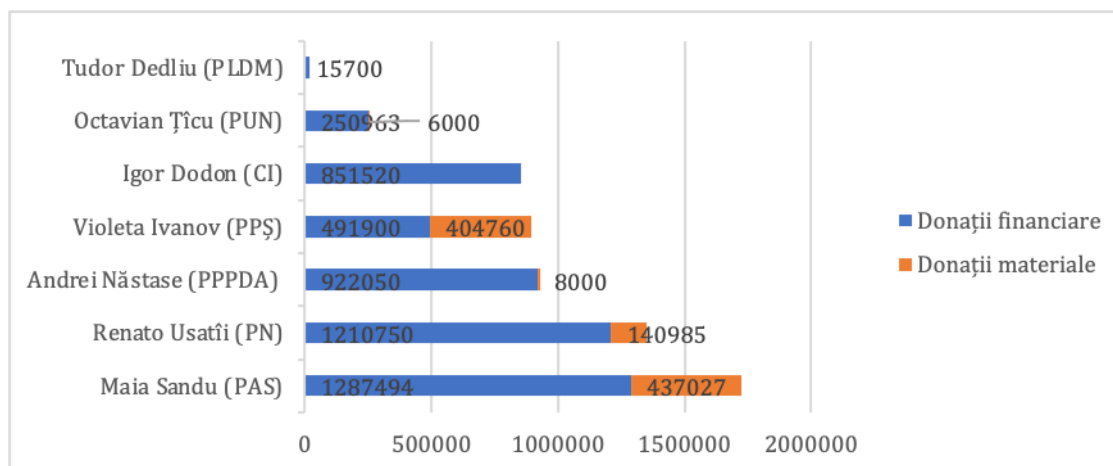
Graficul nr. 4. Veniturile concurenților electorali colectate în perioada 10 – 23 octombrie 2020, lei

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

Astfel, Renato Usatfi (PN) a raportat donații financiare de 1 210 750 de lei și donații în mărfuri și servicii de 140 985 de lei; Maia Sandu (PAS) – donații financiare de 1 287 494 de lei și donații în mărfuri și servicii de 437 027 de lei; Andrei Năstase (PPPDA) – donații financiare de 922 050 de lei și donații în mărfuri și servicii de 8 000 de lei; Violeta Ivanov (PPȘ) – donații financiare de 491 900 de lei și donații în mărfuri și servicii în cuantum de 404 760 de lei; Tudor Deliu (PLDM) – donații financiare de 15 700 de lei; Igor Dodon (CI) a raportat doar donații financiare în cuantum de 851 520 de lei; Octavian Țicu (PUN) – donații financiare de 250 963 de lei și donații în mărfuri și servicii de 6 000 de lei (graficul nr. 4.1: Veniturile concurenților electorali segregate).

Graficul nr. 4.1. Veniturile concurenților electorali segregate, din perioada 10 – 23 octombrie 2020, lei

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

6.13.2. Sursele de finanțare

MO Promo-LEX constată că principala sursă de finanțare a concurenților în perioada 10 – 23 octombrie au constituit-o donațiile din partea persoanelor fizice – 4,69 mil. de lei (78%), au urmat donațiile în mărfuri și servicii – 996 772 de lei (17%), donațiile de pe contul partidului în contul „Fond electoral” – 200 000 de lei (3%) și donațiile din partea persoanelor juridice – 145 400 de lei (2%) (graficul nr. 5).

Astfel, în intervalul 10 – 23 octombrie 2020, candidații au raportat:

- donații financiare a 816 persoane fizice în sumă de 4,69 mil. de lei. Din totalul donatorilor respectivi, 179 au fost persoane fizice din diasporă. De donații din partea persoanelor fizice

au beneficiat Renato Usatii (PN), Maia Sandu (PAS), Igor Dodon (CI), Andrei Năstase (PPPDA), Tudor Deliu (PLDM), Octavian Țicu (PUN) și Violeta Ivanov (PPȘ);

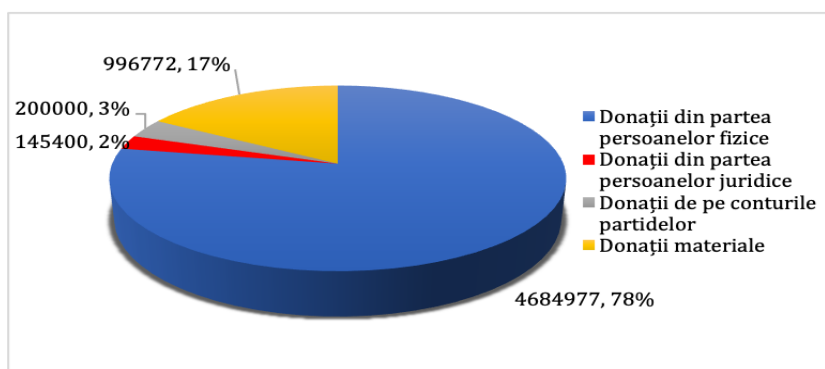
- donații materiale în valoare totală de 996 772 de lei pentru cinci candidați (Violeta Ivanov (PPȘ) – 404 760 de lei, Maia Sandu (PAS) – 437 027 de lei, Renato Usatii (PN) – 140 985 de lei, Andrei Năstase (PPPDA) – 8 000 de lei, Octavian Țicu (PUN) – 6 000 de lei;
- transferul mijloacelor proprii de pe contul curent al unui partid politic: PPPDA în contul „Fond electoral” al lui Andrei Năstase – 200 000 de lei;
- donații din partea a trei persoane juridice în cuantum de 145 400 de lei pentru Renato Usatii (PN), Andrei Năstase (PPPDA), Octavian Țicu (PUN).

MO Promo-LEX a constatat că organul de supraveghere și control a examinat, în ședința din 23 octombrie 2020, rapoartele concurenților electorali depuse la CEC la 25 septembrie, 2, 9 și 16 octombrie, inclusiv din perspectiva provenienței donațiilor donatorilor concurenților electorali – persoane fizice. Pentru a se pronunța plenar asupra informațiilor legate de proveniența banilor donatorilor, CEC a sesizat Serviciul Fiscal de Stat (SFS) cu solicitarea verificării listelor de donatori din perspectiva declarării veniturilor acestora din ultimii trei ani.

În urma examinării s-a constatat că unii dintre donatorii concurenților electorali, persoane fizice, în ultimii trei ani (2017–2019), nu au avut nicio sursă de venit declarată la SFS sau au avut un venit declarat mai mic decât sumele donate⁶³.

În acest context, MO Promo-LEX consemnează poziția CEC cu referire la lipsa mecanismelor legale atribuite vreunui organ specializat pentru a verifica legalitatea donațiilor, mai cu seamă a surselor de venit ale donatorilor. CEC a concluzionat că este necesară intervenția Parlamentului Republicii Moldova, prin operarea de modificări legislative pentru ca organele fiscale să capete competențe suplimentare în ceea ce privește documentarea sub toate aspectele a cazurilor descrise mai sus⁶⁴.

Graficul nr. 5. Sursele de finanțare din perioada 10 – 23 octombrie 2020, %

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

⁶³ **Renato Usatii (PN)**: dintre cei 414 donatori persoane fizice din țară, 15 donatori, care au făcut donații în sumă totală de 248750,00 de lei, nu au avut nicio sursă de venit declarată la SFS, iar 14 donatori au avut un venit declarat mai mic decât suma donată, în mărime totală de 134217,69 de lei; **Andrei Năstase (PPPDA)**: dintre cei 66 de donatori persoane fizice din țară, 5 donatori, care au făcut donații în sumă totală de 76000,00 de lei, nu au avut nicio sursă de venit declarată la SFS, iar 3 donatori au avut un venit declarat mai mic decât suma donată, în mărime totală de 25277,10 lei; **Igor Dodon (CI)**: dintre cei 96 de donatori persoane fizice din țară, un donator, ce a donat suma de 6230,00 de lei, nu a avut nicio sursă de venit declarată la SFS, iar 3 donatori au avut un venit declarat mai mic decât suma donată, în mărime totală de 10241,75 lei; **Maia Sandu (PAS)**: dintre cei 240 de donatori persoane fizice din țară, 19 donatori, ce au donat în sumă totală de 18700,00 de lei, nu au avut nicio sursă de venit declarată la SFS, iar un donator a avut un venit declarat mai mic decât suma donată, în mărime totală de 407,00 lei; **Octavian Țicu (PUN)**: dintre cei 6 donatori persoane fizice din țară, 2 donatori ce au donat în sumă totală 23900,00 de lei, nu au avut nicio sursă de venit declarată la SFS.

⁶⁴ Hotărârea CEC nr. 4401 cu privire la rapoartele privind finanțarea campaniilor electorale din 2, 9 și 16 octombrie 2020: CEC a constatat că nu dispune de instrumente funcționale pentru a putea investiga și examina în profunzime și sub toate aspectele proveniența sumelor donate și nu poate trata acțiunile donatorilor, cu atât mai mult ale concurenților electorali, ca fiind cu rea-credință, până la proba contrarie.

În privința respectării plafoanelor donațiilor în campanie, MO Promo-LEX constată că, conform Codului electoral, atât toate donațiile din partea persoanelor fizice recepționate de concurenții electorali au fost sub plafoanele maxime stabilite, cât și cele recepționate din partea persoanelor juridice, alte mijloace financiare și donațiile în numerar.

În continuare, MO Promo-LEX subliniază că în raportul candidatului Andrei Năstase (PPPDA), depus la 23 octombrie 2020 la CEC, Misiunea a constatat un transfer de pe contul curent al PPPDA în contul „Fond electoral”, de 200 000 de lei. Conform Circularei CEC nr. 8/2796 din 15 septembrie, candidatul Andrei Năstase a depășit acest plafon prin recepționarea acestor bani în contul „Fond electoral”⁶⁵.

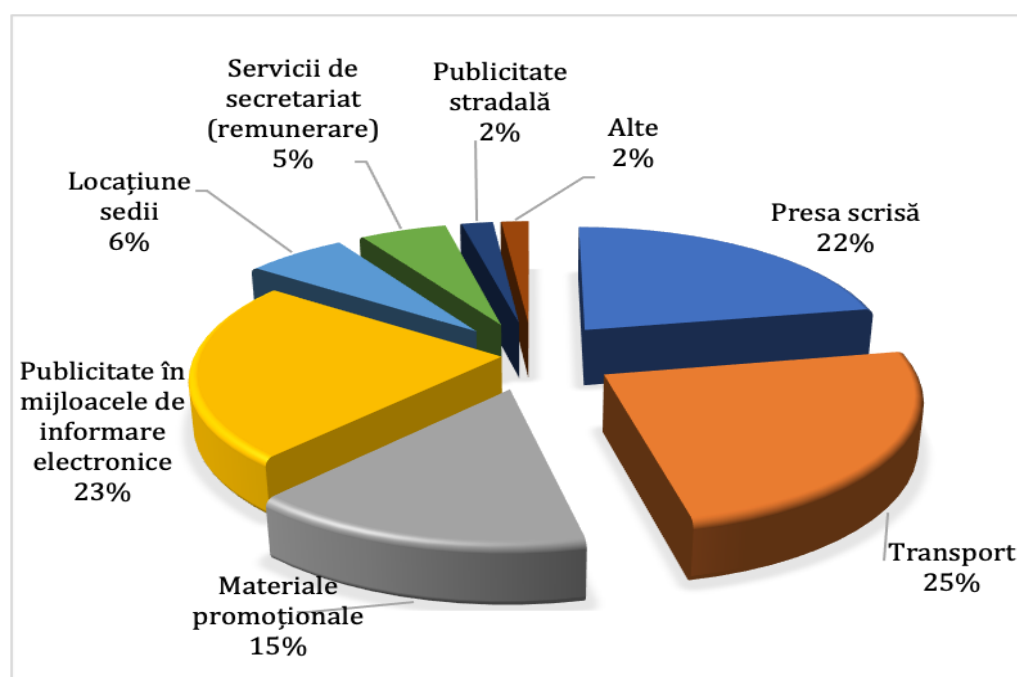
În acest context, menționăm poziția CEC din 23 octombrie 2020, care s-a abținut să evalueze corectitudinea donației în mărime de 900 000 de lei efectuate de Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate” – persoană juridică – în beneficiul concurentului electoral Maia Sandu în perioada 2 – 9 octombrie 2020.

CEC și-a motivat decizia prin parvenirea unei situații de incertitudine juridică creată de lipsa de corelare a art. 25, alin. (1), lit. c) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice și a art. 41 al Codului electoral cu art. 1 al Codului electoral. În continuare, CEC a explicat motivul lansării Circularei nr. CEC-8/2796 din 15 septembrie, care a fost pentru a descrie situația juridică și a recomanda subiecților interesați să țină cont de toate prevederile în vigoare în materie de finanțare a campaniei electorale.

Totodată, CEC s-a pronunțat și asupra incorectitudinii acceptării donațiilor de pe conturile PPPDA și PLDM în conturile de campanie ale candidaților Andrei Năstase și Tudor Deliu de vreme ce partidele respective nu au prezentat la CEC rapoartele lor financiare la începutul campaniei electorale, așa cum prevede pct. 25 din Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale ale concurenților electorali, aprobat prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2704/2019. Mai mult, CEC a somat PLDM și PPPDA să prezinte rapoartele conform dispoziției regulamentare sus-menționate.

În privința donațiilor în mărfuri și servicii, MO Promo-LEX le-a analizat și le-a segregat conform categoriilor de cheltuieli din raportul depus la CEC, pentru fiecare concurent electoral în parte. (a se vedea graficul nr. 6).

Graficul nr. 6. Donații materiale pentru perioada 10 – 23 octombrie în cuantum de aprox. 1 mil. de lei, %

⁶⁵ Potrivit Circularei CEC din 15 septembrie 2020, partidele sunt tratate drept persoane juridice și au dreptul să transfere până la 12 salarii medii pe economie (95 436 de lei) în contul „Fond electoral”.

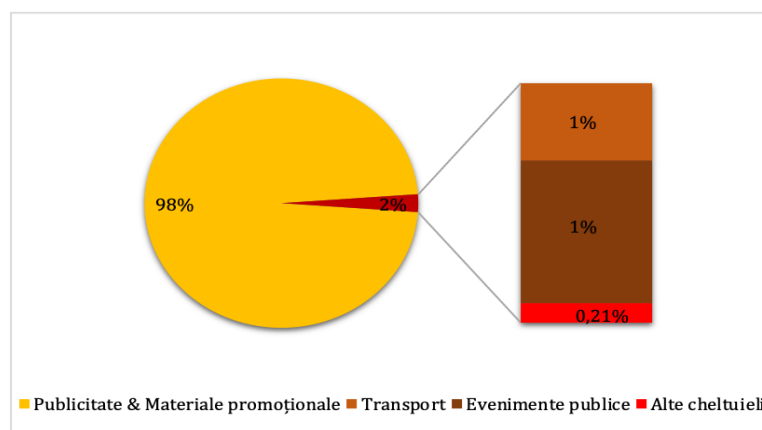

În ședința din 23 octombrie 2020, CEC s-a pronunțat și asupra donațiilor în mărfuri și servicii. Mai mult, CEC a examinat situația candidatei Violeta Ivanov (PPȘ), care, din cauza imposibilității deschiderii contului „Fond electoral” până la 23 octombrie 2020, a efectuat activități de agitație electorală în baza donațiilor exclusiv în mărfuri și servicii.

Astfel, CEC a recunoscut „imposibilitatea verificării corectitudinii aspectului legat de finanțarea reală a campaniei electorale de către concurentul vizat și a calificat această situație ca fiind alarmantă și consideră că motivele acesteia, la fel ca și efectele produse, urmează a constitui obiectul unor intervenții legislative menite să restabilească valoarea juridică a contului bancar «Fond electoral» ca unic instrument de asigurare a transparenței financiare, pe de o parte, și egalitatea de șanse a concurenților, pe de alta”. CEC a concluzionat că și în situația de mai sus, este necesar a trata atât pe concurentul electoral Violeta Ivanov (PPȘ), cât și pe donatorii săi ca fiind subiecți de drept de bunăcredință, până la proba contrarie.

MO Promo-LEX a constatat că, potrivit datelor publicate în rapoartele concurenților electorali pentru perioada 10 – 23 octombrie 2020, șapte concurenți au raportat cheltuieli în cuantum de 6 770 713 lei. Cuantumul cel mai mare al cheltuielilor a fost pentru publicitate – 5,21 mil. de lei (77%); au urmat cheltuielile de materiale promoționale – 1,41 mil. de lei (21%), cheltuielile pentru evenimente publice – 92 640 de lei (1%), cheltuielile de transport – 49 700 de lei (1%) și alte cheltuieli – 12 847 de lei (0,21%) (graficul nr. 7)

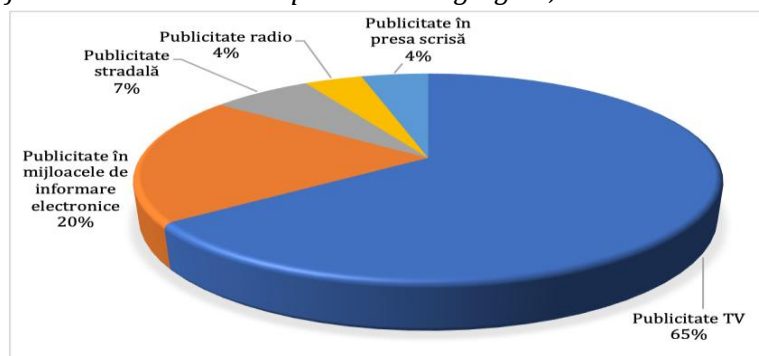
Graficul nr. 7. Cheltuieli din resurse financiare declarate la CEC, 10 – 23 octombrie 2020, %

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

La categoria de cheltuieli *Publicitate electorală*, cei mai mulți bani au fost cheltuiți pentru publicitate TV – 3,39 mil. de lei (65%), a urmat publicitatea în mijloacele de informare electronice – 1,04 mil. de lei (20%), publicitatea stradală – 348 445 de lei (7%), publicitatea radio – 199 723 de lei (4%) și publicitatea în presa scrisă – 231 110 lei (4%) (a se vedea graficul nr. 8).

Graficul nr. 8. Cheltuieli de publicitate segregate, 10 – 23 octombrie, %

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

6.14. Cheltuielile concurenților electorali constatate de observatorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele financiare

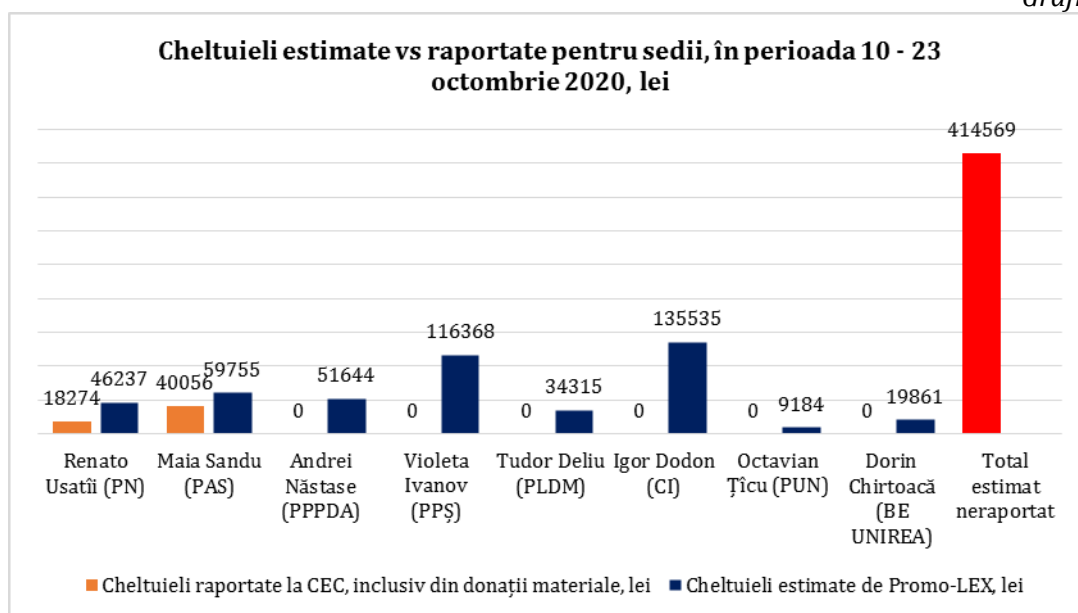
a) Cheltuieli pentru sediile de campanie

În perioada 10 – 23 octombrie 2020, observatorii MO Promo-LEX au raportat utilizarea sediilor în scop electoral de către toți concurenții electorali. Astfel, au fost identificate 143 de sedii utilizate de către cei opt concurenți electorali înregistrați. Este de menționat că sediile unui partid politic (PSRM) au fost utilizate de candidatul independent Igor Dodon, ceilalți șapte concurenți electorali au utilizat sediile partidelor care i-au desemnat.

Astfel, cu referire la Maia Sandu (PAS), observatorii au raportat cel puțin 26 de sedii utilizate ale PAS; Andrei Năstase (PPPDA) – 21 de sedii ale PPPDA; Violeta Ivanov (PPȘ) – 32 de sedii ale PPȘ; Igor Dodon (CI) – 35 de sedii ale PSRM; Renato Usatîi (PN) – 11 sedii ale PN; Tudor Deliu (PLDM) – 9 sedii ale PLDM; Dorin Chirtoacă (BE UNIREA) – 4 sedii ale PL; Octavian Țicu (PUN) – 5 sedii ale PUN.

MO Promo-LEX a estimat un quantum de cel puțin 472 899 de lei pentru costurile de utilizare a sediilor (cheltuieli de locațiune și servicii aferente acestora). Constatăm că doar doi concurenți au raportat la categoria respectivă 58 330 de lei, bani din donații materiale parvenite din partea partidelor care i-au desemnat. Aceștia sunt Renato Usatîi (PN) – 18 274 de lei; Maia Sandu (PAS) – 40 056 de lei. În urma comparării cheltuielilor estimate de MO Promo-LEX cu cele raportate la CEC, am obținut un quantum de cel puțin 414 569 de lei, cheltuieli estimate ca fiind neraportate (graficul nr. 9).

Graficul nr. 9

Date obținute în baza informațiilor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

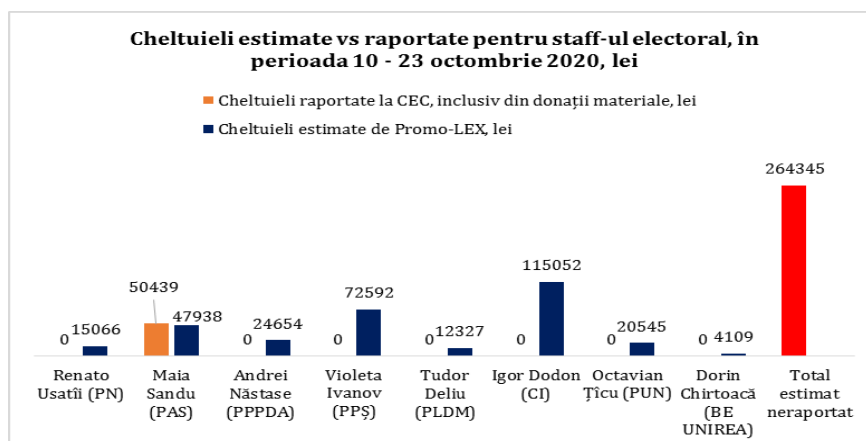
b) Cheltuieli pentru personalul din stafful electoral

În perioada 10 – 23 octombrie 2020, observatorii MO Promo-LEX au raportat implicarea temporară a unor persoane în scop electoral. Astfel, au fost observate cel puțin 228 de persoane implicate de către cei opt concurenți electorali înregistrați. Este de menționat că stafful electoral al candidatului independent Igor Dodon a fost constituit din membrii partidului politic PSRM.

Astfel, cu referire la Maia Sandu (PAS), observatorii au raportat cel puțin 35 de persoane implicate; Andrei Năstase (PPPDA) – 18; Violeta Ivanov (PPȘ) – 53; Igor Dodon (CI) – 84; Renato Usatîi (PN) – 11; Tudor Deliu (PLDM) – 9; Dorin Chirtoacă (BE UNIREA) – 3; Octavian Țicu (PUN) –15.

MO Promo-LEX a estimat un cuantum de cel puțin 312 284 de lei pentru costurile de remunerare a persoanelor implicate. Constatăm că doar un concurent electoral a raportat cheltuieli de 50 439 de lei pentru servicii de secretariat (Maia Sandu (PAS)). Astfel, cuantumul total al cheltuielilor estimate ca fiind neraportate constituie cel puțin 264 345 de lei din partea a 7 concurenți electorali: Renato Usatîi (PN) – 15 066 de lei; Andrei Năstase (PPPDA) – 24 654 de lei; Violeta Ivanov (PPȘ) – 72 592 de lei; Tudor Deliu (PLDM) – 12 327 de lei; Igor Dodon (CI) – 115 052 de lei; Octavian Țicu (PUN) – 20 545 de lei; Dorin Chirtoacă (BE UNIREA) – 4 109 lei.

Graficul nr. 10

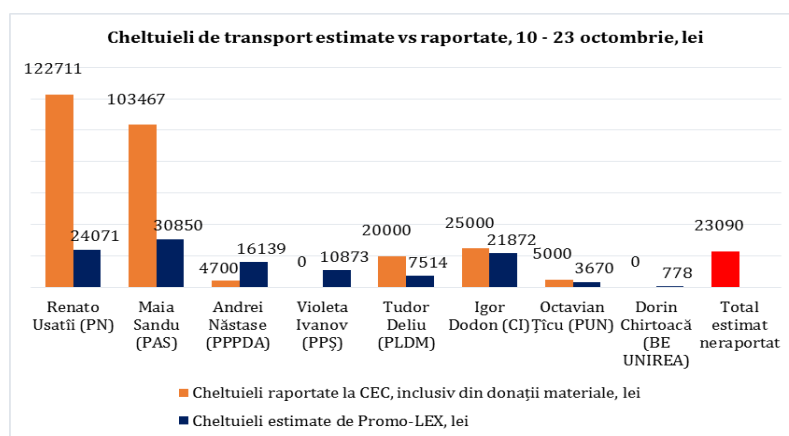
Date obținute în baza informațiilor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

c) Cheltuieli de transport

Formula de calcul utilizată în estimarea cheltuielilor pentru deplasări în țară reflectă un consum mediu de 10 l/100 km (automobil), 11 l/100 km (microbuz), 35 l/100 km (autocar) înmulțit la distanța parcursă și la prețul de combustibil de 15,55 lei.

MO Promo-LEX a estimat un cuantum de cel puțin 115 767 de lei drept cheltuieli pentru deplasări în țară în baza distanțelor parcurse de către opt concurenți. Trei concurenți electorali au omis raportarea completă a cheltuielilor de transport la CEC: Andrei Năstase (PPPDA) – 11 439 de lei, Violeta Ivanov (PPȘ) – 10 873 de lei, Dorin Chirtoacă (BE UNIREA)) – 778 de lei. Cuantumul total estimat ca fiind neraportat constituie cel puțin 23 090 de lei (graficul nr. 11).

Graficul nr. 11

Date obținute în baza informațiilor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

d) Cheltuieli pentru evenimente publice

În perioada 10 – 23 octombrie 2020, la capitolul evenimente publice, observatorii MO Promo-LEX au raportat preponderent întruniri electorale, activități statutare etc. Cuantumul cheltuielilor estimate ca fiind neraportate constituie cel puțin 21 171 de lei (graficul nr. 12).

Astfel, în privința candidatului Igor Dodon (CI), MO Promo-LEX a estimat cheltuieli de cel puțin 1 293 de lei.

În privința candidatului Tudor Deliu (PLDM) au fost estimate cheltuieli de cel puțin 2 535 de lei.

În privința candidatei Maia Sandu (PAS) au fost estimate cheltuieli de cel puțin 7 363 de lei.

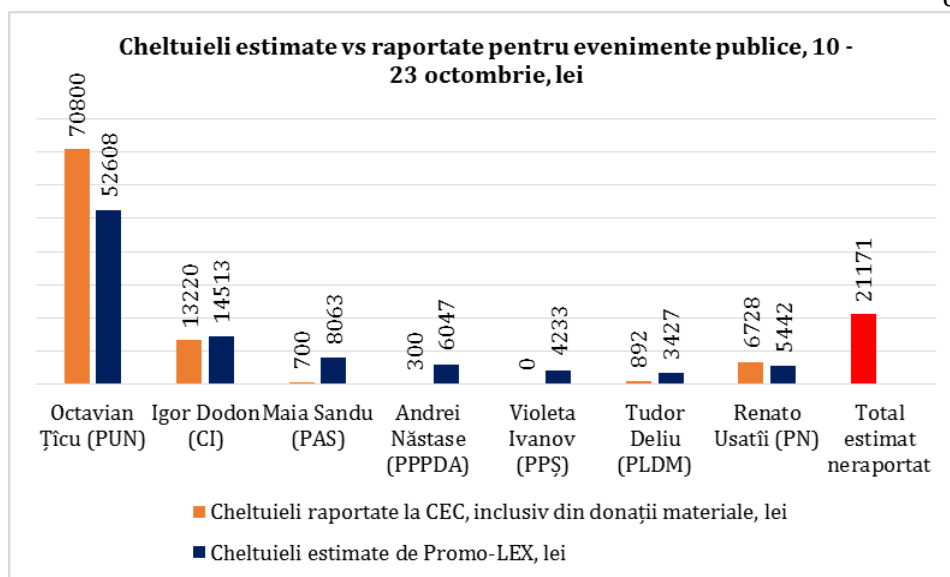
În privința candidatei Violeta Ivanov (PPȘ) au fost estimate cheltuieli de cel puțin 4 233 de lei.

În privința candidatului Andrei Năstase (PPDA) au fost estimate cheltuieli de cel puțin 5 747 de lei.

În privința candidatului Renato Usatîi (PN) au fost estimate cheltuieli de cel puțin 5 442 de lei, care se încadrează în cele raportate la CEC.

În privința candidatului Octavian Țicu (PUN) au fost estimate cheltuieli de cel puțin 52 608 lei, care se încadrează în cele raportate la CEC.

Graficul nr. 12

Date obținute în baza pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

e) Cheltuieli de publicitate⁶⁶

a. 1) Mijloace de informare electronice

În perioada de referință (10 – 23 octombrie 2020), în privința candidatului **Renato Usatîi (PN)**, observatorii MO Promo-LEX au raportat publicitate sponsorizată de pe cel puțin o pagină publică în rețeaua de socializare Facebook (FB) cu cel puțin 120 de postări sponsorizate⁶⁷, bannere online pe mai multe pagini web și două conferințe de presă. Au mai fost raportate conferințe de presă și un spot video de la o întrunire electorală.

În privința candidatului **Igor Dodon (CI)**, observatorii au raportat conferințe de presă, bannere online pe mai multe pagini web și cel puțin 6 postări sponsorizate în rețeaua FB⁶⁸.

În privința candidatului **Andrei Năstase (PPDA)**, observatorii MO Promo-LEX au raportat o pagină web oficială nou-creată, nastasepresedinte.md, bannere online pe mai multe pagini web și cel puțin 88 de postări sponsorizate pe cel puțin o pagină publică din rețeaua de socializare FB și Instagram⁶⁹.

⁶⁶ MO Promo-LEX nu monitorizează publicitatea TV.

⁶⁷ Publicitate sponsorizată pe o pagină publică pentru Renato Usatîi (PN), [Усатый Ренато-Renato Usatii](https://www.facebook.com/UsatyyRenato-Renato-Usatii).

⁶⁸ Publicitate sponsorizată pe o pagină publică pentru Igor Dodon (CI): [Igor Dodon](https://www.facebook.com/IgorDodon).

În privința candidatei **Maia Sandu (PAS)**, observatorii MO Promo-LEX au raportat două pagini web oficiale nou-create, maiasandu2020.md, oamenibunim.md, cel puțin 175 de postări sponsorizate pe cel puțin 6 pagini publice de pe rețeaua de socializare FB⁷⁰ și 5 conferințe de presă.

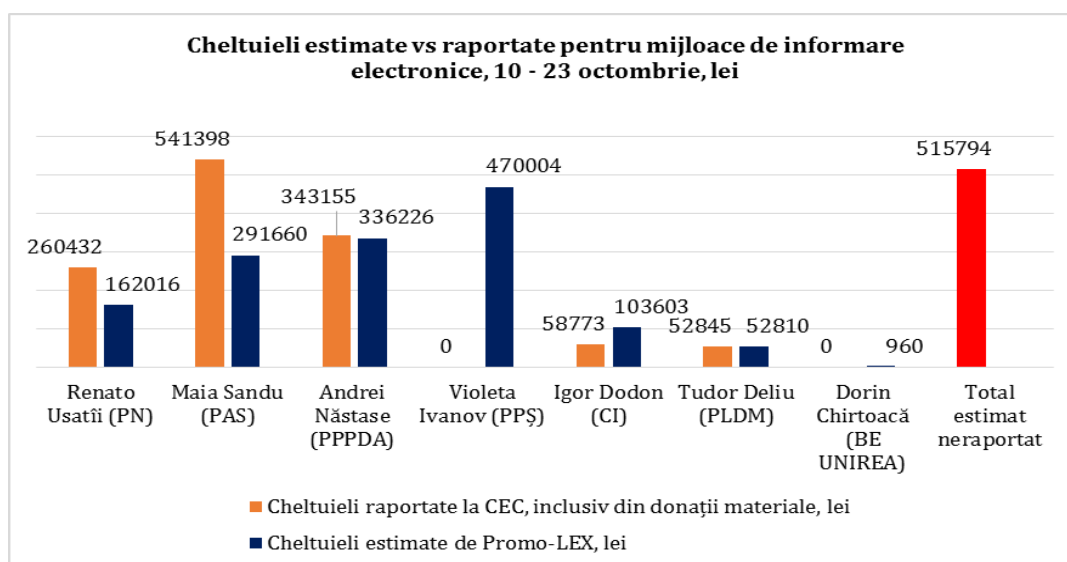
În privința candidatei **Violeta Ivanov (PPȘ)**, observatorii au raportat o pagină web oficială nou-creată, violetaivanov.md, 4 spoturi video cu conținut electoral, cel puțin 3 pagini publice cu 61 de postări sponsorizate în rețeaua FB⁷¹, bannere online pe mai multe pagini web și o conferință de presă.

În privința candidatului **Tudor Deliu (PLDM)**, observatorii MO Promo-LEX au raportat bannere online pe mai multe pagini web și cel puțin 2 postări sponsorizate pe cel puțin o pagină publică din rețeaua de socializare FB⁷².

În privința candidatului **Dorin Chirtoacă (Blocul UNIREA)**, observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 2 conferințe de presă.

MO Promo-LEX a estimat un cuantum de cel puțin 515 794 de lei drept cheltuieli neraportate în perioada de referință din partea a trei candidați: Violeta Ivanov (PPȘ) – cel puțin 470 004 lei; Igor Dodon (CI) – cel puțin 44 830 de lei; Dorin Chirtoacă (Blocul UNIREA) – cel puțin 960 de lei (graficul nr. 13).

Graficul nr. 13

Date obținute în baza informațiilor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

a. 2) Cheltuieli pentru materiale promoționale și poligrafice

Observatorii Promo-LEX au raportat utilizarea materialelor promoționale și a celor poligrafice, tipărite în perioada 10 – 23 octombrie, din partea a 7 concurenți electorali.

Astfel, în privința lui **Igor Dodon (CI)**, observatorii MO Promo-LEX au raportat publicitate poligrafică sub formă de ziare achitate din contul „Fond electoral”⁷³ și materiale promoționale sub formă de hanorace, chipiuri, genți, tricouri, geți.

⁶⁹ Publicitate sponsorizată pe o pagină publică pentru Andrei Năstase (PPPDA): [Andrei Năstase](#).

⁷⁰ Publicitate sponsorizată pe 6 pagini publice pentru Maia Sandu (PAS): [Maia Sandu](#), [PAS](#), [PAS youth](#), [PAS Chișinău](#), [Dumitru Alaiba](#), [Mihai Popșoi](#).

⁷¹ Publicitate sponsorizată pe 3 pagini publice pentru Violeta Ivanov (PPȘ): [Violeta Ivanov](#), [Ilan Sor](#), [Partidul Sor](#).

⁷² Publicitate sponsorizată pe o pagină publică pentru Tudor Deliu (PLDM): [Tudor Deliu](#).

⁷³ Ziare, versiunea ro: *Buletin informativ*, tipărite la „Edit Tipar Grup”, com. 1095, tiraj 32000, achitate din contul „Fond electoral” conform contului de plată nr. 65 din 19 octombrie 2020; ziare (ru) – „Edit Tipar Grup”, tiraj 5000, comanda nr. 1017 din 13.10.2020; *Buletin informativ* (ro), data tipăririi 12.10.2020, Tipografia „Edit Tipar Grup”, nr. com. 1001, tiraj 800, achitat din contul „Fond electoral”, conform facturii nr. 65; (ru) data tipăririi 13.10.2020, Tipografia „Edit Tipar Grup” SRL, com. 1002, tiraj 1000, achitat din contul „Fond electoral”, conform facturii nr. 65; broșuri (ru) tipărite la „Edit Tipar

În privința lui **Renato Usatii (PN)**, observatorii Promo-LEX au raportat ziare, afișe și calendare A3 – toate achitate din contul „Fond electoral”⁷⁴.

În privința lui **Andrei Năstase (PPPDA)**, au fost observate ziare și flyere A5, calendare A3 – toate achitate din contul „Fond electoral”⁷⁵.

În privința candidatei **Maia Sandu (PAS)**, observatorii MO Promo-LEX au raportat calendare A5, pliante și ziare achitate din contul „Fond electoral”⁷⁶.

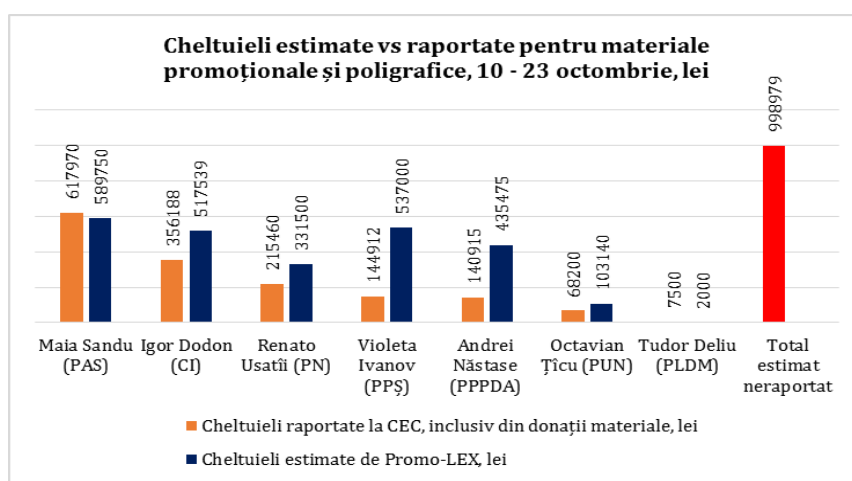
În privința candidatei **Violeta Ivanov (PPȘ)**, observatorii MO Promo-LEX au raportat calendare A3, calendare mici, pliante, broșuri⁷⁷.

În privința lui **Tudor Deliu (PLDM)**, au fost observate afișe achitate din contul „Fond electoral”⁷⁸.

În privința lui **Octavian Țicu (PUN)**, au fost observate ziare, afișe⁷⁹.

Cheltuielile totale estimate ca fiind neraportate constituie cel puțin 998 979 de lei: Violeta Ivanov (PPȘ) – cel puțin 392 088 de lei; Igor Dodon (CI) – cel puțin 161 351 de lei; Renato Usatii (PN) – cel puțin 116 040 de lei; Andrei Năstase (PPPDA) – 294 560 de lei, Octavian Țicu (PUN) – 34 940 de lei.

Graficul nr. 14

Date obținute în baza informațiilor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

Grup” SRL, tiraj 65 000 din 22.10.20, com. 1118; broșuri (ro) tipărite la „Edit Tipar Grup” SRL, tiraj 55 000 din 22.10.20, com. 1117.

⁷⁴ Ziare de partid – *Puterea e în adevăr*, Tipografia „Universul”, comanda nr. N 922, tiraj 275000, conform facturii N 03/AP din 16.10.2020; (ru), 16 pag. Ziare de partid – *Сила в правде*, Tipografia „Universul”; ziare *Puterea e în adevăr* (ro), Tipografia „Universul”, com. nr. 933 din 16.10.2020, tir. 275000 ex, ziare com. nr. 922 din 16.10.2020, tir. 210500; calendare format A3, tir. 30000 ex, cont de plată nr. 7599, com. nr. 39 din 19.10.2020, Tipografia „Simbol NP”; calendare A3 tipărite la Tipografia „Simbol NP”; calendare A3, cont de plată nr. 7566, com. 27 din 12.10.2020, tir. 100 000, Tipografia „Simbol NP”; afișe A3, tipărite la *Intel reflect*, factura fiscală nr. 1956885, tiraj 3000 ex.

⁷⁵ Calendare A3 color, tipărite la Tipografia „Aviprint Prim”, tiraj 10 000 ex., achitate din contul „Fond electoral”, conform ordinului de plată nr. 38 din 13.10.2020; flyere A5 tipărite la „Aviprint Prim”, tiraj 150 000 ex., achitate din contul „Fond electoral”, conform contului de plată nr. 04 din 12.10.2020; flyere A5, tiraj 150 000 ex., tipărite la Tipografia „Aviprint Prim”, achitate din contul „Fond electoral” conform contului de plată nr. 09 din 22.10.2020; ziare A3, color, 12 pag., tir. 50 000 ex., tipărite la Tipografia „Edit Tipar Grup”, com. 1093, achitate din contul „Fond electoral” conform ordinului de plată nr. 68 din 19.10.2020.

⁷⁶ Ziare tipărite la „Edit Tipar Grup”, achitate din contul „Fond electoral” conform ordinului de plată nr. 48 din 15.10.2020, com. 1088, tir. 100 000 ex.; calendare A3, achitate din contul „Fond electoral”, tipărite la Tipografia „Policolor” SRL, la 14.10.2020, tir. 50 000 ex.; pliante achitate din contul „Fond electoral” al concurenteii Maia Sandu din 16.10.2020, tiraj 650 000 ex., Tipografia „Policolor”.

⁷⁷ Calendare A3, tir. 480 000 ex., tipărite la „Nova-Imprim” SRL, nr. contractului 2G din 12.10.2020; calendare mici, tiraj 480 000 ex., tipărite la „Carpatina Print” SRL, nr. contractului 12/20 din 12.10.2020; pliante, tiraj 480 000 ex., tipărite la „Carpatina Print” SRL, nr. contractului 12/20 din 12.10.2020; broșuri, tir. 210 000 ex., tipărite la „Nova-Imprim” SRL, nr. contractului 3G/6 din 13.10.2020.

⁷⁸ Afișe tipărite la Tipografia „Grafema Libris” din 19.10.20, tiraj 1000 ex.

⁷⁹ Flyere A5, tiraj- 50 000, Tipografia „Simbol NP”, data tipăririi – 10.10.2020; ziare, tiraj 10 000, Tipografia „Simbol NP”, com. nr. 43 din 19.10.2020.

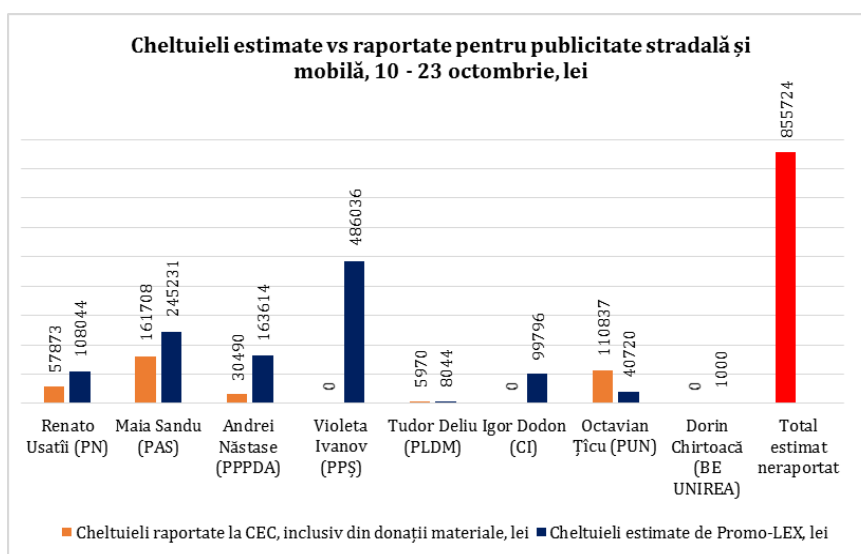
a. 3) Publicitate stradală și mobilă

În perioada de referință, MO Promo-LEX a observat publicitate stradală sub formă de bannere stradale utilizate în calitate de pereți la corturi, bannere 6 x 3 m², panouri city light 2 x 1 m², billboarduri 6 x 3 m², billboarduri 4 x 3 m², panouri LED etc.

Observatorii au raportat utilizarea publicității stradale de către 5 concurenți electorali: Maia Sandu (PAS), Andrei Năstase (PPPDA), Violeta Ivanov (PPȘ), Igor Dodon (CI), Tudor Deliu (PLDM). Dintre ei, doar unul a raportat cheltuielile la CEC, care se încadrează în estimările Misiunii.

Misiunea a estimat un quantum de cheltuieli neraportate de cel puțin 855 724 de lei: Renato Usatii (PN) – cel puțin 50 171 de lei, Maia Sandu (PAS) – 83 523 de lei, Andrei Năstase (PPPDA) – 133 124 de lei, Violeta Ivanov (PPȘ) – 486 036 de lei, Tudor Deliu (PLDM) – 2 074 de lei, Igor Dodon (CI) – 99 796 de lei, Dorin Chirtoacă (BE UNIREA) – 1 000 de lei (graficul nr. 15).

Graficul nr. 15

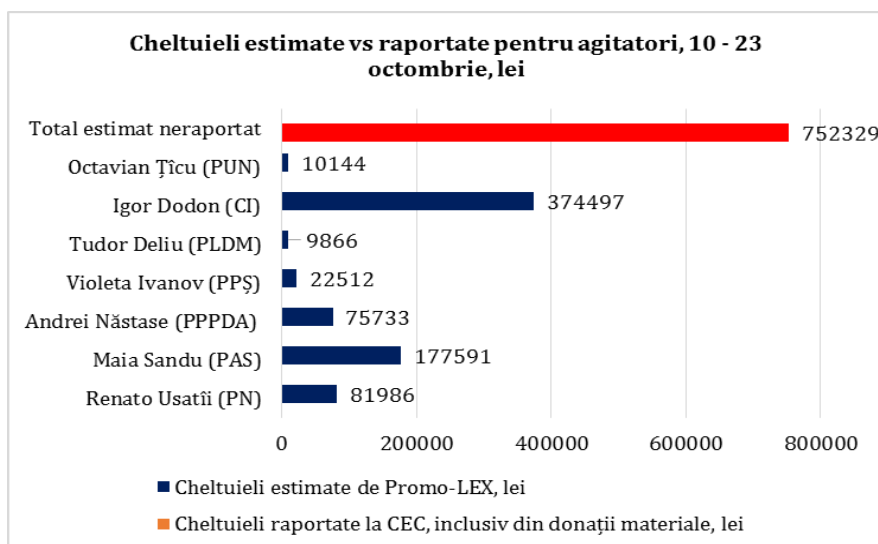
Date obținute în baza informațiilor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

f) Cheltuieli pentru delegarea/detașarea persoanelor

Baza de calcul pentru estimarea cheltuielilor de delegare a agitatorilor concurenților electorali se referă la quantumul salariului minim garantat în sectorul real pentru anul 2020⁸⁰. Astfel, estimările au fost obținute prin înmulțirea numărului de agitatori unici la 8 ore lucrate pe zi și la costul pe oră (17,37 de lei), luându-se cel puțin o zi lucrată de fiecare agitator. Au fost luați în calcul doar agitatorii candidaților observați în teren de MO Promo-LEX. Niciun concurent nu a raportat la CEC cheltuieli pentru delegarea agitatorilor. Mai mult, niciun concurent electoral nu a prezentat declarațiile de voluntariat semnate ale acestora.

Potrivit observatorilor, Igor Dodon (CI) a implicat cel puțin 2 695 de agitatori (inclusiv cei ai PSRM), pentru care MO Promo-LEX a estimat un quantum de cel puțin 374 497 de lei; Maia Sandu (PAS) a implicat cel puțin 1 278 de agitatori, pentru care s-au estimat cel puțin 177 591 de lei; Renato Usatii (PN) – cel puțin 590 de agitatori, pentru care s-au estimat cel puțin 81 986 de lei; Andrei Năstase (PPPDA) – cel puțin 545 de agitatori, pentru care s-au estimat cel puțin 75 733 de lei; Violeta Ivanov (PPȘ) – 162 de agitatori, pentru care s-au estimat cel puțin 22 512 lei; Tudor Deliu (PLDM) – 71 de agitatori, pentru care s-au estimat cel puțin 9 866 de lei; Octavian Țicu (PUN) – 73 de agitatori, pentru care s-au estimat 10 144 de lei. În final, pentru munca agitatorilor, MO Promo-LEX a estimat un quantum de cel puțin 752 329 de lei (graficul nr. 16).

⁸⁰ [Salariul minim garantat în sectorul real în anul 2020](#) este de 2 935 de lei pe lună sau 17,37 lei pe oră.

Date obținute în baza informațiilor publicate pe pagina oficială a CEC și a observării Promo-LEX

În consecință, **pentru perioada monitorizată, 10 – 23 octombrie 2020, MO Promo-LEX constată că 8 concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate, estimate în cuantum total de cel puțin 3 800 981 de lei. Per concurenți, cheltuielile nu au fost raportate în cuantum de cel puțin:**

Violeta Ivanov (PPȘ) – 1 574 706 lei;

Igor Dodon (CI) – 932 334 de lei;

Andrei Năstase (PPPDA) – 551 901 lei;

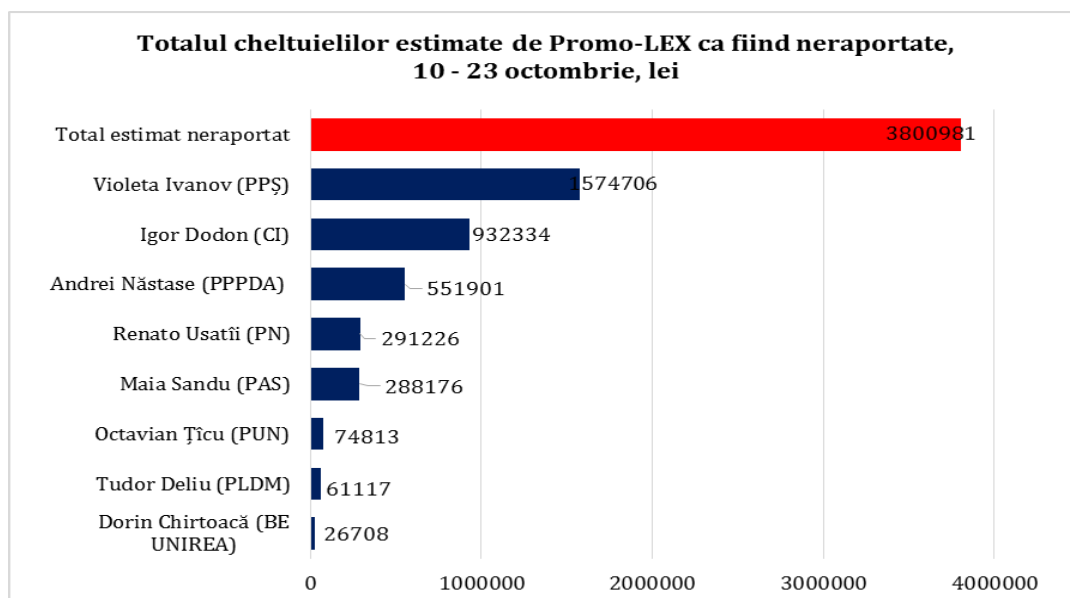
Renato Usatii (PN) – 291 226 de lei;

Maia Sandu (PAS) – – 288 176 lei;

Tudor Deliu (PLDM) – 61 117 lei;

Octavian Țicu (PUN) – 74 813 lei;

Dorin Chirtoacă (BE UNIREA) – 26 708 lei (graficul nr. 17).

VII. DISCURSUL DE URĂ ȘI INSTIGARE LA DISCRIMINARE

În perioada de observare, au fost identificate cel puțin 76 de cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare în contextul alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2010, ceea ce reprezintă o creștere de 17% față de perioada precedentă de monitorizare (30 septembrie – 13 octombrie 2020).

Dintre acestea, în 52 de situații s-a constatat utilizarea acestui tip de discurs de către candidați: în 46 de cazuri autorul a fost Renato Usatîi (PN), în trei cazuri – Andrei Năstase (PPPDA), într-un caz – Dorin Chirtoacă (Blocul Electoral UNIREA), într-un caz – Violeta Ivanov (PPȘ) și într-un caz Igor Dodon (CI).

De asemenea, au fost raportate cel puțin 15 cazuri în care politicieni, jurnaliști, lideri de opinie sau susținători au utilizat mesaje de ură și/sau instigare la violență împotriva candidaților înscriși în cursa electorală. Astfel, în cinci cazuri a fost vizat Igor Dodon (CI), în patru cazuri a fost vizată Maia Sandu (PAS), în trei cazuri a fost vizată Violeta Ivanov (PPȘ), în două cazuri a fost vizat Dorin Chirtoacă (BE UNIREA) și într-un caz a fost vizat Renato Usatîi (PN).

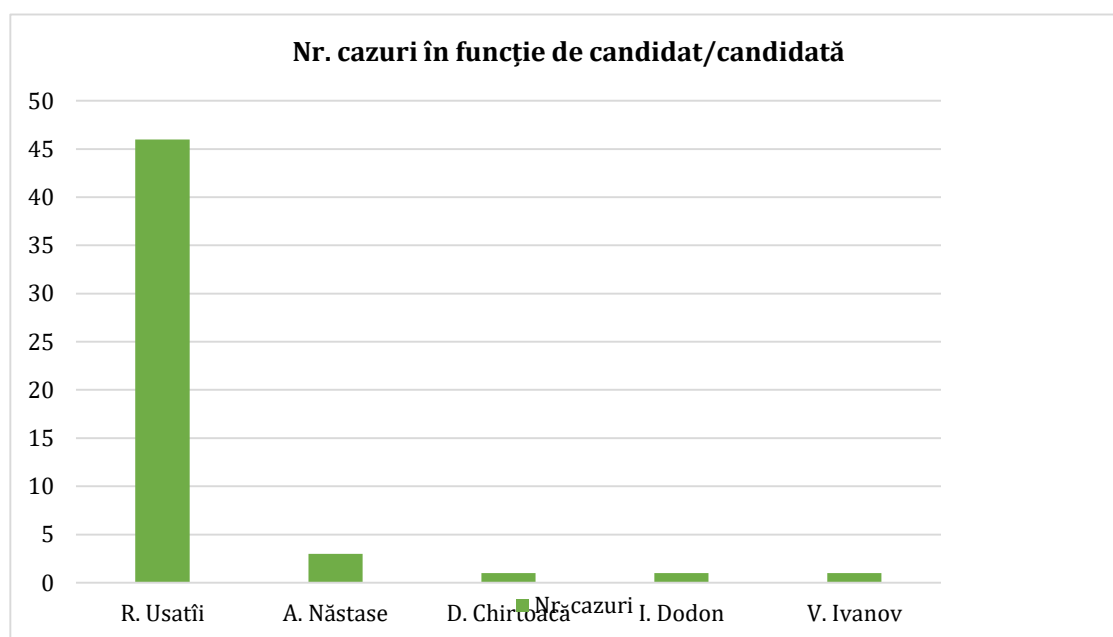
În alte 9 cazuri, discursul de ură și instigare la discriminare a fost îndreptat împotriva membrilor partidelor politice și/sau a susținătorilor candidaților, precum și împotriva funcționarilor publici, a politicienilor, a alegătorilor în general și a celor cu domiciliul în regiunea transnistreană, în special.

Criteriile care au stat la baza mesajelor de ură și instigare la discriminare au fost: apartenența politică, activitatea profesională, sex/gen, dizabilitatea, religia și convingerile religioase, orientarea sexuală, vârsta și opinia.

7.1. Candidații care au utilizat discursul de ură sau instigare la discriminare

În perioada de monitorizare, au fost înregistrate cel puțin 52 de situații în care discursul de ură sau instigare la discriminare a provenit de la cinci dintre cei opt candidați, care au făcut apel la prejudecăți și stereotipuri, au instigat la discriminare și violență și au favorizat perpetuarea intoleranței în societate (a se vedea graficul nr. 18).

Graficul nr. 18

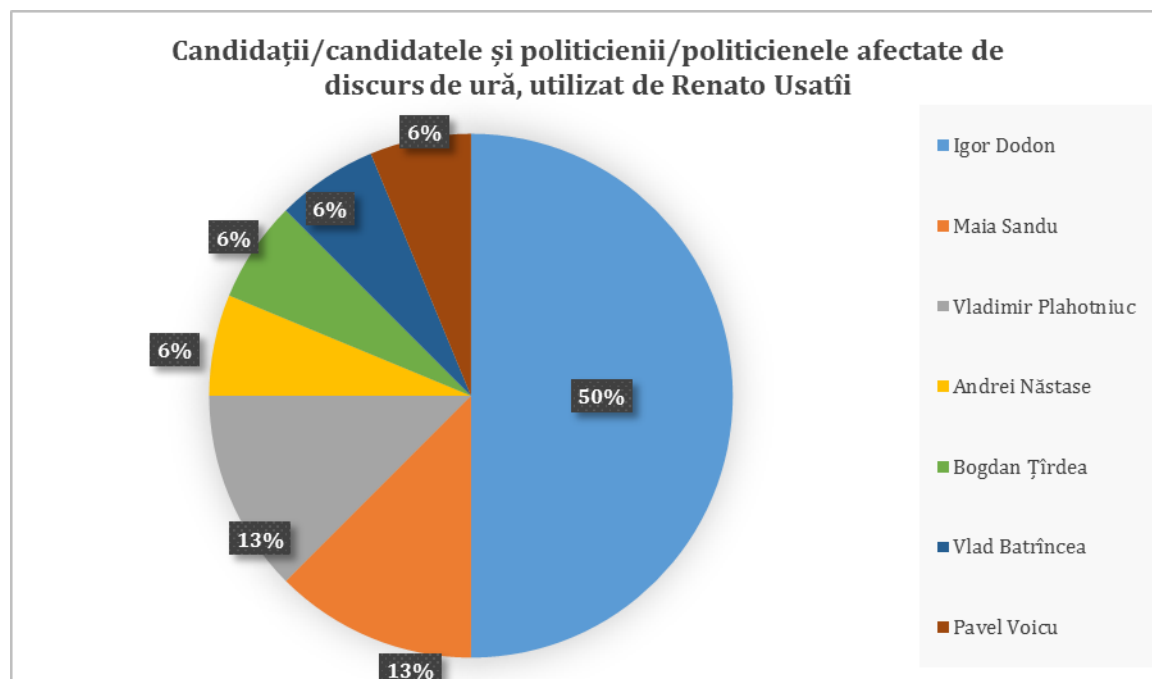
Discursul de ură sau instigare la discriminare utilizat de Renato Usatîi (PN)

Dintre cele 52 de cazuri raportate, în 46 de cazuri autor al discursului de ură a fost candidatul PN, Renato Usatîi. Acest tip de discurs a fost îndreptat împotriva candidatului independent Igor Dodon

(8 cazuri), a candidatei PAS, Maia Sandu (2 cazuri), a politicianului Vladimir Plahotniuc (2 cazuri), a candidatului PPPDA, Andrei Năstase (un caz), a deputaților PSRM Vlad Batrîncea și Bogdan Țirdea (un caz), a Ministrului Afacerilor Interne, Pavel Voicu (un caz), iar celelalte 31 de cazuri au afectat diverse grupuri sociale (politicieni, femei, persoanele LGBT, oameni de afaceri și funcționari publici) (a se vedea graficul nr. 19).

Graficul nr. 19

În cele opt cazuri în care a fost vizat Igor Dodon (CI), Renato Usatîi (PN) a utilizat asocierea cu păsări („curcan”) și animale („motan”), asocieri cu obiecte („kuliok”, „дешевая мебель”), dar și prejudecăți cu privire la persoanele cu dizabilități mintale („oleacă пациент”) cu scopul de a-l denigra, dezumaniza și ridiculiza pe contracandidatul său. Un exemplu de discurs îndreptat împotriva lui Igor Dodon a fost înregistrat în cadrul întâlnirii cu alegătorii din or. Fălești, de pe data de 25.10.2020:

„Я тебя посажу, ты мошенник! Я тебя посажу, ты, кулек!”

„El trimite provocatori prin raioane, eu îs zaebit de huinelile lui. Luați curcanul de aicea, vă rog frumos!”

„Eu am venit să-i dau întrebări, că el se ascunde de mine ca un motan!”

„Он прячется просто как дешевая мебель за охраной и за всеми остальными.”

Și în raport cu candidatul Andrei Năstase (PPPDA), și cu deputații PSRM Bogdan Țirdea și Vlad Batrîncea, Renato Usatîi a utilizat prejudecăți față de persoanele cu dizabilități mintale și față de comunitatea LGBT pentru a-i denigra pe aceștia. Unul dintre exemple este afirmația acestuia în cadrul emisiunii „Кто следующий?”, de la newsmaker.md, din 22.10.2020:

„Когда сидит человек, и это даже не Цырдя, это что-то рожденное от ночной прогулки Цырди с Бэтрынчей... или я не знаю.”

„Я могу другое обещать, что, если я выхожу во второй тур с Майей Санду, то у нас между первым и вторым туром не будет кульков, не будет троллей, не будет вот этой грязи и лжи и всяких там контуженых типа Цырди и остальных.”

Cazurile în care a fost vizată contracandidata Maia Sandu, membrele de partid în cadrul PN Elena Grițco, Stela Onuțu, Nina Cereteu, dar și femeile în general, au reprezentat mesaje sexiste, care, pe de o parte, le-au denigrat și le-au ofensat pe acestea, iar, pe de altă parte, au determinat menținerea și consolidarea stereotipurilor de gen. Unul dintre exemple este mesajul său din cadrul unui interviu

pentru esp.md „Лица оппозиции. Встречи без пиджаков. Большое интервью «СП» с Ренато Усатым”, publicat pe data de 15.10.2020:

„Сегодня, какая она не была бы честная, невозможно побороть коррупцию каблуками, ее можно получить только кулаками.”

Cele mai multe cazuri de discurs de ură care au luat forma instigării la violență, a amenințărilor etc. au fost înregistrate în raport cu politicienii și funcționarii publici, iar unul dintre aceste tipuri de mesaje a fost făcut public în cadrul întâlnirii cu alegătorii din or. Căușeni, care a avut loc pe data de 21.10.2020, dar și într-o postare publicată pe pagina personală de Facebook, pe data de 24.10.2020:

„Noi, până n-o să punem mâna pe putere, când vorbesc noi, am în vedere împreună cu toți cetățenii din țară, doar atunci o să-i putem pune la respect și vă asigur eu, așa cum am procedat eu cu unii ticăloși la Bălți. Așa o să procedăm și la nivel național. [...] Unica problemă e că matala înțelegi foarte bine că fără hârleț și монтажница nu prea avem șanse.”

„Этих дармоедов пора разогнать, как и их боссов из парламента. [...] Cei care repartizează banii, cât și șefii lor din Parlament, o să ajungă acolo unde le e locul – la groapa de gunoi a istoriei. De deșeuri nu-și amintește nimeni. Iar ei anume asta sunt, niște gunoaie.”

Discursul de ură sau instigare la discriminare utilizat de Andrei Năstase (PPPDA)

În perioada de monitorizare, au fost identificate trei cazuri de discurs discriminatoriu care l-au avut ca autor pe Andrei Năstase. În toate cele trei cazuri au fost vizați politicienii și/sau funcționarii publici care nu se identifică ca fiind parte a unui cult religios, așa cum se poate vedea în exemplul de mai jos (întâlnire cu alegătorii din s. Căplani, r. Ștefan Vodă, 16.10.2020):

„Un fost polițist este aici? Mi-ar plăcea să aflu dacă l-am deranjat cumva când am pus o cruce la Ministerul de Interne. Nimeni n-a fost deranjat decât niște politicieni, niște politicieni fără Dumnezeu, că noi de-a lungul timpului am avut în Republica Moldova în frunte oameni fără Dumnezeu. E timpul deja să revenim la tradițiile noastre, să revenim la morala creștină, la credința noastră.”

Așa cum menționam și în raportul precedent, prin astfel de afirmații Andrei Năstase promovează ideea conform căreia politicienii sau funcționarii publici trebuie să creadă în Dumnezeu, ceea ce contravine principiului pluralismului într-un stat democratic. Reamintim că libertatea religioasă presupune și libertatea de a nu adopta o religie și libertatea de a nu o practica, iar prin mesajul său, candidatul PPPDA susține mai curând o politică exclusivă, decât incluzivă.

Discursul de ură sau instigare la discriminare utilizat de Dorin Chirtoacă (BE UNIREA)

Unul dintre cele 52 de cazuri de discurs de ură sau instigare la discriminare care au fost generate de candidați îl are ca autor pe Dorin Chirtoacă (BE UNIREA), care, în contextul prezentării de către Igor Dodon a raportului de activitate în calitatea sa de președinte, a afirmat, la 16.10.2020, într-un material video pe pagina personală de Facebook:

„Eu am citit, după cum am spus, o dată, a doua oară, a treia și tot timpul mi-am pus întrebarea: totul este în regulă cu Dodon? El nu trebuie să meargă să facă o consultație la medic? Și nu e vorba despre COVID aici, este vorba despre integritate, nu știi, de ordin psihic. Adică, cum poți să ieși după 4 ani de președinte al Republicii Moldova cu asemenea, cu asemenea așa-numite realizări?”

Prin această afirmație, Dorin Chirtoacă pune la îndoială integritatea psihică a contracandidatului său Igor Dodon și astfel îl denigrează pe cel din urmă.

Discursul de ură sau instigare la discriminare utilizat de Igor Dodon (CI)

În cadrul unui material video, realizat de Radio Europa Liberă și publicat pe data de 20.10.2020, Igor Dodon a afirmat:

„Și al șaptelea obiectiv ține de valorile noastre tradiționale. Dvs. știți că eu am fost întotdeauna pentru păstrarea, protejarea valorilor noastre tradiționale. Am lansat chiar și Festivalul Familiei câțiva ani în urmă la Chișinău. Eu voi continua să merg pe această abordare că președintele țării, în primul rând președintele țării, prima persoană în stat, nu trebuie să participe la marșurile minorităților sexuale din Chișinău. El trebuie să promoveze ceea ce își doresc marea majoritate a cetățenilor. Marea majoritate a cetățenilor doresc valori tradiționale, pentru că acestea sunt tradițiile noastre moldovenești.”

Prin această afirmație, Igor Dodon, pe de o parte, promovează ideea că un președinte de țară nu trebuie să susțină drepturile persoanelor LGBT, iar, pe de altă parte, că doar valorile tradiționale sunt valorile majorității populației, iar ele trebuie susținute chiar dacă sunt contrare drepturilor altor minorități. În acest mod, Igor Dodon incită la discriminare împotriva persoanelor LGBT și determină creșterea nivelului de intoleranță din societate față de acest grup social.

Discursul de ură sau instigare la discriminare utilizat de Violeta Ivanov (PPȘ)

În cadrul emisiunii de dezbateri electorale de la postul de televiziune Moldova 1, de pe data de 21.10.2020, candidata Violeta Ivanov s-a adresat deputatului PAS Dan Perciun, reprezentantul candidatei Maia Sandu la funcția de președinte în cadrul dezbaterii, afirmând:

V.I. „Eu nu am ca scop să vă conving pe dumneavoastră, dar eu mă bucur de încrederea cetățenilor, în urma miilor de discuții pe care le-am avut cu cetățenii. La dvs., probabil, funcția de deputat este prima în carnetul de muncă.

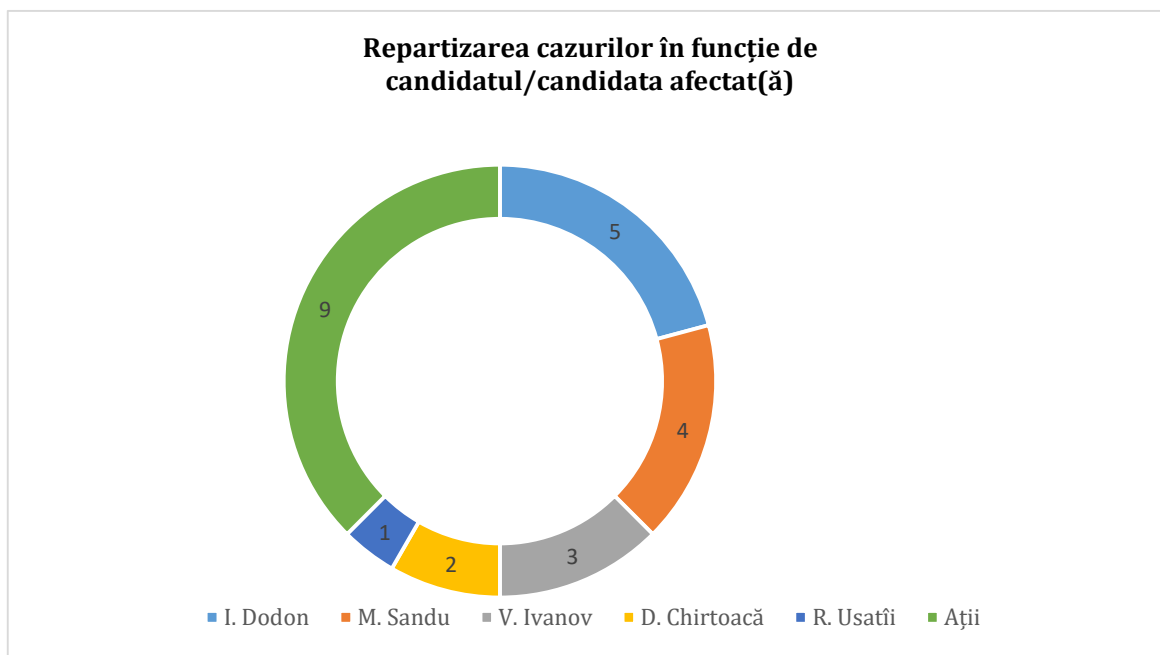
D.P. „Nu este.”

V.I. „Sunteți un politician tânăr, eu nu văd asta ca pe un minus, un politician tânăr, dar trebuie să mai munciți oleacă, să aveți o experiență, și apoi să puteți să vă gândiți, să decideți și să dați careva... eu nu știu... etichetare cuiva. Nu aveți dreptul deci... înțeleg, sunteți tânăr, în cărțulia de muncă aveți prima înscriere în Parlament. Eu vă doresc succes ca să vă orientați mai pe urmă.”

Mesajul candidatei Violeta Ivanov (PPȘ) nu reprezintă un discurs de ură, dar este un mesaj care instigă la discriminare pe criteriul de vârstă, sugerând că doar o persoană mai în vârstă are suficientă experiență pentru a-și exprima o opinie critică cu privire la un anumit subiect.

7.2. Candidații care au fost vizați de discursul de ură sau instigare la discriminare

Conform datelor furnizate de către monitori, au fost înregistrate cel puțin 24 de situații în care candidații implicați în alegerile prezidențiale, reprezentanții partidelor politice și/sau susținătorii candidaților, dar și alte grupuri sociale au fost vizați în discursuri publice care au instigat la discriminare sau violență, au denigrat și au făcut apel la stereotipuri și prejudecăți (a se vedea graficul nr. 20).

Discursul de ură sau instigare la discriminare îndreptat împotriva lui Igor Dodon (CI)

În 5 cazuri, discursul de ură sau instigare la discriminare îndreptat împotriva lui Igor Dodon a luat forma dezumanizării prin asocierea acestuia cu „kuliok”, „viperă” sau „prezervativ”, dar și forma denigrărilor prin atacuri la persoană și la integritatea sa fizică și psihică.

Unul dintre exemple este mesajul unui participant la întâlnirea cu alegătorii organizată de către reprezentanții PPPDA în s. Antonești, r. Ștefan Vodă, care a avut loc pe data de 16.10.2020:

„Cine-l va vota pe Dodon, ap și el e prezervativ!”

Menționăm că Andrei Năstase, candidatul PPPDA, a atras atenția participantului că nu este bine să vorbească astfel.

Discursul de ură sau instigare la discriminare îndreptat împotriva Maiei Sandu (PAS)

În cazul candidatei Maia Sandu (PAS), au fost înregistrate atât mesaje de ură, cât și mesaje sexiste, care au asociat-o, într-o lumină negativă, cu ideea de unire a Republicii Moldova cu România sau promovarea drepturilor persoanelor LGBT și au fost utilizate prejudecățile și stereotipurile de gen cu scopul de a o prezenta ca o politiciană incapabilă să conducă și să soluționeze probleme, în special pentru că este o femeie necredincioasă, necăsătorită și cu studii în Occident.

Unul dintre cele patru cazuri înregistrate este articolul „Политические выскочки против Додона”, publicat pe actualitati.md, pe data de 26.10.2020:

„Однако и это еще не всё о том, почему президентская шапка тем более не подходит Майе Санду. Для молдавского, на 90 процентов православного электората, еще важнее то, что она ничуть не воцерковлена, в свое время поддерживала геев и лесбиянок, не имеет семьи и детей. И вообще, ей роднее Гарвард – её alma mater, нежели какая-нибудь Дрокия, Малаешты или Криуляны. К тому же не скрывает, что тоже является унионисткой. Значит, обязана и будет стремиться превратить нашу республику в провинцию Румынии. Такой ли президент нужен молдавским патриотам?”

Discursul de ură sau instigare la discriminare îndreptat împotriva Violetei Ivanov (PPȘ)

Cazurile înregistrate în care a fost vizată candidata Violeta Ivanov (PPȘ) au reprezentat discursuri sexiste. În toate cele trei cazuri au fost utilizate prejudecăți și stereotipuri de gen, iar Violeta Ivanov a fost prezentată într-o formă denigratoare, rolul acesteia în politica moldovenească fiind redus doar la aspectul ei fizic.

Unul dintre exemple este mesajul ex-procurorului Ivan Diacov, publicat pe pagina personală de Facebook, pe data de 19.10.2020, care, pe de o parte, o asociază pe Violeta Ivanov cu o lucrătoare de sex comercial, iar, pe de altă parte, incită la violență:

„De pe cele mai imense, de mărimea unei case bilborduri ni se rânjesc badjocoritor în față cea mai vulgară curvă politică și cel mai odios hoț al Moldovei contemporane, care a lăsat basarabeni cu curul gol, spunându-ne în bătaie de joc [...] Mâna pe furci, moldoveni, dacă în vinele voastre mai curge sânge de a lui Ștefan da nu pișăt de oaie!”

Discursul de ură sau instigare la discriminare îndreptat împotriva lui Dorin Chirtoacă (BE UNIREA)

Ambele cazuri identificate au apărut pe portalul de știri bloknot-moldova.md și în ambele au fost utilizate prejudecăți față de persoanele cu dizabilități mintale, care l-au ridiculizat și l-au denigrat pe candidatul BE UNIREA.

De exemplu, în articolul „Киртоакэ заявил, что Молдова была в ЕС «уже сто лет назад»”, publicat pe data de 26.10.2020, autorul, Dan Dudca, după ce a scris despre unul dintre materialele video realizate de Dorin Chirtoacă pe pagina sa de Facebook, a adresat o întrebare sub forma unui sondaj în rândul cititorilor: „Киртоакэ – адекватный человек?”. Astfel, acesta l-a ridiculizat pe candidatul BE UNIREA în baza opiniei sale.

Discursul de ură sau instigare la discriminare îndreptat împotriva susținătorilor candidaților/partidelor politice și alegătorilor

Din nouă cazuri de discurs de ură sau instigare la discriminare înregistrate, șapte au fost îndreptate împotriva alegătorilor în general și împotriva alegătorilor cu domiciliul în regiunea transnistreană, în special.

Dacă în cazul alegătorilor au fost utilizate prejudecăți față de persoanele cu dizabilități mintale, în cazurile în care au fost vizați cetățenii Republicii Moldova din regiunea transnistreană, discursul a fost unul dintre cele mai agresive. Pe de o parte, aceștia au fost stigmatizați ca fiind purtători de COVID-19, iar, pe de altă parte, au fost asociați cu „murdăria” și „pandemia” și s-a instigat la discriminare prin chemarea cetățenilor de a se „apăra” de cetățenii din regiune care vor alege să participe la alegeri.

Un exemplu de astfel de mesaj a fost înregistrat în cadrul unei întâlniri cu alegătorii organizate de reprezentanții PPPDA în s. Varnița, r. Anenii Noi, pe data de 15.10.2020:

„Oameni buni, noi o să avem confruntări, o să fie ciocniri. Doamne ferește, să nu fie și vărsări de sânge. Vă spun dinainte, noi trebuie să ne apărăm satul. Noi să nu dăm voie să vie murdăria în sat la noi, noi trebuie să ținem satul în curățenie. Oameni buni, pe toți vă chem să luptăm împotriva pandemiei, pandemia e acolo, la conducere.”

În alte două cazuri au fost vizați susținătorii PAS și ambele cazuri s-au manifestat în contextul mesajului membrului PAS Boris Cușnir, care a atras atenția opiniei publice în urma apariției înregistrării video cu mesajul său instigator la discriminare împotriva persoanelor în etate.

Unul dintre aceste mesaje a fost înregistrat pe portalul de știri bloknot-moldova.md, publicat pe data de 23.10.2020, prin care autorul, Mihail Ghenciu, a instigat la violență împotriva acestuia sub forma unei întrebări adresate cititorilor la sfârșitul articolului: „Гнать такого с работы поганой метлой?”.

Asociația Promo-LEX atrage atenția că utilizarea discursului de ură și instigare la discriminare în spațiul public și în mass-media de către candidați și susținătorii acestora, în contextul campaniei electorale, afectează atât demnitatea contracandidaților, cât și a persoanelor care fac parte din anumite grupuri sociale, inclusiv atunci când sunt utilizate prejudecăți și stereotipuri sau se instigă la discriminare și violență.

VIII. EDUCAȚIE ȘI INFORMARE ELECTORALĂ

În contextul alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020, în perioada de raportare, Asociația Promo-LEX și alte trei organizații, care au beneficiat de subgranturi din partea Asociației, au realizat cel puțin 52 de activități de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot.

Activitățile au vizat tinerii, alegătorii din regiunea transnistreană și din diasporă și au inclus postări, articole, videoștiri, reportaje video, videouri de informare și mobilizare, vloguri, emisiuni de tip talk-show, quizuri electorale și platforme web informaționale. Din cauza restricțiilor sanitar-epidemiologice impuse de pandemia de COVID-19, toate activitățile au fost realizate în format online și au fost promovate pe rețelele de socializare.

În perioada de raportare, CICDE și CEC au desfășurat atât activități de instruire (a funcționarilor electorali, a angajaților IGP și PG, precum și a reprezentanților organizațiilor social-politice, organizațiilor neguvernamentale ce ar putea fi implicați în desfășurarea alegerilor), cât și anumite activități de informare (publicații periodice, simulări ale procesului electoral și materiale video etc.) privind pregătirea scrutinului prezidențial și specificul alegerilor în condiții pandemice.

8.1. Campania Promo-LEX de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot

În cadrul Campaniei „aiVOT!”, Asociația Promo-LEX a desfășurat activități de informare și educație electorală a alegătorilor. Activitățile au vizat tinerii alegători, alegătorii din regiunea transnistreană și din diasporă, precum și alegătorii în ansamblu.

În acest sens, Promo-LEX a distribuit pe mai multe rețele de socializare 7 mesaje informative și motivaționale cu privire la alegerile prezidențiale și procedurile de vot. De asemenea, au fost promovate 6 videouri de tip VOX⁸¹ cu privire la importanța participării la vot a tinerilor și participarea la vot a alegătorilor din stânga Nistrului. Totodată, în cadrul campaniei au fost realizate și difuzate două știri și trei reportaje de către Elita TV și Dnestr TV, precum și trei emisiuni de către postul de radio „Новая Волна”, informând astfel cetățenii din regiunea transnistreană despre modul în care procesul electoral este administrat de către autoritățile constituționale, procedurile de exercitare a dreptului la vot, lista secțiilor de vot deschise pentru locuitorii din stânga Nistrului, regulile de siguranță și protecție anti-Covid-19 în ziua alegerilor etc.

De asemenea, Promo-LEX a organizat un Concurs de cunoștințe în domeniul electoral de tip Scavenger Hunt⁸², în cadrul căruia au participat 22 de tineri. Întrebările au vizat subiecte precum: atribuțiile președintelui, procedurile de vot și cele electorale în cadrul unui scrutin prezidențial, precum și alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020. Nouă câștigători ai concursului s-au ales cu premii simbolice – materiale de vizibilitate a Campaniei „aiVOT!”.

Pe 15 octombrie, Promo-LEX a lansat un spot video motivațional de încurajare a participării tinerilor la vot⁸³. Spotul a fost promovat pe rețele de socializare, precum și la 12 posturi TV și radio cu difuzare națională și regională.

Pentru a facilita o platformă de dezbateri dintre concurenții electorali și alegători, Asociația Promo-LEX, în parteneriat cu Instituția Publică Compania „Teleradio-Moldova”, a organizat în perioada 14 – 28 octombrie 8 dezbateri electorale TV⁸⁴ și 4 dezbateri electorale radio⁸⁵. Dezbaterile au fost

⁸¹ De exemplu: [Video](#) De ce este important ca tinerii să participe la vot?, 25.10.2020.

[Video](#) De ce mulți tineri nu vor să meargă la votare?, 25.10.2020.

[Video](#) Mesajul tinerilor din regiunea transnistreană pentru cetățenii cu drept de vot, 28.10.2020.

⁸² [Concurs pentru tineri](#) Scavenger Hunt în domeniul electoral, 23.10.2020.

⁸³ [Spot video](#) „Pe 1 noiembrie #aiVOT. Mai încercăm o dată!”, 15.10.2020.

⁸⁴ [Dezbateri](#) electorale TV.

⁸⁵ [Dezbateri](#) electorale Radio Moldova.

organizate la Postul Public de Televiziune Moldova 1 și la Postul Public Radio Moldova. În cadrul dezbaterilor au participat candidații la funcția de președinte, precum și reprezentanții acestora.

De asemenea, organizațiile care au primit granturi din partea Asociației Promo-LEX au desfășurat mai multe activități de informare, educație electorală și mobilizare apolitică a alegătorilor. Astfel, în perioada de raportare, Asociația Obștească „Asociația Presei Independente” (API) a realizat și a promovat pe rețele de socializare 7 reportaje video⁸⁶, emisiuni informative⁸⁷ și de educație electorală pentru alegători, inclusiv cu privire la votarea în condițiile pandemiei de COVID-19⁸⁸. Au fost produse și promovate 7 videoclipuri cu mesaje motivaționale⁸⁹ cu implicarea tinerilor și activiștilor civici în subiectul participării active la alegeri. Totodată, au fost realizate și promovate pe rețele de socializare două articole informative⁹⁰ cu privire la participarea la vot a tinerilor și a persoanelor cu dizabilități. Activitățile de campanie API au fost realizate în parteneriat cu portalurile informative: www.diez.md, www.observatorul.md, www.expresul.md, www.nokta.md și www.tuk.md.

Asociația Obștească „Asociația pentru Democrație Participativă” (ADEPT) a publicat pe pagina sa de Facebook o serie de mesaje⁹¹ cu informații relevante cu privire la scrutin, campania electorală, concurenții electorali etc. De asemenea, împreună cu jurnalistul și vloggerul Dorin Galben și *Ziarul de Gardă*, ADEPT a realizat și a promovat pe rețelele de socializare un videoclip⁹² de încurajare a participării la vot a alegătorilor din diasporă și un reportaj video⁹³ cu privire la promisiunile electorale versus atribuțiile șefului statului. Totodată, organizația a publicat lista adreselor secțiilor de votare din străinătate pe pagina www.alegeri.md, la rubrica „Votarea peste hotarele Republicii Moldova”⁹⁴.

Asociația Obștească „Academia Rokit” a realizat și a promovat pe rețelele de socializare o videoștire KOMETA cu privire la încălcările depistate în cadrul campaniei electorale prezidențiale⁹⁵. De asemenea, au fost realizate 3 videoclipuri cu participarea activiștilor civici și a influencerilor etc.⁹⁶.

8.2. Activitățile de instruire și informare a alegătorilor organizate de CEC și CICDE

Activități de instruire. Pe parcursul perioadei monitorizate, CEC și CICDE au asigurat pregătirea online, dar și față în față, a funcționarilor electorali, a angajaților IGP și PG, precum și a reprezentanților organizațiilor social-politice, organizațiilor neguvernamentale ce ar putea fi implicați în desfășurarea alegerilor.

În perioada 14 – 23 și la 27 octombrie, CICDE a desfășurat instruirea față în față a funcționarilor electorali din cadrul BESV în vederea aplicării corecte și uniforme a legislației electorale în vigoare și, implicit, în vederea bunei organizări a scrutinului din 1 noiembrie 2020.

În cadrul proiectului „Demers spre o societate echitabilă prin alegeri incluzive”, CICDE a realizat două sesiuni de informare și de sensibilizare a membrilor BESV (Cimișlia, Leova) cu privire la particularitățile accesibilității secțiilor de votare în ziua alegerilor, fiind abordate subiecte ce vizează tehnicile și instrumentele de incluziune a persoanelor cu dizabilități în procesele electorale.

În zilele de 20, 22 și 23 octombrie, CICDE a organizat trei webinare „Integritatea procesului electoral” cu participarea organizațiilor social-politice, organizațiilor neguvernamentale, angajaților IGP și a reprezentanților procuraturii. În cadrul conferințelor web au fost abordate subiecte cum sunt: integritatea electorală – condiție a integrității politice, standardele internaționale privind integritatea electorală, cadrul normativ național privind integritatea electorală, restricții în utilizarea

⁸⁶ [\(video\)](#) Ce poate și ce nu poate face un președinte/o președintă în Moldova. Rolul instituției prezidențiale.

⁸⁷ [СПЕЦПРОЕКТ НОКТА TALK: ВАШ ГОЛОС ВАЖЕН! ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС В РОМСКОМ СООБЩЕСТВЕ.](#)

⁸⁸ [\(video\)](#) Cum vom vota în condiții de pandemie. Îți explicăm prevederile adoptate.

⁸⁹ [Portretul](#) unui șef de la ANP (II): încă o casă nedeclarată și indicații licențioase către un subaltern.

⁹⁰ [Votarea](#) pentru persoanele cu dizabilități: ce soluții există în condiții de accesibilitate redusă a clădirilor.

⁹¹ <https://www.facebook.com/alegeri.md/photos/a.1120027154699679/3324279790941060/>

⁹² <https://www.facebook.com/doi.galbeni/videos/763494084209531>

⁹³ https://fb.watch/1phWw9_S1/

⁹⁴ http://alegeri.md/w/Pagina_principal%C4%83

⁹⁵ <https://fb.watch/1phG0zDEqP/>

⁹⁶ <https://fb.watch/1phKHnx-K5/>

resurselor administrative în scopuri electorale, sancționarea încălcărilor electorale, în special a coruperii alegătorului, precum și etica și integritatea profesională a persoanelor care dețin o funcție electivă sau o funcție exclusiv politică.

Activități de informare. Cu privire la informarea alegătorilor, la 16 octombrie, CEC a organizat, în incinta Liceului Internat Republican cu Profil Sportiv, ora electorală cu genericul „Alegeri prezidențiale din 1 noiembrie 2020”, în cadrul căreia tinerii alegători s-au familiarizat cu lista concurenților electorali, procedura de vot, precum și cu documentele care permit exercitarea dreptului la vot.

În cadrul campaniei de informare pentru alegerile prezidențiale din 1 noiembrie „Votează responsabil, votează în siguranță”, CEC a realizat:

- un spot motivațional pentru a încuraja prezența alegătorilor la urnele de vot;
- patru materiale video cu informații despre organizarea alegerilor prezidențiale din 2020 în condițiile pandemiei de COVID-19, și anume: solicitarea urnei mobile de către alegătorii care se tratează acasă sau la spital, dezinfectarea secțiilor de votare pentru a asigura protecția alegătorilor, observatorilor și funcționarilor electorali, respectarea măsurilor de distanțare fizică, purtarea măștii de protecție și participarea unui număr de până la 50 de persoane la întâlnirile cu alegătorii în spațiile închise, pașii votării.

MO Promo-LEX atestă că, în perioada de raportare, cel puțin trei membri ai CEC au participat la emisiuni radio și TV dedicate organizării alegerilor prezidențiale, inclusiv, în condiții de pandemie. De asemenea, în zilele de 15 și 22 octombrie, CEC a participat la două conferințe video „Desfășurarea alegerilor pe timp de pandemie” și, respectiv, la EU Debates Cafe cu tema „Participarea votanților din regiunea transnistreană la alegerile prezidențiale: provocări și soluții”.

În perioada de referință, CICDE a lansat cel de-al 6-lea podcast „CICDE Podcast” cu accent pe motivarea tinerilor de a participa la alegeri, cauza absenteismului politic al tinerilor, vulnerabilitatea tinerilor de a fi manipulați, necesitatea unei educații electorale sporite, precum și rolul tinerilor în viața democratică.

În perioada 14 – 28 octombrie, în cadrul campaniei de informare „Drumul lui Arci spre alegeri”, CICDE a informat copiii, părinții și profesorii din localitățile Edineț, Dondușeni, Ialoveni despre purtarea corectă a măștii de protecție, votarea cu ajutorul urnei mobile, precum și alte proceduri de vot utile pentru ei, în calitate de viitori alegători, dar și pentru părinții lor și cadrele didactice.

La 18 octombrie, în cadrul campaniei de informare privind importanța participării tinerilor la vot „Votul tău – Viitorul nostru!”, CICDE, în parteneriat cu Centrul Municipal de Tineret Chișinău, a instruit tinerii privind cele patru dimensiuni ale procesului electoral: termenul de Alegeri 4D, organele electorale din Republica Moldova, activitatea biroului electoral și a membrilor acestora și procedura de vot.

La 28 octombrie, în cadrul campaniei de informare „Votul tău – Viitorul nostru”, CICDE, în parteneriat cu Centrul Municipal de Tineret Chișinău, a organizat un eveniment de simulare a procesului de vot cu implicarea tinerilor în calitate de funcționari electorali, alegători și observatori la procesul electoral.

RECOMANDĂRI

Parlamentului Republicii Moldova

1. Modificarea și ajustarea prevederilor privind contestațiile electorale din Codul electoral în conformitate cu normele Codului administrativ, în vederea înlăturării oricăror conflicte de norme, dar și a reglementării exacte a procedurilor de contestare pentru fiecare tip de scrutin.

Comisiei Electorale Centrale:

2. Modificarea pct. 3 (6) din Hotărârea CEC nr. 4374 din 17 octombrie 2020 cu privire la particularitățile votării unor categorii de alegători la alegerile Președintelui Republicii Moldova din 1 noiembrie 2020 în scopul ajustării la prevederile Codului electoral privind solicitarea urnei mobile în ziua alegerilor.

3. Modificarea pct. 11 din Regulamentul privind funcționarea Sistemului de înregistrare video în secțiile de votare. Asigurarea funcționalității camerelor video în ziua votării, de la demararea operațiunilor electorale preparatorii privind deschiderea secției de votare și până la finalizarea procesului de totalizare a rezultatelor votării.

4. Evitarea declinării competenței la examinarea contestațiilor, or, o normă trebuie interpretată în sensul aplicării acesteia, și nu în sensul în care se exclude aplicarea ei.

Curții Supreme de Justiție

5. Emiterea în regim de urgență a unei opinii consultative privind modul de contestare, examinare și soluționare a litigiilor electorale, în baza normelor Codului electoral și ale Codului administrativ, în special, pornind de la necesitatea asigurării dreptului la un recurs efectiv, îndeosebi în ziua alegerilor și după ziua alegerilor.

ABREVIERI

alin. – alineatul
APL – administrația publică locală
art. – articolul
BESV – birou electoral al secției de votare
BE Unirea – Blocul Electoral „UNIREA”
BNM – Banca Națională a Moldovei
com. – comuna
CEC – Comisia Electorală Centrală
CECE – Consiliul electoral al circumscripției electorale de nivelul II
CI – candidat independent
CICDE – Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral
CNESP – Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică
CTESP – Comisia Teritorială Extraordinară de Sănătate Publică
lit. – litera
LGBT - lesbiană, gay, bisexual, transsexual
MO – Misiune de observare
mun. – municipiu
nr. – număr
or. – oraș
OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/ODIHR – Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL – observator pe termen lung
OTS – observator pe termen scurt
PAS – Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”
pct. – punctul
PDM – Partidul Democrat din Moldova
PLDM – Partidul Liberal Democrat din Moldova
PN – Partidul Nostru
PPPDA – Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”
PPȘ – Partidul Politic „Șor”
PSRM – Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
PUN – Partidul Unității Naționale
RFE – Registrul funcționarilor electorali
s. – satul
SV – secție de votare
UAT – unitate administrativ-teritorială
u.c. – unități convenționale
USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
UTAG – Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia

ANEXE

Anexa nr. 1. Observatorii acreditați în perioada 21 mai – 28 octombrie 2020

Instituția solicitantă	21 mai – 25 august	26 august – 15 septembrie	16 septembrie – 29 septembrie	30 septembrie – 13 octombrie	14 octombrie – 28 octombrie	Total, la 28.10.20
Observatori naționali						1 652
Misiunea de observare Promo-LEX	69	-	464	304	287	1124
Asociația Obștească „Reprezentanța în Moldova a NDI din SUA”	-	-	-	16	-	16
Asociația Obștească „Alianța INFONET”	-	-	-	-	13	13
Asociația Obștească „FORȚA VETERANILOR”	-	-	-	-	95	95
Asociația Obștească Centrul de Consultanță și Educație Civică	-	-	-	-	15	15
Asociația Obștească „MIRAD”	-	-	-	-	302	302
Institutul Internațional de monitorizare a dezvoltării democrației, parlamentarismului și respectării drepturilor electorale ale cetățenilor statelor membre ale AI a CSI	-	-	3	-	-	3
Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova	-	-	-	3	-	3
Ambasada Japoniei în Republica Moldova	-	-	-	2	-	2
Ambasada Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova	-	-	-	-	41	41
Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în Republica Moldova	-	-	-	-	7	7
Ambasada Letoniei în Republica Moldova	-	-	-	-	1	1
Ambasada Republicii Federale Germania în Republica Moldova	-	-	-	-	2	2
Ambasada Republicii Polone în Republica Moldova	-	-	-	-	1	1
Maia Sandu, candidat pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova	-	-	-	-	27	27
Observatori naționali peste hotarele țării						231
Misiunea de observare Promo-LEX	-	-	-	57	19	76
Renato Usatîi, candidat pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova	-	-	-	-	88	88
Igor Dodon, candidat pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova	-	-	-	-	7	7
Dorin Chirtoacă, candidat pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova	-	-	-	-	8	8
Octavian Țicu, candidat pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova	-	-	-	-	51	51
Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în Republica Moldova	-	-	-	-	1	1
Observatori internaționali						299
Consiliul Adunării Interparlamentare a Statelor Membre ale CSI	-	21	-	2	20	43
Misiunea de observare a Comunității Statelor Independente	-	-	-	5	33	38

(CSI)						
Biroul de Cooperare al Elveției/Reprezentanța Ambasadei Confederației Elvețiene în Republica Moldova	-	2	-	-	-	2
Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO)	-	3	32	-	4	39
Comitetul Helsinki din Regatul Norvegiei	-	-	-	-	1	1
Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO)	-	-	5	11	65	81
Asociația Obștească „Reprezentanța în Moldova a National Democratic Institute din SUA”	-	-	-	1	-	1
Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova	-	-	-	8	1	9
Ambasada Republicii Franceze în Republica Moldova	-	3	-	-	-	3
Ambasada Regatului Țărilor de Jos în Republica Moldova	-	-	2	-	-	2
Ambasada Ungariei în Republica Moldova	-	-	1	-	-	1
Ambasada Regatului Suediei în Republica Moldova	-	-	4	-	-	4
Ambasada Republicii Lituania în Republica Moldova	-	-	4	-	-	4
Ambasada Republicii Turcia în Republica Moldova	-	-	-	10	-	10
Ambasada Republicii Austria în Republica Moldova	-	-	-	1	-	1
Ambasada Japoniei în Republica Moldova	-	-	-	3	-	3
Ambasada Federației Ruse în Republica Moldova	-	-	-	-	16	16
Ambasada Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova	-	-	-	-	20	20
Ambasada Republicii Italiene în Republica Moldova	-	-	-	-	3	3
Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în Republica Moldova	-	-	-	-	4	4
Ambasada Letoniei în Republica Moldova	-	-	-	-	3	3
Ambasada Republicii Federale Germania în Republica Moldova	-	-	-	-	4	4
Ambasada Republicii Polone în Republica Moldova	-	-	-	-	3	3
Ambasada Republicii Cehe în Republica Moldova	-	-	-	-	2	2
Ambasada Ucrainei în Republica Moldova	-	-	-	-	2	2
Experți electorali internaționali						11
Autoritatea Electorală Permanentă a României	-	-	-	-	3	3
Comisia Electorală Centrală a Republicii Uzbekistan	-	-	-	2	-	2
Comisia Electorală Centrală a Federației Ruse	-	-	-	-	2	2
Comisia Centrală pentru Alegeri și Desfășurarea Referendumurilor Republicane a Republicii Belarus	-	-	-	2	-	2
Comisia Electorală Centrală a Republicii Kazahstan	-	-	-	-	1	1
Comisia Electorală Centrală a	-	-	-	-	1	1

Republicii Azerbaidjan						
Interpreți						81
Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDD)	-	-	-	-	25	25
Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO)	-	-	-	-	52	52
Ambasada Republicii Turcia în Republica Moldova	-	-	-	-	4	4

Anexa nr. 2. Secții de votare în care a fost limitat accesul observatorilor la listele electorale

Nr.	SV	Nr.	SV	Nr.	SV	Nr.	SV
1.	nr. 1/15	51.	nr. 16/41	101	nr. 28/17	151	nr. 35/43
2.	nr. 1/198	52.	nr. 18/21	102	nr. 28/19	152	nr. 35/44
3.	nr. 1/221	53.	nr. 18/5	103	nr. 28/20	153	nr. 35/45
4.	nr. 1/236	54.	nr. 18/8	104	nr. 28/25	154	nr. 35/48
5.	nr. 1/238	55.	nr. 20/37	105	nr. 28/26	155	nr. 35/49
6.	nr. 1/25	56.	nr. 20/44	106	nr. 28/27	156	nr. 35/50
7.	nr. 1/26	57.	nr. 20/50	107	nr. 28/29	157	nr. 35/52
8.	nr. 1/27	58.	nr. 20/57	108	nr. 28/30	158	nr. 35/53
9.	nr. 1/28	59.	nr. 20/58	109	nr. 28/31	159	nr. 35/54
10.	nr. 1/282	60.	nr. 20/59	110	nr. 28/32	160	nr. 35/55
11.	nr. 1/32	61.	nr. 20/60	111	nr. 28/33	161	nr. 35/59
12.	nr. 1/34	62.	nr. 20/61	112	nr. 28/34	162	nr. 35/6
13.	nr. 1/35	63	nr. 21/11	113	nr. 28/35	163	nr. 35/60
14.	nr. 1/36	64	nr. 21/13	114	nr. 28/36	164	nr. 35/61
15.	nr. 1/38	65	nr. 21/22	115	nr. 28/38	165	nr. 35/64
16.	nr. 1/46	66.	nr. 21/23	116	nr. 28/39	166	nr. 35/65
17.	nr. 1/47	67	nr. 21/27	117	nr. 28/48	167	nr. 35/66
18.	nr. 1/87	68	nr. 21/28	118	nr. 28/54	168	nr. 35/67
19.	nr. 11/1	69	nr. 21/31	119	nr. 28/56	169	nr. 35/68
20.	nr. 11/10	70	nr. 21/32	120	nr. 28/58	170	nr. 35/69
21.	nr. 11/12	71	nr. 21/42	121	nr. 28/6	171	nr. 35/7
22.	nr. 11/13	72	nr. 21/43	122	nr. 30/13	172	nr. 35/70
23.	nr. 11/15	73	nr. 21/45	123	nr. 30/33	172	nr. 35/72
24.	nr. 11/2	74	nr. 21/46	124	nr. 31/2	174	nr. 35/75
25.	nr. 11/25	75	nr. 21/48	125	nr. 31/3	175	nr. 35/8
26.	nr. 11/27	76	nr. 21/49	126	nr. 34/30	176	nr. 35/9
27.	nr. 11/3	77	nr. 22/22	127	nr. 34/32	177	nr. 36/14
28.	nr. 11/30	78	nr. 23/1	128	nr. 35/1	178	nr. 36/52
29.	nr. 11/4	79	nr. 23/14	129	nr. 35/10	179	nr. 5/1
30.	nr. 11/6	80	nr. 23/18	130	nr. 35/11	180	nr. 5/5
31.	nr. 11/8	81	nr. 23/2	131	nr. 35/12	181	nr. 5/6
32.	nr. 12/15	82	nr. 23/25	132	nr. 35/13	182	nr. 7/55
33.	nr. 12/16	83	nr. 23/3	133	nr. 35/14	183	nr. 7/56
34.	nr. 12/17	84	nr. 23/33	134	nr. 35/15	184	nr. 8/19
35.	nr. 12/18	85	nr. 23/34	135	nr. 35/16		
36.	nr. 12/3	86	nr. 23/35	136	nr. 35/2		
37.	nr. 12/36	87	nr. 23/43	137	nr. 35/24		
38.	nr. 13/25	88	nr. 23/9	138	nr. 35/25		
39.	nr. 13/26	89	nr. 25/16	139	nr. 35/27		
40.	nr. 14/22	90	nr. 25/17	140	nr. 35/28		
41.	nr. 14/26	91	nr. 25/29	141	nr. 35/29		
42.	nr. 14/28	92	nr. 26/15	142	nr. 35/3		
43.	nr. 14/35	93	nr. 26/22	143	nr. 35/31		
44.	nr. 14/39	94	nr. 26/35	144	nr. 35/32		

45.	nr. 14/40	95	nr. 27/23	145	nr. 35/33		
46.	nr. 14/41	96	nr. 27/30	146	nr. 35/34		
47.	nr. 14/45	97	nr. 27/32	147	nr. 35/35		
48.	nr. 14/9	98	nr. 27/40	148	nr. 35/39		
49.	nr. 15/13	99	nr. 27/52	149	nr. 35/4		
50.	nr. 16/40	100	nr. 28/14	150	nr. 35/40		